

CAPDEVILA I NOSALTRES

L'Hospitalet: crònica política d'aquells anys decisius
(1964-1979)

Jesús A. Vila

(Pròleg, de Rafael Ribó; Epíleg, de Rafael Borràs Betriu)

recerques/retrats7

Capdevila i nosaltres

L'Hospitalet: crònica política d'aquells anys decisius
(1964-1979)

Col·lecció
recerques/RETRATS

Capdevila i nosaltres

L'Hospitalet: crònica política d'aquells anys decisius
(1964-1979)

Jesús A. Vila

Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)

Edició: mecenix.com ©

Correcció lingüística: Montserrat Torra

Disseny de la coberta: Creators

Impressió: ServicePoint

© dels textos: Jesús A. Vila

© d'aquesta edició

Centre d'Estudis de l'Hospitalet

Av. Josep Tarradellas, 44. (Espai Molí)

08901 L'Hospitalet de Llobregat

Tel: 93 338 60 91

A-e: celh@celh.cat Web: www.celh.cat

Primera edició: desembre de 2016

ISBN: 978-84-944597-0-2

Dipòsit legal: B 21025-2016

La publicació d'aquesta obra ha rebut el suport de:

aiguapura especialistes s.l.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

**Als hospitalencs que s'estimen la ciutat,
i que han optat per resistir-se als que mai l'han estimada**

*Aquest llibre s'ha editat gràcies al suport de 59 amics i amigues
que han fet aportacions pecuniàries mitjançant el sistema mecenix.com.*

*L'autor agraeix ben sincerament a tothom les seves aportacions.
El sistema preveu fer esment en concret de les següents persones:
Maria Rosa Dalmau, Domingo Capdevila, Marta Capdevila, Daniel Capdevila,
Ignasi Capdevila, Josep Capdevila, Maria Teresa Vila,
Dolors Esteller Doménech, Olga Jáuregui, José Antonio Gorri, Antonio Paz,
Joaquim Fàbrega, Josep Riera, Eduard Arruga, Andreu Gispert, Vicenç Condón,
Conxita Villamore, Enric Sanfeliu, Francesc Codina, M. Pilar Pagés,
M. Àngels Roig, Amadeu Carceller, Enric Roldán, Xavier Aragay,
Cristóbal Urbano, Vicenç Ventura, Loli Sánchez, Juan Bellido,
Asunción López-Dóriga, Joan Soto, Josep Lluís Pérez Fort, Alba Vila,
Albert Marzà i Jaume Edo.*

*Un agraïment especial també a les empreses
Aiguapura Especialistes, SL i Ambar Comunicació.*

SUMARI

PRÒLEG	9
I	11
II	17
III	23
IV	27
V	37
VI	45
VII	55
VIII	63
IX	77
X	87
XI	95
XII	101
XIII	115
XIV	121
XV	127
EPÍLEG	133
NOTES	135

Pròleg

Era l'any 1980, recent constituït el primer Parlament de Catalunya després de la llarga nit de la dictadura franquista, quan em vaig trobar amb en Vicenç Capdevila, ell com a portaveu del Grup d'UCD-Centristes de Catalunya i jo del PSUC. Érem cinc portaveus que ens havíem d'encarregar d'organitzar la posada en marxa de la legislatura, començant per la "feixuga i polèmica" tasca d'atribuir els escons a l'hemicicle. Des d'aquell moment, va començar una llarga i fructífera amistat. Va ser aleshores que vaig anar coneixent parts de la biografia d'en Vicenç, com les que s'expliquen en aquest llibre, com, per exemple, la seva dedicació i empenya cultural, que apropiava el saber i les arts a la població, o la de consciència cívica, fins i tot al límit del marc legal del règim anterior, com quan la Dolors Calvet –diputada a les corts que acabaren sent constituents– m'explicava com ell, com a alcalde, havia ajudat la gent de moviments i partits democràtics a la clandestinitat.

Segurament de totes les activitats desenvolupades com alcalde, la que té una resultant molt més transcendent és la de la garantia d'un urbanisme humà i de qualitat. Es sabut el procés de construcció i també de

certa especulació que es va conèixer a Catalunya a cavall de l'arribada de migració provinent d'Espanya, especialment a l'entorn del que anava creixent com conurbació metropolitana de Barcelona. L'Hospitalet es de ben segur un dels exemples més esclatants. Doncs be, en Vicenç Capdevila va demostrar valentia i rigor com alcalde quan va impulsar un control rigorós dels projectes aconseguint en casos importants, com Bellvitge, que l'urbanisme fos plantejat al servei de les persones i no pas del benefici especulatiu.

Com a parlamentaris, vàrem coincidir en gran quantitat de ponències i treballs legislatius que avui encara perduren. És un honor per a mi subratllar com ell va proposar esmenes a la Llei de creació del Síndic de Greuges de les quals ens beneficiem avui per a una millor eficiència de la institució de garantia dels drets, com ara la referència als ens locals. Ell era, i és, un gran defensor de la proximitat de la democràcia, i va expressar una gran atenció a la relació i l'intercanvi directe dels ens locals amb la figura del Síndic, dimensió que jo avui continuo amb l'afany d'aprofundir-hi.

Més endavant hem estat, i som, companys en les tasques d'impuls de la fundació

Ulls del Món. És sabut que les condicions de la meva retina em van fer anar a parar a les mans del Dr. Borja Corcóstegui, segurament el millor retinòleg d'Europa i un dels millors del món, segons em va assegurar el degà de la facultat de la Universitat d'Stanford, als Estats Units. I, en tornar d'un viatge als camps del Sàhara Occidental, on m'havia acompanyat i s'havia posat a operar *in situ* i havia retornat la visió a més de quaranta persones, vàrem decidir crear la fundació. Avui som presents a Moçambic, a Bolívia i a Mali, a més dels camps de refugiats de les Nacions Unides del Sàhara, on ajudem a formar oftalmòlegs i personal sanitari, a dotar consultes i quiròfans amb material avançat, a crear tallers d'òptica... En definitiva, a assegurar que ells, els autòctons, arribin a garantir la salut ocular gratuïta a totes les capes populars de la societat. En Vicenç em va acceptar, només demanar-li-ho, de col·laborar en el comitè executiu, i després va passar a ser el secretari del patronat ajudant al bon govern de la institució. Ell ja ha anat a diversos escenaris del treball assistencial i solidari i ha ajudat a consolidar quelcom que produeix un canvi vital a moltíssimes persones que tornen a veure-hi.

I també vull destacar com, conjuntament, hem treballat per defensar l'equilibri territorial i el medi ambient en una comarca tan extraordinàriament bonica com la Cerdanya. Fa molts anys que es va intentar la barbaritat de transformar l'aeròdrom esportiu de Das i Fontanals en un aeroport de recepció d'avions de passatgers per dur turistes cap a les estacions d'esquí d'Andorra, for-

dant les muntanyes del final de la vall de la Llosa per empalmar amb Grau Roig. Era un intent que comportava espatllar la Cerdanya i la seva vall més natural i profunda, com és la de la Llosa. Vàrem constituir una associació, Ceretània, i vàrem mobilitzar energies cíviques amb les quals vàrem aconseguir aturar el projecte. Ara fa pocs mesos sembla que s'ha despertat de nou un afany desmesurat de transformar l'aeròdrom, més enllà de les legítimes necessitats esportives, sense haver garantit encara l'equilibri i el mesurament d'impacte de les activitats que s'hi duen a terme. En Vicenç torna a estar a primera línia, presidint una renascuda Ceretània, per fer defensar un patrimoni col·lectiu de tot Catalunya.

És a la Cerdanya on de vegades jo havia "enredat" en Vicenç i els seus fills a emprendre excursions, de vegades sense gaire camí, per explorar valls i boscos, i cims. I, amb raó, rebia certes queixes per les formes costerudes que els feia afrontar. Però ell, de mena, és explorador, com ho demostra amb la seva activitat viatgera constant, que l'ha dut fins als límits més llunyans del planeta i amb una curiositat geogràfica cultural envejable.

Per tot això, us animo a llegir aquest llibre, on descobrireu amb testimoniatge de primera mà i en primera persona un Vicenç que agafa embranzida per assolir els objectius que es proposa en benefici dels altres. Que en gaudiu, tot agraïnt l'oportunitat.

Rafael Ribó

Novembre 2016

Em vaig estrenar com a periodista crític, és a dir, com a periodista professional —es pot ser periodista professional sense ser crític?— informant sobre l'actualitat de l'Hospitalet, quan Vicenç Capdevila Cardona acabava d'ocupar-se de l'Alcaldia. Quedaven pocs mesos per la desaparició física del general que havia vençut en la Guerra Civil i ja feia gairebé un lustre del més important estat d'excepció que havia decretat el règim franquista i que iniciava la veritable decadència de la dictadura. Fer premsa al 1973 i fer-la des dels suburbis populars de la Barcelona empobrida i enmig del tràfec de les protestes obreres i estudiantils, comportava prendre partit. I prendre partit implicava apostar fermament per una de les dinàmiques en procés, probablement la única possible, la del nou règim democràtic que apareixia irreversiblement a l'horitzó. A mi m'agradava escriure i, quan em van donar la primera oportunitat de participar activament en el combat per un futur diferent, la vaig aprofitar. A més, fer-ho a les pàgines dels diaris de Barcelona tenia molt d'interès perquè era sobradament coneguda la capacitat d'influència que la premsa activa i polititzada tenia sobre la modestíssima realitat dels municipis. A l'Hospitalet, la gent que vam assumir la

tasca militant de fer premsa a les acaballes del franquisme érem joves d'entre 20 i 30 anys que explicàvem el que passava sota el tamís, ja incontenible, de l'oposició democràtica. Constituïem una nova fornada de corresponents d'uns mitjans que jugaven fort a favor de la democratització del règim, facilitant la incorporació informativa dels joves aprenents de periodistes i garantint tot l'espai disponible a les seves pàgines —la informació era gairebé diària i l'espai prou generós—, a canvi d'un cert compromís de dedicació i poques exigències econòmiques pel que feia a la remuneració previsible.

En aquestes poques línies ja han sortit un bon grapat de conceptes que reclamen una explicació sintètica i que vull concretar abans de seguir endavant. En primer lloc, he parlat de tasca militant. Per a la gran majoria dels corresponents hospitalencs que es van afegir a primers i mitjans setanta a fer premsa als diaris de Barcelona, la feina de periodista era una militància, no una professió. I, a més, era una militància que exigia una notable dedicació però que estava molt lleugerament remunerada, cosa que obligava a fer altres feines suplementàries que calia compatibilitzar. De fet —i aquí apareix el segon concepte, el d'apre-

A la imatge de dalt, portada de Diario de Barcelona, anunciant la mort de Franco el 20 de novembre de 1975. A la de baix, el que va ser el meu segon director al mateix diari, el reconegut Josep Pernaú, a la redacció antiga del carrer Muntaner.

nents de periodisme— fins a la segona fornada de corresponsals, molt vinculada en el temps a la mort del dictador, no apareixen els primers estudiants hospitalencs de periodisme de l'Autònoma, que combinen la militància antifranquista i l'aprenentatge pràctic de la professió, amb la clara voluntat de donar el salt a les redaccions dels diaris de Barcelona quan el rotatge, la confiança dels redactors veterans i l'existència de places ho permetessin.

Com que aquesta nova tasca dels joves periodistes —de la primera fornada i de la segona— representava en aquella conjuntura una compromís evident amb l'antifranquisme, els vells corresponsals, els corresponsals veterans i clàssics van haver de deixar pas a les

noves generacions perquè la corresponsalia fins aleshores havia estat més aviat una afició que no pas una feina, perfectament ajustada, d'altra banda, a la demanda poc exigent dels mateixos diaris. Tenint en compte que es tractava sovint de reflectir l'anecdota municipal, revestit d'un cert aire d'actualitat molt vinculat als esdeveniments oficials protagonitzats per les autoritats i les seves influències, normalment les seccions dels rotatius només reservaven espai de manera molt esporàdica. Cada vegada que l'oficialitat de les notícies ho aconsellés. Tot això va anar canviant. En uns casos, en uns mitjans, per l'especial dedicació dels corresponsals que transcendien allò que en un principi se'ls demanava —cas de Salva-

dor Rodríguez Paredes a la Soli, un dels veterans clàssics, que va acabar escrivint una pàgina diària on combinava una lleugera crítica, sobretot ben entrats els anys setanta, amb el periodisme més oficial i anecdòtic— i en altres diaris, perquè l'observació del tractament de les informacions de la perifèria, en els mitjans bel·ligerants amb el franquisme, els va ajudar a ubicar-se progressivament i, per tant, a cercar nous corresponents més proclius al tractament de la informació suburbial, sovint fiscalitzadora de la vella política que exercien les autoritats franquistes.

Hi va haver uns anys, doncs, que en funció de l'aposta crítica dels diaris —anaven des dels oficialistes del Movimiento, especialment La Solidaridad Nacional, fins als diaris més clarament prodemòcrates com TeleXpres, Mundo Diario o Diario de Barcelona, passant per La Vanguardia Española o El Noticiero Universal, aquests dos en una posició més conservadora—, coexistien els vells corresponents, la primera fornada militant i la segona fornada crítico/professional. Tot aquest fenomen va durar, estirant molt, una dècada, la que va de 1971 a 1981: la que inclou la definitiva decadència del franquisme i els anys convulsos de la Transició fins a l'arribada dels socialistes al poder.

Deia, en les primeres línies, que fer premsa en aquells moments incerts i en aquella conjuntura de contestació exigia prendre partit. Vam aprendre a fer informació amb la consciència clara de qui eren els que tenien la raó històrica i quins eren els responsables de la misèria circumdant —i no parlo només de la misèria material. La raó històrica pertanyia ja no als que havien perdut la guerra, sinó a aquells que volien un règim de llibertats homologable a Europa, entre els quals hi havia, també, una part dels successors d'aquells que l'havien gua-

nyada. Els responsables de la precarietat general, social, econòmica, cultural i per descomptat, política, eren els franquistes i tots aquells que s'havien aprofitat del franquisme —fossin o no franquistes— per crear una societat desigual, desequilibrada i injusta. En l'àmbit municipal: aquells que s'havien dedicat a desfer les ciutats mentre, pel cap baix, presentaven majors ambicions polítiques o construïen el seu currículum particular. A un costat, els antifranquistes, els obrers, els universitaris demòcrates i polititzats, l'Església conscient, el moviment feminista. A l'altre, les autoritats franquistes, els empresaris explotadors, els sindicalistes del vertical... i fins i tot els despolititzats, els populistes —que també n'hi havia—, aquells que, al caliu de la situació general, només pensaven a no molestar l'establishment.

Els periodistes joves que treballàvem als diaris de Barcelona, activament demòcrates, teníem via lliure per enaltir els primers i per ser durs amb els segons. En aquelles circumstàncies històriques no hi havia espais grisos. Els únics espais grisos els constituïen les forces d'ordre públic encarregades de la repressió més burda, quan ja es veia que la repressió era incapaç de frenar el nou règim formal de llibertats que s'albirava. I tampoc, des dels mateixos diaris, s'aconsellava cap objectivitat professional característica de la premsa lliure. Calia contrastar la informació mínimament per no dir mentides evidents ni inventar la realitat, però es donava per suposat que —simplificant— allò que deien els antifranquistes havia de ser cert i el que afirmaven les autoritats era, simplement, una burla, una falsedat sistemàtica amb una fosca voluntat de justificar-se.

En aquest context vam fer periodisme a l'Hospitalet al llarg d'aquesta dècada —i, en

Un altre dels diaris que van apostar des del primer moment per la informació més crítica contra el règim, el diari *Tele/eXpres*, que sortia a la tarda. Un lector fullejant un exemplar davant d'un quiosc de la Rambla a Barcelona.

alguns casos, bastant més enllà— i, com és obvi, vam poder viure el darrer període autoritari de l'alcalde España Muntadas, els governs de transició del darrer franquisme de Capdevila i de Perelló (el successor de Capdevila a l'Alcaldia), i el primer govern democràtic sorgit de les urnes. Qualsevol diria que els governs de la dictadura eren necessàriament criticables, no solament pel seu origen sinó per la seva gestió i els seus resultats, i que el govern sorgit de les urnes el 1979 havia de representar totes les esperances i merèixer tots els elogis. No va ser així. Alguns vam seguir veient en el funcionament i en les decisions del primer govern municipal democràtic una bona part de les velles rèmores autoritàries, ara consagrades i convertides en intocables pel sufragi popular. Una conseqüència més que lògica de la manera com s'havia produït la Transició. I mentre es produïa aquest fenomen, passaven els anys i es consolidaven les maneres dels successius equips municipals, se'ns feia més evident la necessitat de comparar entre uns períodes i altres i diferenciar clarament el que havien estat els governs municipals del franquisme pur —que a l'Hospitalet es van caracteritzar també perquè els seus alcaldes pertanyien a la Falange, a més de ser per imperatiu legal jefes locales del Movi-

miento— i els del període transicional, que en el cas que tractem, van anar més o menys del 1973 al 1978, amb algunes espurnes prèvies durant el darrer govern de l'alcalde España.

Aquesta necessitat de revisar les interpretacions polítiques de l'etapa transicional, sobretot en funció del nou període de democràcia municipal en marxa des del 1979, em va portar a fer un repàs de les realitzacions més destacades d'aquells anys, de la mà de qui havia estat el principal inspirador d'aquella dinàmica, encara avui sorprenent pel que tenia d'innovadora: Vicenç Capdevila Cardona, regidor de Cultura en el govern municipal de Matías de España, alcalde després, diputat als parlaments espanyol i català, director general i encara avui un hospitalenc resident, dinàmic i participatiu, allunyat de la política activa però no encara de l'activisme social, com s'explicarà en aquestes mateixes pàgines.

Nosaltres naixíem a la política teòrica quan Capdevila ja l'exercia directament de feia temps. Per nosaltres, el jove Capdevila, tenia l'estigma de la procedència del règim on la desenvolupava, però també un punt d'atracció per les seves indubtables capacitats dialèctiques en un món més aviat orfe de brillantor. En el meu cas, a més, calia afegir un altre aspecte que me'l feia proper. Als 14 anys vaig

Exemplar de l'estiu de 1972 de l'especial setmanal dedicat a l'Hospitalet que apareixia en les pàgines de gravat de *Diario de Barcelona* un cop a la setmana, i on vam començar a col·laborar alguns dels responsables de la primera fornada.

aterrar al Copem (Centre Oficial del Patronant d'Ensenyament Mitjà) de Santa Eulàlia per repetir quart de batxillerat. La meua professora de matemàtiques d'aquell quart A es deia Maria Rosa Dalmau, una llicenciada en Ciències Físiques que aleshores no arribava a la trentena. Uns quants anys després es casava amb Vicenç Capdevila i es mantindria en actiu, primer a l'institut i després a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, fins a jubilar-se, fa poc, com a professora titular del Departament de Física.

Quan vaig trucar Vicenç Capdevila per telèfon per explicar-li el meu propòsit, de fer un llibret de reflexió i memòria sobre aquells anys i aquelles polítiques de les quals ell era un protagonista de primer ordre, tenia seriosos dubtes sobre si el projecte l'interessaria prou i, en aquest sentit, si acceptaria seure unes quantes hores per recordar plegats les seves inquietuds d'aleshores. Tenia interiorment la recança que l'havíem tractat bastant malament des de les pàgines dels diaris —que no devíem haver fet servir l'objectivitat que hauria calgut— i que malgrat els anys no hauria oblidat la contundència de la crítica. Pensava que podia respondre amb la displicència pròpia de qui s'havia pogut sentir injustament

tractat o que, simplement, no tenia per què interessar-li recrear, amb un personatge més aviat distant com era jo, totes les realitzacions d'aquell període. La meua malfança va desaparèixer d'immediat. No vaig trobar-lo en la meua primera trucada telefònica, però no va fer falta repetir-la. Va ser ell el que va respondre tot seguit per convidar-me immediatament a un primer contacte al seu despatx del carrer Tuset, que porten el seu fill i el seu nebot, però on encara s'hi passa bones estones.

Era, ben per casualitat, un 28 d'octubre, el dia que feia 79 anys sense que jo ho sabés. Allà, en aquell primer encontre, vam parlar dels objectius i del procediment per escriure el llibre i vam quedar per veure'ns a dies fixos als baixos de casa seva a l'Hospitalet, al mateix edifici on resideix des que es va casar i que jo recordo haver visitat una vegada quan ens va rebre sent alcalde —a l'Enric Company i a mi, abrandats corresponsals—, mentre es canviava per agafar un vol en un viatge llampec a Madrid i ens explicava alguna cosa d'urgència, vés a saber quina.

Així és com vam reiniciar una llarga conversa dos cops per setmana a partir de novembre del 2015, sobre una multitud de temes que

jo anava desgranant en un llarg qüestionari genèric, centrats bàsicament en la seva vida política i en les activitats a l'Hospitalet. Jo preguntava i gravava, i ell responia, i he de dir que no es va negar mai a parlar de cap qüestió i ho va respondre absolutament tot, voldria pensar que a plena satisfacció meva, tot i que l'ofici d'indagar sempre aspira a més informació i a informació més delicada i compromesa. El clima va ser cordial, més del que podia preveure, i la conversa, naturalment condimentada amb anècdotes i records, amb reflexions i anàlisis que demostrin que encara està en plena forma i molt ben ancorat a l'actualitat.

Vam començar pel principi i ho vam anar deixant quan, deslliurat de la seva activitat política, es convertia en un ciutadà anònim més. En el seu cas, amb un intens bagatge i unes quantes experiències per explicar.

I vam seguir polint i matisant allò que estava escrit durant setmanes després de l'estiu, i fins gairebé el Nadal del 2016. Afegint records i ajustant pensaments, mentre teixíem una relació cordial que, al final de tot, s'apropava força a un sentiment d'amistosa proximitat.

II

El meu pare era originari de Sant Feliu de Codines, de cal Quimet fuster, és a dir fill del fuster del poble, i la meva mare, de família pagesa de la Sènia i, a més, de procedència carlina, lògicament per la influència que el carlisme va tenir a la zona. El meu pare no era l'hereu i, per tant, estava decidit per raons de primogenitura que no heretaria la fusteria familiar, així que va decidir guanyar-se la vida lluny de l'ofici. Per curiositats de la tradició, molta gent de Caldes de Montbui i l'entorn han exercit d'antuvi l'ofici de bacallaners i fabricants d'envinagrats i, en aquest sentit, un cosí seu havia obert unes parades de bacallà i olives al mercat d'Hostafrancs, on va anar a parar el meu pare per treballar més o menys com a encarregat. Una de les dependents de la botiga seria la meva mare. Tots dos, joves, acabarien casant-se i de seguida van buscar la independència familiar, més o menys obligada aleshores. Així, van anar a parar a l'Hospitalet. Van aconseguir la concessió d'una parada al mercat del Centre, van llogar un pis al carrer Provença on jo vaig néixer, i a base d'anys i esforços van adquirir un solar al carrer Baró de Maldà, molt a prop del mercat, on van construir —a primers dels cinquanta— uns baixos que servien de garatge i de magatzem, amb

càmera frigorífica i tot, i un pis on es va traslladar el matrimoni i els tres germans. Un, més gran que jo, nascut a l'agost del 33; jo, que vaig néixer a l'octubre del 1936, quan la guerra ja feia poc més de tres mesos que havia començat, i el meu germà petit, catorze mesos més tard, al gener del 38, que naixeria a Sant Feliu de Codines, com explicaré més endavant.

A partir de la seva construcció, en aquesta mateixa casa de l'Hospitalet he viscut sempre des que tenia 16 anys, tret d'un petit període en què vam residir en un pis llogat de la Rambla perquè estàvem ampliant la casa. Quan jo em vaig casar, vam ocupar un dels habitatges de Baró de Maldà, allà vam tenir els fills i... fins ara mateix.

Em demanes records de joventut. Bé, l'Hospitalet eren uns quants barris disseminats en busca de ciutat i encara ho continuarien sent durant bastants anys, de manera que, per la gent del Centre on vivia, l'Hospitalet era fonamentalment aquest territori urbà, perquè Santa Eulàlia, la Torrassa, Collblanc, els camps de Marina i les vinyes de muntanya, tot i ser també l'Hospitalet, eren per nosaltres, un altre món. A tocar de casa, al carrer de l'Església, hi havia l'Acadèmia Comercial on jo vaig estudiar primària, igual que molts amics del carrer, amb

els quals jugàvem. De la via del tren cap al sud s'estenia la Marina, amb les seves masies —Cal Tocaio, Cal Canari, Ca la Vidala...— i els camps treballats. De tant en tant, sobretot als estius, anàvem als afores, camps enllà, unes excursions ràpides d'anar i tornar, i jo encara conservo en el record —aquestes imatges infantils que suren a la memòria— prendre una carxofa dels camps i pelar les fulles verdes per menjar el cor blanc, tan tendre... i això que les verdures no són el meu fort; però feia goig collir-les directament de la mata, tan fresques... És a dir, els camps, tan propers, estaven en plena producció, molts pagesos vivien encara de la seva feina. Estem parlant dels anys quaranta, no de principis de segle. D'altra banda, el nostre món particular estava molt a la vora, tot a tocar, però fora dels nostres carrers la vida era més complicada. Per anar a Collblanc, per exemple, calia planificar-ho, perquè el trasllat no era fàcil ni immediat com ho és ara. Les comunicacions eren escasses i els carrers tampoc es que fossin gaire transitables.

Potser tenia més o menys un any, devia ser cap al 37, quan la meva mare, el meu germà i jo vam anar a viure a Sant Feliu de Codines, a casa dels avis, en plena guerra. Allà mateix naixeria el meu germà petit, mentre el pare s'estava a l'Hospitalet, anant i venint, i gestionant la parada que, com la majoria d'empreses i botigues, havia estat col·lectivitzada. Recordo sentir-li comentar que portava la recaptació del dia a la Torre Solanes de la Rambla, on s'havia establert el comitè, i probablement a ell li devien pagar un sou com a encarregat. Quan ja s'apropava el final de la guerra, el meu pare va ser mobilitzat per la República i es va passar encara una bona temporada a l'exèrcit, a les zones de muntanya a prop del Pirineu. Ho sé, perquè en aquells anys

va fer molta amistat amb una família de Sant Joan de les Abadesses (eren els amos de la Sastreria Serra) que, anys més tard, encara anàvem a visitar amb tota la família i amb la qual vàrem mantenir contacte fins no fa gaire. Acabada la guerra, el pare va ser enviat al camp de concentració de Guadalcanal, a prop de Sevilla. La mare l'havia anat a visitar amb la seva cunyada per portar a les autoritats del camp un certificat municipal on s'explicava que el pare no havia estat implicat en cap afer i que, per tant, podia ser alliberat sense problemes. Tinc molt present una foto on estem els tres germans ben petits damunt d'un cavall de cartró i pelats al zero —segur que era a l'estiu—, a l'Estació de França el dia que l'anàvem a rebre quan tornava d'aquella reclusió injusta. Probablement devia ser cap al 1940.

La meva era una família catòlica, més per part de la meva mare que no pas del meu pare, i eren, podríem dir-ne, apolítics. Algun oncle meu sí que estava més polititzat, però a casa mai no es va parlar de política. De la guerra només es recordaven les penúries, però tampoc d'una manera obsessiva: tenir parades en un mercat llimava molt les carències. Naturalment, com a qualsevol família de l'època, es va complir amb totes les obligacions diguem-ne religioses. Tots vam ser batejats, vam fer la comunió, vam ser confirmats —recordo que jo vaig rebre la confirmació al Centre Catòlic, perquè, com sabem, l'església del Centre va ser enderrocada el mateix 19 de juliol del 1936. Per cert, el meu germà petit i jo estem batejats al Pilar de Saragossa, perquè quan jo vaig néixer naturalment no hi havia capellans disponibles —uns havien marxat, altres havien estat probablement assassinats, la parròquia no existia— i, per tant, quan va néixer el meu germà a Sant Feliu de Codines, al gener de l'any 38,

Vicenç Capdevila l'any 2016, a l'espai on es van desenvolupar les converses que van donar com a resultat el llibre que el lector té a les mans.

en les mateixes circumstàncies, el taxista del poble li va dir a la meva mare: “no et preocupis que quan això s’acabi —referint-se a la guerra—, si les coses acaben com cal i recupero el taxi, us portaré al Pilar de Saragossa perquè puguis batejar la canalla”. I així ho va fer. Mira si érem grandets, devia ser cap al 1941, que tinc memòria d’haver esbufegat la sal que et posaven als llavis com a ritual del bateig...

Després de la guerra vam tornar a l’Hospitalet i la mare va incorporar-se a treballar a la parada que ja havíem recuperat i que fins aleshores portava el pare amb l’ajut d’alguna dependent. El pare marxava a la feina a les sis del matí i la mare cap a quarts de vuit. Teníem, és clar, una minyona que dormia a casa i que tenia cura de les criatures, però més forçats per la necessitat que no pas per luxe. Cap als quatre o cinc anys, més o menys, ens van por-

tar a l’escola, a l’Acadèmia Comercial com he dit. Recordo com si fos ara, i havia de ser cap a l’any 41, que un dia ens van fer tornar de l’escola a casa perquè havia mort a Roma el rei Alfons XIII. L’escola era propietat del senyor Joan Escarré, que vivia al carrer Rossend Arús, però jo vaig anar a la classe del Sr. Foguet, que era de Vinaròs i que feia de director. L’única escola pública que hi havia al Centre era Can Borí, que havia inaugurat el president Macià em sembla que cap al 1933 durant la República, i una bona part dels nanos de famílies més o menys benestants anàvem a les escoles particulars: la del Sr. Massot, la del Centre Catòlic que aleshores dirigia el Sr. Batallé, la del Sr. Josa, ja a Sant Josep, i la del Sr. Foguet. Això va durar fins als 9 anys, quan el meu germà petit i jo vam ser enviats a l’internat dels Salesians d’Horta a fer el batxillerat.

Reproducció, de no molt bona qualitat, d'una fotografia del diari Mediterráneo de Castelló, el dia que el ministre Cruz Martínez Esteruelas va imposar, a Vinarós, d'on era natural, la creu de Caballero del Orden Civil de Alfonso X el Sabio a qui va ser mestre seu a l'Hospitalet, Manuel Foguet Mateu (16.2.1975). També va ser-hi present en l'homenatge, Vicenç Capdevila, alumne seu a l'Acadèmia Comercial. Dret, el ministre Cruz Martínez. Asseguts, el primer a l'esquerra, Vicenç Capdevila i el segon, Manuel Foguet.

És fàcil preguntar per què als Salesians d'Horta. Doncs perquè ha estat molt comú acceptar els bons consells fruit de les bones experiències de gent coneguda i als Salesians d'Horta hi anava el fill del Casas de la pastisseria Montserrat, al carrer Major cantonada Príncep de Bergara, i els del Boix, que era el director de l'oficina de la Caixa de Pensions també del carrer Major —aleshores en dèiem la carretera—, a tocar de l'adrogueria Gairalt. El Sr. Boix, pel seu càrrec, era una mena d'assessor econòmic de la gent amb alguns recursos, una persona de confiança i, per tant, si ell recomanava l'escola on anaven els seus fills, és que l'escola havia de ser bona. I era, com és fàcil d'imaginar, tot un sacrifici, perquè per anar a Horta des de l'Hospitalet, feia falta tot un matí.

Ja dic que vam ser interns de l'escola. Els dies de visita de les famílies eren dijous a la tarda i diumenge tot el dia. La mare venia cada dijous amb un paquetet per als nens, és clar, i

diumenge venien tots dos, el pare i la mare. Uns anys després, el pare va comprar una Rubia, un Fiat italià refet que havia arribat a Espanya per la frontera d'Irún l'any 1933, i que li era útil per estalviar-se el cost del transport de les mercaderies que comprava a la zona del Rec Comtal de Barcelona, on hi havia els majoristes de pesca salada. I tots dos venien els diumenges amb el cotxe fins a l'escola, reduint notablement el temps emprat.

Bé, allà, a Horta, m'hi vaig passar 8 anys. L'ingrés de batxillerat i set cursos. Al final vam ensopegar la reforma aquella del batxillerat superior i vaig ser dels primers a fer el Preu en el darrer any dels Salesians. I després, vaig fer Dret a Bilbao.

Per què Dret? Ui! Doncs perquè jo, ja als dotze anys, volia ser diplomàtic. Era la meua idea, però per ser diplomàtic era evident que una cosa que resultava imprescindible aleshores, i ara encara més, era dominar uns quants idiomes, com a mínim anglès i francès i jo

L'orla d'estudiants del curs 58-59 quan va obtenir la graduació Vicenç Capdevila, que conserva emmarcada al local on es van produir les converses. Vicenç Capdevila és el que figura encerclat.

només havia fet l'idioma que s'aprenia al batxillerat i amb això era impossible fer oposicions amb garantia de sortir-se'n. D'altra banda, jo tenia molt clar que, posats a estudiar, ho havia de fer fora de casa, perquè el que no volia era continuar amb el negoci familiar, que en canvi sí que van seguir els meus germans. Com que jo ja veia que això de diplomàtic era complicat, vaig pensar a fer Ciències Polítiques, que aleshores només podia cursar-se a Madrid.

Al mateix carrer, quatre cases més enllà de la meva, al número 17, vivia un xicot que de seguida et sonarà: Cruz Martínez Esteruelas. La seva mare comprava al mercat i, com a clienta, havia fet una certa amistat amb la meva i sempre parlaven, lògicament, dels fills, perquè érem més o menys de la mateixa edat i tots dos érem estudiants —ell havia nascut l'any 1932. Com que jo estava en situació de triar carrera, segur que la meva mare li devia

fer un comentari al respecte i la dona li va proposar que parlés amb el seu fill, el Cruz, que ja feia uns quants anys que era universitari. I jo així ho vaig fer. Ell estava acabant Dret i em va recomanar que, pel que jo semblava inclinar-me, el millor era fer Dret i, com que jo volia fer-ho fora de casa, per què no fer-ho a Deusto, on ell estava estudiant? I no m'ho vaig pensar dos cops. Per cert, que a Deusto hi estudiava també l'hospitalenc Jaume Layola, que passats els anys seria regidor de l'Ajuntament i el meu primer tinent d'alcalde quan jo vaig accedir a l'Alcaldia. Layola va morir als 39 anys de manera sobtada i ja pots imaginar-te el trasbals que això ens va causar, a mi, d'una manera especialíssima perquè era un gran amic i una persona de la màxima confiança personal.

Vaig estar cinc anys a Deusto, una universitat dels jesuïtes, privada —la primera que hi va haver al país—, de gran prestigi, de missa diària, però molt efectiva des del punt de vista

La ria de Bilbao als anys 50. A l'extrem superior esquerra es pot veure la Universitat de Deusto on va estudiar Vicenç Capdevila.

formatiu. Quan acabàvem cada curs, havíem d'anar a Valladolid —a la universitat pública— per passar un examen oral de totes les assignatures del curs i així fins al final de la carrera per obtenir el títol oficial.

Acabo tot plegat l'any 1959 i aleshores em dispo a preparar oposicions per a l'advocacia de l'Estat, tal com ja havia fet el Cruz abans, aprovant l'oposició. Abans de posar-m'hi vaig fer, a l'estiu, les milícies universitàries, i a l'inici de curs vaig començar la preparació de les oposicions a Girona. Vaig anar a Girona perquè el Cruz Martínez, que ja estava casat amb una Oliveras Gajo, també d'aquí, de l'Hospitalet, havia aconseguit una plaça a Girona com a advocat de l'Estat i em va recomanar que les preparés allà amb el José Maria Amusátegui, que anys després seria copresident del Banc Santander Central Hispano —amb Emilio Botín— i que, feia molt poc, havia tret les mateixes oposicions. De Girona, estava previst que anéssim al cap de poc temps a Madrid a continuar la preparació,

però jo em vaig cansar aviat d'aquella feinada. I ho vaig deixar.

Cal una certa mentalitat d'opositor que jo no tenia. A mi, sobretot, m'agradava el dret administratiu, cosa que encaixa bastant amb el que després han estat les meves vel·leïtats polítiques. Doncs bé, abandonades les oposicions i tornat a Barcelona, vaig establir contactes amb Rafael Entrena, catedràtic de la Universitat de Barcelona, i així em vaig incorporar a la seva càtedra com a docent, període que s'allargaria uns deu anys (1963-1973). Això em va permetre especialitzar-me en Dret Administratiu, que era la branca que més m'havia interessat en els meus anys d'estudiant i que tanta relació té amb els assumptes públics als quals em vaig dedicar, poc després, des del vessant polític. Mentrestant vaig incorporar-me com a passant en el despatx de Barcelona de Salvador Casanovas i, a l'any 65, després de casar-me, vaig decidir obrir despatx propi al carrer de Llúria, sense deixar les classes a la Facultat.

III

El local on van transcórrer les converses per fer aquest llibre donava a un pati interior que comunicava amb el primer pis per una escala exterior que amb prou feines s'entreveia, i on s'observaven unes quantes plantes arbustives i un llimoner. Un pati interior d'illa de cases, molt comú en aquesta àrea del barri Centre on els locals de les plantes baixes encara no s'han edificat fins al límit de la finca, com tantes vegades ha recordat Capdevila que hauria d'haver reglamentat per evitar-ho, quan va ser alcalde.

El lloc que va ser testimoni de tantes hores de records era la planta baixa de la residència actual dels germans Capdevila que el seu pare havia fet servir com a magatzem i que després els germans van partir en dues meitats. El nostre interlocutor va convertir la zona davant de la seva part en garatge i la posterior en una mena de sala multiusos que tota la família utilitza per a celebracions diverses, on hi ha un moble llibreria, uns quants prestatges, una gran taula i cadires i les parets, de maó vist, plenes de quadres i de fotografies. En una d'aquestes parets hi ha penjada l'orla de la Universitat de Deusto, amb la colla d'estudiants que compartien curs i que, en un moment de la conversa, despenja per mirar-se-la de prop mentre me la comenta. Allà hi ha la imatge del mateix equip

professoral de qui va ser ministre i amic seu: Cruz Martínez Esteruelas.

Quan a l'estiu de l'any 1973, en Cruz va ser elegit ministre per Carrero Blanco —que es va convertir així en el primer president de govern nomenat per Franco—, la majoria dels corresponents que treballàvem a la ciutat no sabíem qui era aquest ministre, malgrat que, com es va anunciar, era fill de l'Hospitalet i havia fet carrera política a Madrid i, pel que es veia, amb força eficàcia. El càrrec de ministre de Planificació del Desarrollo, que va ocupar, li va durar el que va durar Carrero Blanco al front del govern. El 20 de desembre era assassinat per ETA i substituït per Carlos Arias Navarro que mantindria Martínez Esteruelas al govern, però ara com a ministre d'Educació i Ciència. La remodelació del govern que va seguir a la mort del general Franco el 20 de novembre, el deixaria definitivament fora de la cursa governamental, encara que no de la política.

A l'Hospitalet, Martínez Esteruelas va deixar poca petjada. Probablement la més intensa va ser la influència sobre Vicenç Capdevila, alcalde, gairebé en el mateix moment que el seu amic es convertia en ministre. De fet, Cruz Martínez va estar a la seva ciutat natal pocs anys, perquè després d'estudiar a Deusto va anar a Gi-

Una imatge de la plaça de l'Ajuntament de l'any 1928, amb l'església parroquial a peu de carretera, que va ser destruïda l'any 1936, segons una fotografia apareguda al número 737 de *La Esfera Ilustración mundial*. Al mig, una imatge del carrer Campoamor, probablement dels anys 40 (foto de Mayte P Vill) on s'observa la precarietat dels habitatges i la degradació urbana. I a sota, una fotografia d'autor desconegut de la plaça Espanyola de La Torressa, dels anys 60.

Fotografia de Cruz Martínez Esteruelas extreta de la contraportada d'un llibre seu de ficció, publicat per Planeta l'any 1986: *La leyenda de las ardillas*.

rona, com s'ha dit, i posteriorment, de manera definitiva a Madrid un cop aprovades les oposicions d'advocat de l'Estat. Es va casar, però, com afirma Capdevila, amb una Oliveras Gajo, dos cognoms ben arrelats a la història de la ciutat. I van tenir tres fills.

Cruz Martínez va succeir en el càrrec el ministre Julio Rodríguez —nomenat per Carrero i cessat quan aquest va ser mort—, aquell que es va inventar un canvi en el calendari del curs universitari que havia de començar al gener i acabar al desembre i que només va estar en funcionament mig curs (entre gener i juny de 1974). Amb molt bon criteri, i atenent al desori que va produir aquesta mesura a la universitat espanyola, a Martínez Esteruelas li quedarà el mèrit d'haver retornat el calendari a la seva situació tradicional i d'haver impulsat la Llei de selectivitat, convençut com estava de la massificació de la universitat espanyola i defensor com era de la "teoria de les elits".

En la part negativa, li quedarà l'ordre dràstica de tancament de la Universidad de Valladolid en plena efervescència política

universitària contra el règim. Esteruelas va ser, més tard, enmig de la Transició, president de la UDPE —Unión del Pueblo Español— i com a portaveu d'aquest partit va participar en la fundació d'Alianza Popular. Sembla que en algun moment de la seva joventut va ser membre de Falange Española —com ho eren comunament tots els que volien participar en política, especialment fins a finals dels seixanta— i també sembla que mai no va ser soci de l'Opus Dei, malgrat que confiés molt en ell Carrero Blanco, ferm defensor de l'Obra.

Curiosament, i referit a Capdevila, en la biografia de la Base documental d'Història Contemporània de Catalunya es pot llegir el següent: “Advocat, director de la filial d'una companyia d'assegurances i assessor del gremi local de la construcció. Format a Deusto i vinculat a l'Opus Dei. Fou vicepresident de l'Associació d'Antics Alumnes de Deusto. Regidor pel terç corporatiu el 1964, actuà com a tinent d'alcalde de Cultura fins el 1971. Era ajudant de càtedra del tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona Rafael Entrena Cuesta quan fou proposat per substituir De España, qüestió que suscità prou comentaris. Fou valedor seu davant el governador Pelayo Ros el procurador a Corts Cruz Martínez Esteruelas, antic convilatà. Fou vicepresident de la Corporació Metropolitana de Barcelona i diputat provincial. El 1977 fou elegit diputat al Congrés en el lloc núm. 4 de la candidatura d'UCD.”

A mi em va sobtar especialment allò de “format a Deusto i vinculat a l'Opus Dei”. No només perquè els jesuïtes de Deusto i els sectaris d'Escrivà de Balaguer no tenien especials concommitàncies. Sobretot, perquè no em podia imaginar que Capdevila hagués estat de l'Opus, ni tan sols proper a l'Obra. En efecte, m'ho va desmentir. I va lamentar que encara aparegui a la xarxa

la seva biografia amb aquest error. En canvi, va reconèixer que Cruz Martínez segurament devia haver parlat d'ell amb Pelayo Ros, quan era governador de Barcelona, assenyalant-lo com una persona de confiança —i probablement no va ser l'únic que en devia parlar bé—, però també que, amb els anys, ell i en Cruz van perdre el contacte i es van distanciar. Tampoc aquell contacte amb el governador civil va ser rellevant perquè els governadors civils s'atenien a allò que les altes instàncies decidien pel seu compte. No ho oblidem: Cruz Martínez va ser un prohom d'Alianza Popular, quan AP era l'organització política de la Transició més propera al transformisme franquista, mentre que el seu amic Vicenç Capdevila, bastant més sensible al reformisme de la UCD, es va apuntar ben aviat a l'ona del president Suárez, sense cap mala consciència.

Però tot això era el futur. Ara encara som a les beceroles: quan el Capdevila jove i inquiet sospesa les dolçors de la cosa pública, a prop de casa.

IV

Més o menys un any abans de casar-me, just al 1964, em vaig incorporar com a regidor de Cultura a l'Ajuntament de l'Hospitalet. Tenia 27 anys. Aquest pas el dono gràcies a la relació establerta amb l'amic Enric Sanfeliu, que tenia farmàcia a la Rambla i on, en alguna ocasió, a la rebotiga, fèiem petar la xerrada — el Cruz Martínez era, especialment, amic de l'Enric Sanfeliu.

En aquell ambient desenfadat de simple tertúlia, però, s'encertaven a veure algunes inquietuds particulars. Érem gent jove, d'allò que en diríem d'ordre, amb formació universitària i una certa inquietud cultural, i no és gens estrany que les autoritats municipals del moment veiessin en aquest jovent el relleu generacional que tant convenia. En aquell context es deuria produir la conversa sobre el relleu a l'ajuntament, en la qual segur que va participar el Cruz Martínez, i l'Enric em va temptejar sobre si estaria disposat a incorporar-me a l'Ajuntament. L'alcalde era el Matías de España de feia poc, i jo li vaig dir a l'Enric Sanfeliu que hi estava disposat, però no a qualsevol preu. Acceptaria ser tinent d'alcalde de Cultura perquè era en aquest àmbit on em sentiria més còmode i probablement més útil. Ho devia comentar amb l'Espana, aquest segurament

faria les consultes pertinents i un bon dia em va cridar al seu despatx per fer-me l'oferta, exactament en els mateixos termes que jo estava disposat a acceptar.

D'aquesta manera, al febrer del 64, entrava a l'Ajuntament com a tinent alcalde de Cultura i iniciava una de les etapes més fecundes de la meua vida política i de la qual, de ben segur, n'estic més íntimament satisfet, malgrat que, com era lògic, era només un primer esglaó en una carrera que duraria uns quants anys i que possibilitaria responsabilitats, diguem-ne, més elevades.

Aleshores a l'Hospitalet, les activitats culturals es reduïen a alguna sessió de teatre amateur al Centre Catòlic, alguna activitat puntual en les escasses entitats socials que hi havia a la Torrassa o a Santa Eulàlia, alguna cosa específica a les parròquies, algunes interessants iniciatives de l'Agrupació d'Amics de la Música i les celebracions de les festes majors que, com que els barris de l'Hospitalet eren un món prou diferenciat, resultaven importants en cada nucli però no tenien, ni de lluny, cap contingut de ciutat. Ser tinent d'alcalde de Cultura de l'Hospitalet era una oportunitat única per pensar i programar amb una visió global, àmplia, per al conjunt del municipi, més enllà

Cartell, que conserva Vicenç Capdevila, del Teatre Popular Portàtil que es va instal·lar a la ciutat.

del lloc concret on es fessin les activitats. Jo sempre he combregat amb aquella frase de la Montserrat Roig que afirmava que *la cultura és l'opció política més revolucionària a llarg termini*. Però les preocupacions que aleshores jo tenia no només eren culturals en sentit dinàmic. En una ciutat que creixia d'una manera tan desaforada —al voltant de 15.000 habitants nous per any—, aviat es van posar de manifest les mancances d'equipaments. La primera urgència va venir de la constatació de la manca de places escolars, però també de la pràctica inexistència de biblioteques i d'unes infraestructures molt limitades per a la pràctica cultural.

Si calia considerar l'Hospitalet no només com un conjunt de barris units per la conjuntura territorial, sinó una ciutat amb vida pròpia, convenia dissenyar propostes que la contemplessin íntegrament. I aprofitar les di-

nàmiques, limitades però ben reals, que ja existien.

Per exemple, quan em vaig fer càrrec de la ponència, al Centre hi havia l'Agrupació d'Amics de la Música que van fundar l'any 1940 els germans Reventós —que eren impressors—, en Royo i l'Eugeni Garcia entre altres, i feia molt pocs mesos que una colla de gent jove havia organitzat una entitat que s'anomenava Alpha 63 i que estava cridada a ser un referent a poc que algú hi donés aixopluc i rellevància. El Jaume Reventós Martí, ànima de l'AAM, músic i molt aficionat també a la pintura —tenia una important col·lecció que després va llegar a la ciutat—, em va proposar ben aviat organitzar a través de l'Ajuntament un premi de pintura anual que portés el nom de la ciutat.

Així va néixer, l'any 1965, el Concurs de Pintura "Ciutat de l'Hospitalet", que adjudicava tres premis: el primer, Premi Ciutat de l'Hospitalet, medalla d'honor i una quantitat en metàl·lic que es va anar incrementant al llarg dels anys; el segon, Premi Rafael Barra-das, medalla d'argent i també una quantitat —inferior— en metàl·lic, i el tercer, Premi Mestre Castellví i medalla de bronze. S'adjudicava també la medalla de l'AAM, com un quart premi, amb el benentès que les dues primeres obres premiades quedaven de propietat municipal per bastir un proper museu d'art contemporani de la ciutat. Els dos darrers anys es va ampliar la taula de premis i es van instituir

Una imatge de la sala de la Permanent municipal —que es trobava en un annex al fons de la Sala de Plens— amb un quadre a la paret de l'extinta Tecla Sala i on es reunia, també, el jurat dels Premis de Pintura. A la imatge, una reunió del Jurat del I Premi on es pot veure al regidor de Cultura, Vicenç Capdevila, a l'esquerra, i a continuació els crítics d'art José Corredor Matheos, Joan Costa Vidal, Àngel Marsà, Alexandre Cirici Pellicer, Cesáreo Rodríguez Aguilera i Jaume Reventós de l'AAM.

dos nous premis dotats econòmicament per a artistes de l'Hospitalet.

El Concurs de Pintura es va convocar durant nou anys seguits (1965-1974) i el desè any es va fer una exposició de totes les obres premiades i una sèrie de taules rodones per tal de reflexionar sobre el futur del concurs. Jo ja feia uns anys que havia deixat la Ponència de Cultura (1971), acabava de prendre possessió de l'Alcaldia (1973) i vaig pensar que el manteniment del concurs o no era cosa del nou tinent d'alcalde i dels que estaven convidats a reflexionar sobre la qüestió. El premi no es va tornar a convocar, però la ciutat tenia ja un fons de mig centenar d'obres de qualitat firmades per artistes de gran talla com eren Albert Coma Estadella, Lluís Trepà, Joan Soler-Jové, Conxa Ibáñez, Àngel Jové, Gerard Sala, Francesc Artigau, Arranz-Bravo, Caty Juan, Joan Brotat, Claude Collet i un llarg etcètera. I, encara tant important com això, molts membres dels diferents jurats, emponents crítics d'art, intel·lectuals i especialistes

com ara l'Alexandre Cirici Pellicer, José Corredor Matheos, Àngel Marsà, Cesáreo Rodríguez Aguilera, Lina Font, Joan Perucho, Eugeni García Gargallo, Albert del Castillo, Daniel Giralt-Miracle, Rafael Santos Torruella, Rafael Manzano, Rafael Solanic, Sebastià Gasch, Hèctor Cesena, Francesc Galí, Lluís Pou, Joaquim Dols i molts altres, havien posat l'Hospitalet a la seva agenda. La ciutat, començava a existir...

Per cert, com a dada anecdòtica valgui dir que la relació amb els guanyadors del premi de pintura va servir, de passada, per demanar-los la col·laboració, sense cost, en la realització dels cartells anunciadors d'un altre dels projectes més reeixits d'aquests anys: la Setmana Cultural i Jornades del Llibre, una doble manera de disposar de més obra original d'aquests artistes, malauradament no tota ella prou conservada.

Si el Concurs de Pintura és de l'any 65, els Festivals Populars d'Estiu, una altra de les noves propostes, són de 1966 i es programen

A dalt, fotografia de La Carpa propietat del Ministerio de Información y Turismo, aleshores en mans de Manuel Fraga, que es va instal·lar a la plaça de Maria Pita de La Corunya. Conegudes popularment com les “tetas de Maria Pita” aviat arribarien a l’Hospitalet. A la dreta, una imatge de La Carpa, ja instal·lada a Can Serra, en un concert per a les escoles, en presència, entre d’altres del regidor de Cultura, Vicenç Capdevila.

per primera vegada entre el 16 i el 18 de juliol al pati del Col·legi Públic Onésimo Redondo de la Florida. L’objectiu era portar el teatre a la ciutadania i fer-ho allà on vivia la gent i de manera gratuïta. Jo sempre he estat un amant del teatre, que em sembla un motor de transmissió d’idees, de sentiments i de valors, i un espai de reflexió que els poders públics han de potenciar. I així que vaig ocupar la Ponència de Cultura, em vaig proposar portar el teatre als barris de la ciutat, amb la mateixa inquietud que mesos després imprimiríem a les Jornades del Llibre. Aquells dies a la Florida es va poder

veure *Cuento de abril*, de Valle-Inclán, que la companyia Pequeño Teatro havia preparat per celebrar el centenari del naixement del dramaturg gallec, i també *Molinos de Viento*, de Pablo Luna, que va representar el Quadre Escènic del Centre Catòlic de la ciutat, dirigit per Alfons Flores. El tercer dia es va programar una sarsuela, tot amb un èxit de públic aclaparador.

El Ministeri d’Informació i Turisme havia posat en marxa al conjunt de l’Estat els *Festivals de España*, que eren també un intent de popularitzar, a l’aire lliure, el consum de cultura, el teatre, la dansa, la sarsuela... Quan Car-

Carlos Robles Piquer tenia aleshores un estret contacte amb el regidor de Cultura, Vicenç Capdevila. Va ser Pregoner del Llibre, el 18 d'abril de 1970, data de la fotografia.

los Robles Piquer, amb qui jo tenia molt bona sintonia, va ser nomenat director general de Cultura Popular i Espectacles l'any 1967 —abans, sense interrupció des de 1962, ho havia estat d'Informació— em va proposar portar-los a l'Hospitalet. Jo li vaig rebutjar l'ofertament, tot i que el format em semblava interessant, perquè no coincidía amb la idea que jo tenia de descentralitzar per barris els espectacles enlloc de limitar-los a un sol barri per molt alta qualitat que tinguessin. D'aquesta manera, després de la primera edició de la Florida, els Festivals d'Estiu, que eren tota una altra cosa, es van consolidar com una mostra de teatre al carrer a tots els barris de la ciutat i es van convertir en un referent no solament a la ciutat sinó arreu de Catalunya. I van durar, que jo tingui notícia, una dècada sencera, fins al 1976.

Conseqüència també del contacte amb Robles Piquer, l'any 1969 es va instal·lar el tea-

tre de la Carpa a Can Serra. Avui encara hi ha un parc que porta el seu nom, en l'espai —aleshores un solar desocupat—, on es van instal·lar un parell de casquets esfèrics d'estructura desmuntable, d'una llargada de més de 50 metres, una amplada de quasi 40 i una altura de més de 10 metres, que eren propietat del Ministeri d'Informació i Turisme, havien estat instal·lats originàriament a la plaça María Pita de La Coruña i es coneixien popularment com “las tetas de María Pita”². Una de les dues semiesferes estava destinada a contenir l'escenari i els camerinos i en l'altra hi havia una grada amb capacitat per a 1.200 persones. “Las tetas de María Pita” no van tenir una gran acollida a La Coruña, però en canvi a Can Serra es va utilitzar per fer teatre per a les escoles, sessions de teatre per a la gent en general i concerts de música, amb un èxit més que notable. Entre aquestes realitzacions caldria destacar els cicles de teatre universal per a

Capdevila amb l'escriptor Ignasi Agustí, a la seva dreta, i l'historiador pratenc Jaume Codina, a l'esquerra, autor, aquest últim, d'un dels primers llibres sobre la història de l'Hospitalet publicats per la ponència.

escolars que impulsava Ricard Salvat i on es van poder veure peces del teatre clàssic (Plaute, Molière, Shakespeare) i altres de teatre contemporani.

Tornem, però, als Festivals d'Estiu. Si l'any 1966 només es van poder veure a la Florida, el 1967 s'amplien a Pubilla Casas i a la Tor-rassa. Primer es munten, a primers de juliol, a la plaça Espanyola —El Pequeño Teatro, novament, presenta uns entremesos de Cervantes (*La cueva de Salamanca*, *Los habladores* i *El Juez de los divorcios*) i el Quadre Escènic del Centre Catòlic, amb la sarsuela *Luisa Fernanda* i l'Esbart Dansaire Sant Isidre, tots dos de la ciutat, tanquen la programació—; a mitjan mes es programen a la Florida i a finals de mes a Pubilla Casas —amb un canvi del Pequeño Teatro pel Teatro Popular Amateur que posa en escena la comèdia de Lope de Vega *Los melindres de Belisa*. L'èxit creix respecte de l'any anterior i la programació resulta perfectament assequible pressupostàriament i, a més, presenta l'avan-tatge suplementari que esperona l'activitat creativa de les entitats, que saben que el que preparin durant el curs es veurà en diversos barris de la ciutat en un marc molt idoni.

D'aquesta manera, el 1968 es programen ja als cinc districtes de la ciutat, afegint als anteriors el Centre i Santa Eulàlia, amb 15 sessions en total. Les cròniques d'aquells dies parlen de més de 10.000 espectadors, amb una colla de bons espectacles, però sobretot és l'any de *Juli Cèsar*, de William Shakespeare, que posa en peu l'Alpha 63, la nova companyia de la ciutat cridada a ser un exemple d'acti-visme cultural de qualitat. Acompanyen l'Alpha, el Pequeño Teatro i el Teatro Popular Amateur, a més del Centre Catòlic —que s'a-treueix aquest any amb l'òpera *Marina* i la peça *Corona de amor y de muerte*, d'Alejandro Ca-sona—, i l'Esbart Verdaguer.

Els crítics Julio Manegat a *Actualidad Es-pañola* i Xavier Fàbregas a *Serra D'Or* es fan ressò del Festival i el director de la companyia titular del Teatro Español de Madrid, Miguel Narros, assisteix a una representació del cer-tamen, en el que ja es pot considerar com l'e-dició que consolida la iniciativa, que encara creixerà més en els anys a venir. D'altra banda, ara els Festivals ja duren un mes i mig llarg: entre Sant Joan i el 15 d'agost. Els de l'any 69 van ser gairebé una còpia dels del 68 sense la

Una entrega de trofeus en una de les múltiples activitats d'aquests anys. El regidor de Cultura pren la paraula entre els regidors de Festes, Paulí Deulovol, a la seva dreta, i el president del Cercle Filatèlic i Numismàtic, Antoni Montaner Giró, darrere d'ell.

participació, notable, de l'Alpha. Però en canvi al 1970, el Festival creix i porta l'espectacle a Bellvitge-Campoamor, amb noves participacions: els Joglars presenten *El diari* i *El Joc* i, per primera vegada, hi participa l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual i el Taller de Teatre de Barcelona, que dirigeix Antonio Joven.

Només queda la barriada Sanfeliu i desdoblar Collblanc i la Torrassa perquè hi hagi espectacles al carrer en tots dos barris, i això s'aconsegueix en l'edició de 1971. Com que és l'Any Vives —se celebren 100 anys del naixement de l'insigne músic— s'inclouen en la programació uns concerts a càrrec de la Banda Simfònica de la Creu Roja que contempla una extensa selecció de peces del mestre de Collbató: *Maruxa*, *Doña Francisquita*, *Bohemios*... Repeteixen novament el Pequeño Teatro i el Taller de Teatro i novament l'Esbart Sant Isidre, que ara pren el nom de Grup Folklòric de l'Hospitalet.

Jo deixo la ponència aquest any i se'n fa càrrec Josep Camps, que dona continuïtat als Festivals amb algunes modificacions. S'amplien a Sant Josep i s'hi afegeixen recitals de flamenc amb la col·laboració de la Peña Antonio Mairena i noves companyies del teatre més avançat del moment. Vénen l'Esperpento de Sevilla i es representa *El Retaule del Flau-*

tista, de Jordi Teixidor, que, muntat per la companyia de Pau Garsaball, està fent una temporada de gran èxit al teatre Capsa de Barcelona. També presenten obres les escoles de teatre Adrià Gual i de l'Orfeó de Sants, la companyia lírica de Joan Gual, Ventura Pons amb la seva darrera posada en escena i, com ja és tradicional, l'Esbart Sant Isidre que no ha faltat en cap edició.

Són anys plens d'activitat i de nous projectes. Com que tenim la pretensió que l'Hospitalet s'articuli com a ciutat i som conscients que la història és un component de vertebració substantiu, posem en marxa un primer Premi d'Assaig i Investigació Històrica Ciutat de l'Hospitalet, que s'adjudica al febrer del 1967 i que guanya Pere Bordes amb un estudi sobre les implicacions demogràfiques de l'Hospitalet. Vam formar el jurat, a part de l'alcalde España i jo mateix, Francesc Marcé Sanabre, que era el cap de Negociat de Cultura i moltes coses més, com ja explicaré; Manuel Grau, professor del Copem, i mossèn Joan Bonet Baltà, que era rector de Sant Isidre —espai on es desenvolupava l'Esbart Sant Isidre ara ja Grup Folklòric de l'Hospitalet— i persona d'una gran erudició. En edicions successives s'incorporarien uns altres intel·lectuals il·lustres com ara Ignasi Agustí

Vicenç Capdevila durant la inauguració de l'escola pública de Sant Josep "Pau Esteve" en honor de qui fou el primer mestre que va tenir l'Hospitalet al segle XVI. Per cert, que els nous ajuntaments democràtics canviarien el nom de l'escola, probablement per desconèixer de qui havia estat Pau Esteve.

o Rafael Borràs Betriu, amb el qual tenia des dels Salesians —i després hem conservat—, una fecunda amistat... Per cert que Rafael Borràs —que ha tingut la deferència d'escriure l'Epíleg d'aquest llibre—, a més d'haver estat director literari de Planeta entre 1973 i 1995, és avui un reconegudíssim assagista i un home d'una enorme cultura i bagatge intel·lectual. Ha escrit nombrosos llibres —com, entre altres, *El rey de los rojos*. *Don Juan de Borbón, una figura tergiversada* (1996, 2005), *El rey perjuró*. *Don Alfonso XIII y la caída de la Monarquía* (1997, 2007) i *El rey de los cruzados*. *Juan Carlos I y la monarquía prodigiosa* (2007)— i és un gran entès en temes històrics...

La convocatòria es va mantenir mentre vaig ser ponent de Cultura i més enllà, fins a l'any 1972, i d'aquesta iniciativa van sorgir els primers llibres històrics sobre l'Hospitalet, amb el rigor necessari, escrits per Pere Voltes, Jaume Codina, Josep M. Madurell, molts d'ells

redactats i, naturalment publicats, en català. Després, l'any 1969, vist l'èxit d'aquests premis anteriors, posàrem en marxa el Concurs de Periodisme per posar de relleu la feina de divulgació de la ciutat que els periodistes locals feien als diaris de Barcelona i que es mantindria encara uns quants anys.

Però probablement, la realització d'aquests anys de la qual em sento més orgullós és la que vam anomenar Setmana Cultural i Jornades del Llibre, la primera edició de la qual es va programar per l'abril del 1967. La idea original era organitzar una mena de celebració descentralitzada del llibre aprofitant la festivitat del 23 d'abril. Com que preparar un únic espai central —a mi m'hauria semblat un lloc adient la plaça de l'Ajuntament— no podia garantir la presència d'un públic nombrós ni responia a l'estructura real del municipi, vam optar des del primer moment —ja s'ha vist que era una mena d'obsessió particular— per muntar pavellons d'exposició i venda de llibres

Cartell del concert-homenatge que l'Agrupació d'Amics de la Música va organitzar amb motiu del seu vint-i-cinquè aniversari, en honor a Vicenç Capdevila, quan ja havia deixat el seu càrrec de regidor de Cultura, mesos abans de ser elegit alcalde.

als set barris de la ciutat amb entitat pròpia: el Centre, Sant Josep, Santa Eulàlia, la Torrassa, Collblanc, la Florida i Pubilla Casas.

En aquesta primera edició de 1967 es van aplegar una quarantena de llocs de venda i hi van participar 16 editorials. La satisfacció per la resposta ciutadana va ser tan significativa que les editorials, preveient la continuïtat de la iniciativa, van decidir obsequiar lots de llibres per a les biblioteques de la ciutat. Algunes entitats com l'Alpha 63, el Cercle Filatèlic i Numismàtic, el Centre Social la Florida i el de Campoamor que aleshores dirigia Xavier Pérez-Portabella —que ens va ajudar força en aquell període— o el Casino de Santa Eulàlia, van programar per les mateixes dates conferències, col·loquis, exposicions, sessions de cine fòrum, etc. aprofitant la dinàmica municipal i es va arrodonir la programació des de l'Ajuntament, amb un Pregó inaugural del Llibre que faria el poeta i escriptor Josep Cruset —encara recordo una definició molt poètica que va pronunciar i que se'm va quedar gravada: “El Mediterráneo, certificado azul de nuestra civilización”. Per cert, que aquest i molts altres pregoners que van passar per l'Hospitalet aquests anys m'havien estat proposats pel meu amic Rafael Borràs que tenia molt bons contactes. Eren èpoques en què l'Hospitalet era al mapa cultural de Catalunya i ens visitaven i parlaven de nosaltres personalitats senyeres del món intel·lectual, com ara l'Andreu Avel·lí Artís “Sempronio”, la Maria Aurèlia Campmany, etc.

Aquella primera iniciativa va representar una mena d'embrió de setmana al voltant de la cultura. La que després seria Setmana Cultural, a redós de les Jornades del Llibre, ja va ser una primera realitat en aquesta edició, que es mantindria amb èxit creixent i una enormitat d'actes fins l'any 1974. Amb només set anys de diferència, la dotzena d'actes de la primera edició s'havia multiplicat per dotze i les quatre o cinc entitats participants de l'any 67 van ser gairebé 30 en la darrera, afegint-s'hi, és clar, vuit associacions de veïns, diversos centres parroquials, l'Òmnium Cultural, el Centre Catòlic, el Copem, el Torras i Bages, el Xaloc, l'Escola Activa de Pares, la UEC, el Casal Bellvitge, etc.

En el fons d'aquelles Jornades del Llibre i de la Setmana Cultural descentralitzada per barris batejava la idea de crear una Festa Major de l'Hospitalet, aprofitant també que les típiques festes majors dels barris semblaven declinar. El butlletí municipal que editàvem des de la ponència es va fer ressò el mateix any

que jo em vaig fer càrrec de l'Alcaldia, de la munió d'actes d'aquell any i de la vocació última que, d'alguna manera, van recollir anys després els ajuntaments dels anys vuitanta.

I una darrera cosa que també em sembla, amb la perspectiva del temps, força interessant des del vessant cultural pel que tenia d'innova-

ció en la creació de xarxes. En aquells anys vaig promocionar unes reunions periòdiques amb els regidors de Cultura de municipis similars com ara Sabadell, Terrassa, Mataró, Badalona, Cornellà..., on intercanviàvem experiències i iniciatives i que van resultar molt profitoses per les nostres respectives comunitats.

ACTUACIONS EN L'ÀMBIT CULTURAL

Ponència de Cultura

1965 - 1974 Premi de Pintura Ciutat de L'Hospitalet.

1966 - 1976 Festivals Populars d'Estiu.

1967 - 1974 Setmana Cultural i Jornades del Llibre.

1967 - 1ª Noche de la Ciudad.

1967 - 1r. Seminari de Pedagogia.

1967 - Presentació pel CEDEC del Pla d'Equipaments i Promocions Culturals de L'Hospitalet.

1967 - 1972 Premi d'Assaig i Investigació Històrica Ciutat de L'Hospitalet.

1969 - Instal·lació del Teatre Nacional Portàtil a Can Serra (La Carpa).

1969 - 1r. Concurs de Periodisme.

1969 - Inauguració Casa España com a Museu d'Història de la Ciutat.

1970 - Recuperació dels retaules renaixentistes de la Parròquia de Santa Eulàlia.

1970 - Exposició Hospitalet 70 al Palau de Congressos de Madrid.

13.000 noves places escolars, 16 nous centres d'EGB, 2 nous instituts —a Can Serra i a Bellvitge/Gornal—. Cessió al Ministeri d'Educació de l'antic Copem, 2 nous centres d'FP...

V

Capdevila esmenta molts noms propis a mesura que recorda les activitats culturals d'aquests anys. Són noms, molts d'ells, que també desperten els meus records. El primer és el del Jaume Reventós Martí, que amb el seu germà Pere tenien una impremta al capdamunt del carrer Rossend Arús, passat el carrer Josep Maria de Sagarra a mà esquerra, a tres o quatre portes d'un taller de motos que hi havia a tocar de la via del carrilet —aleshores a peu de carrer— i que era propietat d'un mecànic hospitalenc que vivia en uns baixos del carrer Roselles.³ Ho sé, perquè allà em vaig comprar la primera moto de 50 cc, una Peugeot que tenia problemes reumàtics endèmics, perquè quan plovia no hi havia manera d'engegar-la. Per signar els papers —jo era menor d'edat i l'havia de pagar a terminis—, em va citar protocol·làriament a casa seva. Per això sé on vivia. No guardo bons records del mecànic —la moto era un nyap i les seves factures de manteniment i arranjament certament doloroses—, però en canvi sí de la impremta veïna i del seu propietari Reventós, el fundador de l'Agrupació d'Amics de la Música, que tenia un cert respecte per la gent que escrivia als diaris. No en tinc records gaire nítids, però cap mala sensació. Ell va ser, com explica Capdevila, el que el va animar per posar en marxa el Premi de Pintura Ciut-

tat de l'Hospitalet perquè Reventós era un amant de totes les arts i tenia una notable col·lecció de més de 600 peces que va donar a la ciutat poc abans de morir, l'any 1992.

Amb motiu del Premi de Pintura vaig escoltar per primer cop en la meua vida el nom de Rafael Barradas, el pintor uruguaià que va viure a l'Hospitalet (al Centre) entre els anys 1926 i 1928, a l'aleshores carrer Porvenir (avui Josep Maria de Sagarra) i on va fundar una tertúlia setmanal que es reunia els diumenges, el Ateneílllo, per on van passar nombrosos i destacats intel·lectuals i artistes del primer terç del segle xx, entre ells el poeta García Lorca. Aleshores l'Hospitalet era un municipi encara rural, de cases baixes i lloguers econòmics.⁴ Gràcies a ser una ciutat humil de la rodalia de Barcelona, Barradas, pobre i malalt, la va escollir per viure al final de la seva vida —moriria a Montevideo al febrer de 1929— i gràcies a Barradas, l'Hospitalet dels anys 20 va figurar al mapa cultural del país. Hi ha un quadre que es titula "Hospitalet, 1928" i diversos "Paisajes" que l'artista va pintar sens dubte en la seva geografia més propera, on s'identifiquen alguns espais tradicionals com ara l'església de Santa Eulàlia de Mèrida, les venerables palmeres del pati del rector i molts dels que deuriem ser els seus convilatans, que protagonit-

Aquesta és la reproducció del guaix —Barcelona, 1918— de Rafael Barradas, adquirit per l'ajuntament i que va estar penjat al despatx d'alcaldia fins el relleu democràtic de 1979.

zen els seus dibuixos i les seves pintures: taverners, un constructor, un tractant de bestiar...

Del pintor Barradas, l'Ajuntament va anar adquirint sis obres que formen part del fons de la col·lecció del Museu de l'Hospitalet. La més important es va comprar en temps de Vicenç Capdevila i va estar penjada al despatx de l'Alcaldia fins a uns pocs anys després de l'adquisició, quan el nou alcalde Pujana el va fer treure perquè no li devia agradar especialment ni deuria tenir cap idea de qui era l'autor. Es tracta del guaix "Barcelona, 1918", comprat en una exposició col·lectiva que es va fer a la Galeria Dau al Set a la primavera del 1974. L'adquisició va ser casual. Segons Francesc Marcé, ell i el seu amic i col·laborador Marià Riera, tots dos funcionaris municipals i sensibles culturalment, van visitar aquesta galeria com feien regularment, i allà van veure, exposat i a la venda, aquest quadre de Barradas. Probablement devien informar-ne el regidor de Cultura, però Capdevila, que ja era alcalde, recorda que qui primer li va parlar del quadre i de l'interès que aquest tenia va ser, una vegada més, Jaume Reventós. La compra es va gestionar amb celeritat i va tenir un cost de 150.000 ptes., una xifra veritablement minsa si tenim en compte el valor de mercat que deu

tenir ara el quadre. Avui, aquest original és un dels més cotitzats de la col·lecció ciutadana, que ja té més d'un miler d'originals d'artistes del segle xx.

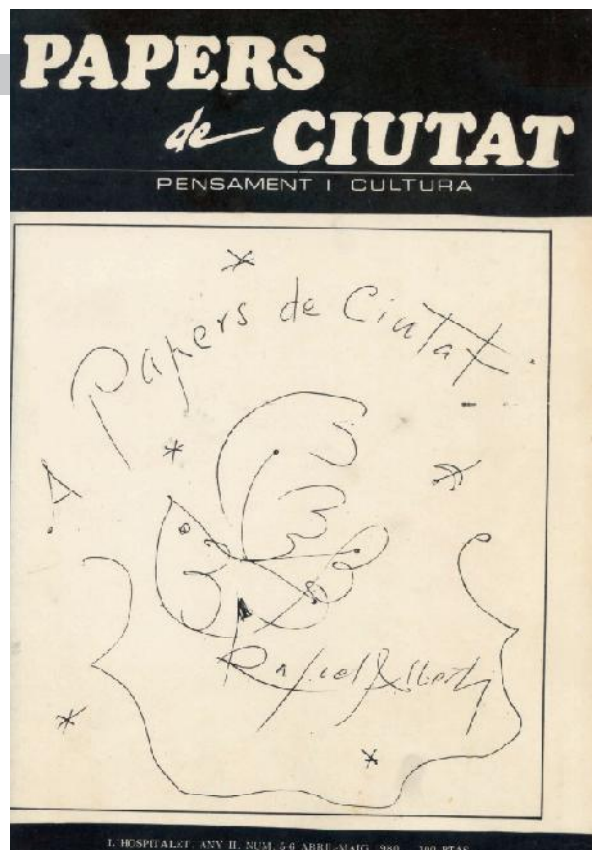
Aquests anys de l'Hospitalet cultural no es podrien entendre sense Jaume Reventós, però tampoc sense Francesc Marcé.⁵ La primera imatge que tinc de Marcé és a la taquilla de la secretaria del Copem on estudiava, també, el seu fill. Allà, algunes tardes exercia de tècnic, probablement gestionant l'administració o el pape-ram. Era un home de posat seriós, una mica tibet, amb un aire de desconfiança professoral que després es diluïa, sense desaparèixer del tot, a mesura que s'eixamplava la conversa. El vaig tractar bastant quan va exercir com a primer director del Museu d'Història de l'Hospitalet que ell es va entossudir a crear del no res. Allà, just a l'entrada a mà dreta, tenia una mena de despatx ampli, on vam passar algunes estones xerrant d'història, una matèria que l'apassionava, mentre jo esperava els papers de consulta que demanava de l'arxiu, dipositats aleshores en aquella vetusta estança.

Va ser a ell mateix a qui, cap a l'any 1981, vaig fer entrega d'un original de bolígraf sobre paper, del poeta Rafael Alberti, per al fons artís-

Reproducció de la portada de la revista, de 1980, *Papers de Ciutat* on es va publicar el dibuix original de Rafael Albertí que la publicació va donar al fons artístic de la ciutat.

tic de la ciutat. Era un dibuix d'aquells curiosos i originalíssims coloms de la pau que Albertí dibuixava aleshores i que em va improvisar un matí de diumenge, crec recordar que al Parc dels Pajaritos del Torrent Gornal, abans d'un míting del PSUC al qual havia estat convidat com a figura senyera. Jo aleshores editava una modestíssima revista a l'Hospitalet que va durar sis números, *Papers de Ciutat*, *Revista de Pensament i Cultura*, i aquest dibuix d'Albertí va servir, fet a propòsit, per il·lustrar la portada del número 4. Em va semblar que aquell original que jo tenia a casa pertanyia realment a la ciutat i, després de pensar-m'ho uns mesos, vaig fer-ne la donació. No en vaig saber res més del dibuix, fins que al catàleg de la mostra sobre paper a la Col·lecció d'Art de l'Hospitalet del 2006 vaig llegir el següent, signat per la curadora de les exposicions, la professora Maria José González Madrid: "Altres ciutadans i ciutadanes han contribuït també a la formació de la col·lecció d'art de l'Hospitalet amb les seves donacions. Per exemple, la redacció de la revista hospitalenca *Papers de Ciutat* va donar el dibuix de Rafael Albertí que il·lustrava un dels números". Bo és tenir-ne constància.

Marcé Sanabre havia estat vinculat al Casino del Centre i formava colla entre d'altres, que jo recordi, amb algunes persones que vaig tenir l'oportunitat de conèixer als anys setanta:

els advocats Lluís Perelló Nin i Joan Mata, que tenien un despatx professional a Llíria 36 de Barcelona, on, per casualitats del destí, s'instal·laria, quan ells es van traslladar de seu, el també advocat Vicenç Capdevila abans de passar a la política. Marcé era el lletraferit del grup i encara recordo haver vist, emmarcat i amb dibuixos seus, un poema de rodolins que havia dedicat als amics — "...i els bigotis del gran Mata, pixatinters i pirata". Marcé va ser també l'ànima del Boletín de Información Municipal que editava l'Ajuntament de l'Hospitalet des dels anys quaranta, sobretot en la seva segona època que va començar amb el núm. 50, l'any 1966, i va acabar en plena Transició, quan Capdevila dimiteix per presentar-se a les primeres eleccions generals de la democràcia.⁶ En aquesta revista, que impulsava Vicenç Capdevila des de la Regidoria de Cultura —Capdevila encara recorda que s'editava a la impremta de la vídua de Fidel Rodríguez al carrer del Bot de Barcelona,

Hospitalet paisaje, quadre de Rafael Barradas, d'entre els molts que va pintar a la ciutat. La col·lecció d'art de la ciutat aplega, a banda del guaix sobre paper que es va adquirir en temps de Capdevila, una aquarel·la sobre cartró, un dibuix a llapis i dos més a tinta. Aquest que reproduïm, no pertany al fons museístic.

al costat de l'Ateneu Barcelonès—, va desenvolupar Marcé una bona part de la seva passió d'historiador local, que després es manifestaria també en diverses publicacions: 25 imatges de la història de l'Hospitalet. *L'Hospitalet de Llobregat: Museu d'Història de la Ciutat*, 1979; *Les nostres masies: una mirada a la marina d'ahir. L'Hospitalet de Llobregat: Museu d'Història de la Ciutat*, 1980; *Més vell que l'olivera. L'Hospitalet de Llobregat: Ateneu de Cultura Popular*, 1987; *Evocació de la Rambla: intent d'aproximació -molt personal- a la seva història. L'Hospitalet de Llobregat: Gent de Pau*, 1990; *Hospitalencs d'ahir. L'Hospitalet de Llobregat: Ateneu de Cultura Popular*, 1994; *Més vell que l'olivera: històries de la història d'un poble mil·lenari, L'Hospitalet de Llobregat. L'Hospitalet de Llobregat: Ateneu de Cultura Popular*, 1995, i *L'Hospitalet i la Guerra del Francès. L'Hospitalet de Llobregat: Ateneu de Cultura Popular*, 2014.

Marcé encara s'autoreconeixia més com a poeta que com a historiador,⁷ ofici literari que va conrear fins al final de la seva vida: des d'aquell *Contrallum hospitalenc*: poesies, editat el 1978, fins al llibre *Cants d'amor i d'enyorança*

editat l'any 2012 a Igualada, on va anar a viure els darrers anys de la seva vida, dedicat, un cop vidu, a qui va ser la seva esposa, Rosó Puig. Cal no oblidar tampoc dos reculls de poesies i dibuixos —Francesc Marcé se'n sortia prou bé també amb el llapis— referits a Igualada i a Calella de Palafrugell: *Descobrint Igualada: 100 dibuixos, 12 poesies. Barcelona: Viena*, 2012 i *Racons de Calella de Palafrugell: 100 dibuixos i 20 sonets. Barcelona: Viena*, 2002.

Havia nascut l'any 1921 i moriria a Igualada amb 93 anys, cinc mesos després de rebre un emotiu homenatge personal al Casino del Centre. Marià Riera i Valentí Julià van ser dos dels amics més propers a Francesc Marcé. Riera el va seguir fins al Museu d'Història i Julià, treballador també de l'Ajuntament, és un excel·lent dibuixant i il·lustrador que va participar amb Marcé en diverses publicacions seves, i a qui jo vaig tractar personalment durant una llarga temporada perquè es va prestar a col·laborar amb el Llobregat quan jo el dirigia,⁸ fent-nos caricatures i il·lustrant refranys, que en un mitjà de premsa escrita sempre són recursos molt agraïts. Tots dos eren excepcionalment amables en el tracte i feia goig

Portada de l'exemplar del llibre que mossén Joan Bonet va regalar a l'autor d'aquestes pàgines fa cinquanta anys (2016).

conversar amb ells. Si devien ser amics amb Marcé, que van muntar, junts, un taller de ceràmica, Cerámicas Bellvitge, que va durar més o menys dues dècades. Un cop tancat, l'amistat va continuar incòlume, que jo sàpiga, fins al final.

També havia col·laborat força amb Marcé i, naturalment, amb Vicenç Capdevila, un altre historiador que donava classes al Copem però que no exercia com a tal —era llicenciat en Semítiques i doctor amb una tesi sobre la Jueria de Besalú que, després del seu traspàs l'any 1992, els exalumnes vam ajudar a editar— i que havia estat professor meu de francès. M'estic referint a Manuel Grau Montserrat, morellenc il·lustre a qui l'Ajuntament d'aquest històric municipi castellonenc va dedicar una Glorieta de l'Alameda a la seva memòria —també a Besalú té un carrer dedicat— i el va nomenar fill predilecte. Va viure molts anys amb la seva esposa Josefina Vidal, també professora de llatí al Copem —al carrer d'Anselm Clavé, crec recordar—, en un pis a tocar de l'Institut que els alumnes visitàvem de tant en tant. El matrimoni no tenia fills i els alumnes érem, per a ambdós, quelcom més

que el simple material del seu esforç docent. Mort el doctor Grau, la Josefina s'ha bolcat en el seguiment de les dotzenes d'adolescents que van créixer entre les seves mans i s'ha convertit en un cas vocacional únic de proximitat afectiva. Molts som els alumnes que li guardem respecte i estimació, que ha anat creixent en proporció geomètrica amb els anys.

En Grau va escriure, per encàrrec de Marcé i amb el vistiplau de Capdevila, unes quantes pàgines històriques a l'esmentat butlletí municipal. Recordem que l'esposa de Capdevila, Maria Rosa Dalmau, havia estat també professora de Matemàtiques del Copem i per tant col·lega, durant un període de temps, dels professors Grau i Vidal.

D'aquest mateix període vull recordar encara tres noms propis, també citats per Capdevila en les pàgines precedents: Conxa Ibáñez, Alexandre Cirici Pellicer i Joan Bonet Baltà.

De tots els pintors que van guanyar premis Ciutat de l'Hospitalet, recordo especialment Conxa Ibáñez perquè va ser la protagonista d'una de les meves primeres entrevistes de premsa. Feia molt poc que m'havien convidat a

Baixos del carrer Baró de Maldà, 15, on havia existit la seu de l'Agrupació dels Amics de la Música. A la finca de la dreta de la imatge, al número 17, va néixer l'exministre Cruz Martínez Esteruelas i a 50 metres, a la mateixa vorera, ha viscut des de sempre Vicenç Capdevila.

col·laborar en les pàgines especials que el *Diario de Barcelona* dedicava a l'Hospitalet un cop per setmana i em van encarregar d'entrevistar-la. No ho devia fer malament del tot, perquè se m'adjudicarien amb posterioritat les cròniques de cultura i el contacte amb els protagonistes directes, de manera que poc després vaig entrevistar també un escultor que iniciava la seva exitosa carrera artística, un jove Ferran Soriano, amb el qual hem mantingut el contacte i l'amistat després de tants anys.

El segon nom de què vull parlar és el del crític d'art i catedràtic d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona Alexandre Cirici Pellicer, ben relacionat també amb els Premis de Pintura Ciutat de l'Hospitalet i amb la ciutat, que va visitar múltiples vegades. Segurament a ell li dec la meua llicenciatura final en Filosofia i Lletres, secció d'Història Moderna, perquè l'assignatura d'Art Contemporani, que aleshores era optativa, va ser la darrera que em quedava per finalitzar l'últim curs. La veritat és que jo vaig fer poc cas d'aquesta assignatura, capficat com estava amb les assignatures d'Història que eren les que més m'interessaven i amb la premsa i la política que ocupaven bona part del meu temps. Vaig sus-

pendre Art Contemporani un munt de vegades, amb un criteri plenament justificat de la professora Imma Julián, aleshores militant del PSUC en la clandestinitat, que va assegurar-me, malgrat les meves queixes i les crides a la comprensió solidària, que me la faria suar. En l'últim sospir, gairebé acabades les convocatòries possibles, el professor Cirici va acceptar fer-me un examen oral al seu despatx del Departament, a mi sol, amb una multitud de preguntes improvisades que jo havia de respondre satisfactòriament. L'examen va ser llarg i dolorós i jo n'encertava tantes com n'errava, de manera que al fil de la navalla em va comentar que em faria una darrera pregunta que inclinaria el pes de la balança: o aprovat o suspès. Els déus es van posar de part meua perquè la darrera pregunta sobre l'arquitecte Josep Lluís Sert —com podria oblidar-lo?— va ser contestada amb la correcció requerida i Cirici va complir la seva paraula.

Del tercer nom propi que esmentava més amunt, Joan Bonet Baltà, en tinc també un vi-víssim record i en conservo un llibre que em va regalar: "*Verdaguer, vocació, sacerdocí, apostolat*", que era una separata editada de l'*Epíleg a les Obres Completes* que ell havia escrit l'any

1964. Bonet era el que en diríem un intel·lectual, especialista en Verdaguer i en Torras i Bages, a més de rector fundador de la parròquia de Sant Isidre a Santa Eulàlia —i de l'escola de nenes Casal dels Àngels de la plaça Pius XII—, on es va estar fins a la seva mort l'any 1997. La parròquia es va convertir aviat en un centre d'irradiació de la cultura catalana, de manera que l'Esbart Folklòric, que participava activament en totes les celebracions populars que organitzava l'Ajuntament, hi va tenir un lloc preeminent.⁹

Em va portar a visitar-lo una professora de Ciències Naturals a la qual jo tenia un afecte particular, Carme Durán, que després acabaria sent directora del Copem, perquè jo havia demostrat alguna vocació literària i li va semblar que em faria bé conèixer-lo. Em va fer bé, perquè conservo de la visita una bona acollida del rector i una notable estimació nostàlgica envers aquella professora que, a més de Ciències Naturals, ens va ensenyar l'amor per la natura, el valor de l'amistat i la sensibilitat que calia tenir per la cultura catalana i la tradició. Una cosa semblant a la que ens va fer viure un altre professor, aquest cop de Física, que també va arribar a la direcció de l'Institut, el Frederic Pena Puig, exemple de dedicació i d'honestedat personal i professional. Encara recordo aquelles classes de català que ens donava a uns quants, en acabar l'horari lectiu, en un exercici de generositat sense mesura, que ara voldria agrair-li des d'aquestes pàgines.

El Copem va jugar un paper important a la ciutat i en la meua vida. També el devia jugar en la vida del regidor de Cultura i proper alcalde de la ciutat, com ell mateix m'havia d'explicar.

VI

En efecte, jo era regidor de Cultura i d'Ensenyament i, per tant, membre del Patronat titular del Copem. El Copem era un dels primers instituts que s'havien creat sota l'auxili d'un decret aparegut a l'estiu de l'any 1957, que regulava una tercera via per a l'obertura de centres d'ensenyament secundari o mitjà: els Centres Oficials de Patronat d'Ensenyament Mitjà (COPEM), que eren públics, però no estatals, és a dir que depenien d'un patronat que constituïa l'Estat i una Corporació, fos municipal o no. En el nostre cas, la despesa per al seu funcionament corria a càrrec de l'Ajuntament, per bé que la regulació de l'ensenyament corresponia al Ministeri d'Educació i Ciència que designava el director i el secretari del centre entre catedràtics d'Institut. Com que l'Ajuntament tenia molt a dir en la gestió, el regidor de Cultura que em va precedir, José Ferrando, i que va tramitar juntament amb l'alcalde del moment (el Dr. Solanich Riera) la creació del Copem, va prendre part molt activa en el patronat d'aquells anys i jo, quan el vaig substituir, vaig intentar mantenir la dinàmica i fins i tot incrementar-la com explicaré després. El director era Demetrio Ramos, un falangista de Valladolid que també era delegat del ministeri d'Informació

i Turisme a Barcelona, a més d'historiador de cert renom —en concret era un reputat americanista—, i les reunions se sovintejaven perquè l'home era de perfil molt oficialista. Al final de la primera reunió, que va acabar amb un sopar en un restaurant de l'avinguda Mistral, ja tard, jo, que aleshores conduïa un siscent, vaig oferir-me a acompanyar a casa alguns dels assistents: Josep Ferrando, el matrimoni Grau i la professora Maria Rosa Dalmau, que aleshores vivia al carrer Casanova de Barcelona i que va seure al davant perquè era la que baixava primer. Aquella nit em vaig acomiadar de la senyoreta Dalmau, una mica més jove que jo, amb el ferm propòsit d'intentar tornar-la a veure, per la qual cosa vaig demanar-li el telèfon que ella, gentilmente, em va donar. La vaig trucar poc després i d'aquelles converses va néixer una relació sentimental que va acabar al cap de poc temps, com ja saps, en matrimoni.

Per cert que el Dr. Ramos, que aleshores vivia per sobre de la Diagonal, es comprometia moltes vegades a recollir la Maria Rosa, que s'havia traslladat a viure amb els pares al carrer Capità Arenas, per acompanyar-la fins a l'institut en un trajecte que l'home convertia en tot un carrusel de bromes per fer-se l'amable.

Fotografia del Copem de Santa Eulàlia en una imatge probablement dels anys 60.

Per això jo tenia, i tinc, amb el Copem un sentiment molt agradable en el record. No només pel que va representar per a la ciutat, que va ser molt, sinó per la part d'història personal que inclou. També perquè des de Cultura vaig intentar que aquest centre es convertís en una mena de motor de les activitats docents de la ciutat i d'aquesta manera vam planejar un Seminari de Pedagogia anual que va posar en marxa, des de l'any 1967, primer un curs de matemàtica moderna, després un curs de manualització i dibuix (1968), de mitjans audiovisuals (1969), de presentació de noves tècniques i mètodes de l'ensenyament preescolar i de música durant el quart any (1970), etc. Era una iniciativa de la ponència per contribuir a la formació dels mestres i pedagogs, realitzada en col·laboració amb la Inspecció d'Ensenyament, i es feia a les pròpies aules del Copem, que d'aquesta manera completava el seu prestigi docent amb una dimensió formativa de gran perspectiva.

I és que a cada nou projecte que ens proposàvem s'hi sumaven noves expectatives i la resposta final, de participació, d'interès col·lectiu, no podia ser millor. El mateix any 67 vam posar en marxa els primers cursos de llengua catalana, que es feien a les biblioteques Mos-

sèn Homar i la de la Torrassa, dos dies a la setmana, que van tenir també molt d'èxit i van estar molt concorreguts, i encara s'organitzarien els Jocs Florals Infants, el festival de cançons nadalenques...

En un altre sentit, la ingent munió de concursos i premis d'aquests anys —de pintura, d'assaig i investigació històrica, de periodisme, que portaven el lema general *Ciudad de Hospitalet*— ens obligava a donar-li un cert relleu social al lliurament de guardons. D'aquesta manera ens vam inventar un esdeveniment social que va acabar agafant el nom de *Noche de la Ciudad* i que era substancialment un sopar de gala on es convidaven autoritats i premiats i es lliuraven uns premis que pretenien ser alhora un reconeixement per la feina feta i un esperó. A més, el discurs final de l'alcalde servia per fer balanç de la feina feta i per expressar els objectius de futur. La primera *Noche de la Ciudad* es va fer l'any 1967 aprofitant l'envelat que la Comissió de Festes de Santa Eulàlia havia muntat per la Festa Major. Hi van assistir més de 300 persones, entre elles els alcaldes del partit judicial de l'Hospitalet encara no reconegut, els premiats, l'exalcalde Solanich... i va resultar un acte tan rellevant que es van continuar fent

Taula presidencial on es pot veure l'alcalde España i el ponent de Cultura Capdevila, a la segona edició de la Noche de la Ciudad de l'any 1968.

durant uns quants anys més, fins i tot després d'accedir jo a l'Alcaldia.

També a finals de maig d'aquest mateix 1967, el CEDEC presentava a la sala del Centre Catòlic un Pla d'Equipaments i Promocions Culturals de la ciutat que havia encarregat a aquesta corporació a mitjan 1966. L'Hospitalet era l'únic municipi del país que havia proposat un projecte d'aquestes característiques capaç d'analitzar la situació del moment i preveure l'abast de futur pel que feia a places escolars, biblioteques, centres culturals, escoles d'educació especial, etc. Les conclusions de l'estudi consideraven que la viabilitat futura del pla d'equipaments estava subjecta a la participació, amb recursos financers, de les caixes d'estalvi, industrials diversos, la Diputació de Barcelona i el mateix Estat, perquè les finances pròpies de la ciutat resultaven absolutament insuficients no ja per dotar d'infraestructures adequades el municipi del futur, sinó per fer front als dèficits presents.

L'estudi feia un diagnòstic que resultava imprescindible si volíem treballar amb un pla a llarg termini i marcava els objectius i les prioritats. Es va fer el que es va poder, però era evident que, sense recursos, els dèficits no solament no es resoldrien sinó que s'agreujarien amb el temps. El treball del CEDEC va resultar productiu, i a finals de desembre de 1968 vam preparar un Programa Cultural per desenvolupar a partir de 1969 que, en bona

part, marcaria la dinàmica de la ponència gairebé fins que vaig marxar el 1971.

Es va aprofitar l'important anunci de la col·laboració amb la Direcció General de Cultura Popular, de Robles Piquer, i la programació del Teatre Nacional Portàtil per relançar tot un conjunt de mesures. Pel que feia a l'ensenyament primari, es proposava incrementar un 175% el nombre de places públiques, menjadors nous per a dues escoles més i la implementació de programes de suport a la formació docent com ara els esmentats Seminaris de Pedagogia i el Servei Escolar Municipal de Mitjans Audiovisuals (SEMMA), que havia de cercar la innovació en la utilització de nous recursos pedagògics. Paral·lelament es proposava l'establiment de dos serveis, un de Formació Física i l'altre de Formació Musical, que s'havien de complementar amb dos cicles: de teatre infantil i de concerts per a escolars (que es van posar en marxa el mateix 1970). Pel que feia a l'ensenyament secundari, el propòsit municipal era crear dues escoles específiques, una Escola d'Estudis Artístics i Arts Aplicades i una segona de Mestratge Industrial. Alhora es presentava un pla de biblioteques escolars que tenien la voluntat d'anar més enllà d'un exclusiu servei de lectura per als infants, convertint-se, de fet, en centres socials descentralitzats als barris. Es pretenia també l'ampliació dels instituïts premis d'investigació històrica, assaig i pintura amb sengles premis de gravat,

Una de les taules renaixentistes, restaurades entre els anys 1998 i 2000, salvades de la precipitada venda del rector de l'església del Centre per l'acció de l'aleshores regidor de Cultura, Vicenç Capdevila. Aquests retaules del segle XVII ja havien estat restaurats, els anys 1702, 1725 i 1981, però ara, amb les noves tècniques llueixen amb tot el seu esplendor i estan dipositats al Museu d'Història.

arquitectura i periodisme, dels quals només va reeixir aquest darrer. I s'anunciaven dos projectes de gran volada, la creació d'un museu municipal a les dependències recent adquirides de Casa España i la construcció d'un teatre municipal amb un edifici annex, de set plantes, per ser destinat a la creació artística i cultural.

Tot això no eren només projectes. S'acompanyava del nom de les escoles i les aules previstes (80 noves aules), l'adquisició de terrenys per construir 95 aules més dintre d'aquest mateix 1969 (a Can Serra, les Planes, Bellvitge i l'ampliació de Can Bori) i quatre solars per edificar 55 aules més (a Santa Eulàlia, Sant Josep, Collblanc i la Travessia Industrial). I respecte a les biblioteques, s'anunciava la creació de les de Joaquim Costa, a Pubilla Casas; Onésimo Redondo, a la Florida; Pareto, a Santa Eulàlia, i la de la plaça Espanyola, que

duplicaria la seva capacitat i instal·lacions —la primera, inaugurada el mateix 1969 i les dues darreres, l'any 1970. Tot plegat amb un pressupost de 44 milions de pessetes.

I ja sent alcalde, al final del mandat, encara s'obririen les biblioteques instal·lades a les escoles Busquets i Punset, Bisbe Berenguer, Pompeu Fabra, Joaquim Ruyra, Rubió i Ors i Frederic Mistral, totes elles, juntament amb la Municipal que aleshores existia al carrer General Primo de Rivera 63, integrades en la recent creada Organització Bibliotecària de l'Hospitalet en un acord entre el Ministeri d'Educació i Ciència i l'Ajuntament. Quan, a primers de 1977, es posarien en marxa, ja hi hauria a la ciutat 15 biblioteques populars en actiu. I ara, amb la dimensió que ens dona el temps, encara em satisfà més el nom amb que les vam batejar i que coincidia amb el que vam

posar a les escoles, totes elles de clares arrels catalanes.

Ja dic, va ser un període fecund, molt satisfactori perquè tot allò que ens proposàvem es feia; era una realitat. I no tinc un record especialment complex pel que fa a la qüestió pressupostària. Més aviat em penso que l'alcalde España estava content de tanta activitat i, encara que és probable que jo hagués de batallar força cada any per acordar el pressupost que la ponència requeria, es va poder treballar amb els recursos necessaris.

Jo estava a la frontera de la trentena, a la plenitud de la joventut, amb la força necessària per prendre decisions ràpides i, tot ple-gat, amb l'ajut de poques mans que suplien la dedicació i l'entusiasme. Et posaré un exemple. Una tarda de finals de 1970 em va trucar al meu despatx d'advocat Francesc Marcé per dir-me el següent: "Escolta, m'ha trucat un periodista del *Diario de Barcelona* preguntant què ha passat amb els retaules renaixentistes de la parròquia de Santa Eulàlia, que sembla que el rector els ha venut". "Com? —vaig respondre astorat— ara mateix me n'hi vaig. Espera'm a la rectoria". Només arribar, vaig preguntar al rector Josep M. Puigbò què havia passat amb els quadres que estaven a l'església destruïda durant la Guerra Civil i l'home, certament desolat, m'ho va explicar. Havia passat, que un col·laborador de Càritas Diocesana conegut com el Peret de Sants, que vivia a Hostafrancs i era d'ètnia gitana, feia molt de temps que li anava al darrere per comprar els quadres i que, malgrat que ell sempre s'hi negava, no havia parat d'insistir fins que, empès per la necessitat de fer front a les despeses de calefacció per a l'església, els hi havia venut. De fet, em va dir que el Peret, aquella mateixa tarda i veient la cosa bastant madura, el va estar molestant en

els intervals de les confessions que havia estat fent i, per treure-se'l de sobre, li havia donat finalment el consentiment. Quan el rector va sortir del confessional, acabades les confessions de la tarda, els quadres i el Peret havien desaparegut.

De seguida vaig marxar cap a l'Ajuntament a parlar amb l'alcalde, explicar-li el fet i buscar els diners necessaris per resoldre el problema. Recordo que a la tarda amb prou feines hi havia gent a l'Ajuntament i l'Espana va trucar a la seva dona, Carmen, perquè li aconseguís 25.000 ptes. que tenien a casa. Quan van arribar els diners, vaig agafar l'únic cotxe que aleshores tenia la policia municipal, una furgoneta DKW amb el seu conductor i un policia, i ens vam fer cap a la plaça d'Hostafrancs a la recerca del Peret. Un cop allà, vam indagar on vivia i el policia i jo vam pujar al pis on ens va rebre la seva dona —i una criatura d'uns catorze anys que treia el nas darrere la mare—, per dir-nos d'immediat que el Peret no era a casa i que potser el podríem trobar al bar de la plaça. Sabedora del motiu de la nostra presència va aclarir: "Tenen sort que el Peret és una persona honrada, perquè si els quadres els arriba a comprar una altra persona de ben segur no els podrien recuperar".

Un cop al bar, l'encarregat ens va senyalar la taula on el Peret havia estat jugant la partida fins feia ben poc, perquè ja havia marxat. Aleshores vaig preguntar per altres bars que pogués freqüentar i em van indicar La Pansa, a tocar de la plaça Espanya, i un altre al costat del mercat d'Hostafrancs i cap allà que vam anar. En el primer tampoc no hi era i quan anàvem camí del segon, vam poder veure —jo anava tothora acompanyat del guàrdia urbà— la dona i la filla a pas accelerat per l'altra vorera. Era evident que no el trobaríem, així que

Cartell, que conserva Vicenç Capdevila, de la inauguració de Casa España com a Museu de la Ciutat, amb una exposició de dibuixos de Joan Soler-Jové.

vam tornar a la plaça, vam agafar el cotxe que ja estava envoltat de criatures i alguns veïns i ens en vam tornar a la rectoria per demanar-li a mossèn Puigbò que convoqués el Peret per l'endemà a una hora determinada. A aquella hora del dia següent, el Marcé i jo ens hi vam presentar, però el Peret no hi era, convençut que el denunciàriem i el faríem detenir. Aleshores li vaig demanar al rector que fes d'intermediari i que li digués al Peret que jo no duia en aquest afer la gorra d'advocat sinó la de regidor de Cultura i que l'únic que pretenia era recuperar els retaules que pertanyien a la ciutat.

Pocs minuts després de marxar nosaltres, compareixien el Peret i el seu advocat, que havien estat vigilant els nostres passos des de la cantonada del carrer Tecla Sala. Van retornar els quadres —un d'ells ja enrotllat fora del marc— i així es van poder salvar, per

segona vegada en molt poc temps, després que poc abans de la destrucció de l'església a la Guerra Civil fossin guardats al mateix ajuntament per mans anònimes i així salvats de la crema de l'església.

Com se sap, els retaules que es conservaven a l'església estaven constituïts pel retaule de les Ànimes del segle XVI i el retaule de Sant Roc també de la primera meitat d'aquest segle, atribuïts al "mestre de Lladó" per Joan Sutrà Viñas¹⁰ però que més recentment el professor d'Història de l'Art de la Universitat de Girona i expert en renaixement català, considera que són obra de Jaume Huguet segon i el seu fill.

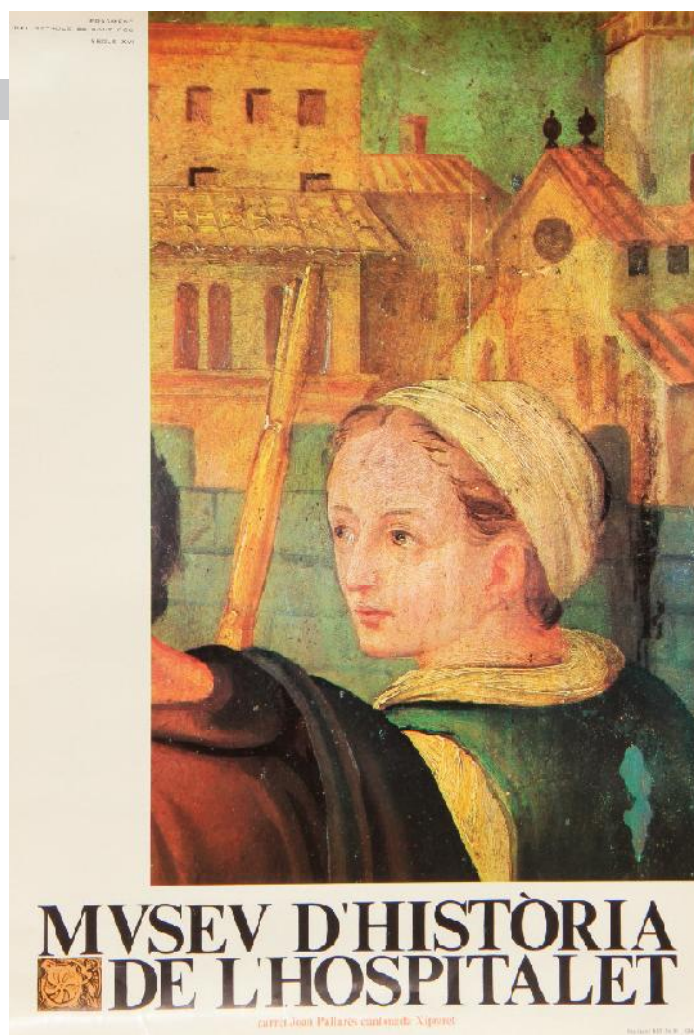
Com a conseqüència del fet relatat, el 25 de març de l'any següent es va signar un contracte entre el rector, en nom del Bisbat, i l'alcalde de la ciutat, segons el qual els quadres i retaules estan sota custòdia municipal,

*Cartell, del Museu d'Història de la ciutat,
provinent de l'arxiu de Vicenç Capdevila,*

en dipòsit de manera permanent i sense data de caducitat. En total, fins a 40 peces, segons relació signada per les parts, que es van traslladar de l'església al Museu d'Història de la Ciutat.

Deixa'm que recordi encara dues realitzacions de pes d'aquests anys i que et faci una pinzellada d'una iniciativa que penso que ha tingut també una certa transcendència pel seu valor patrimonial per a la ciutat. Les dues realitzacions són l'adquisició pública de Casa España i la seva conversió immediata en Museu d'Història de la Ciutat i una exposició que vam preparar a Madrid per explicar què era l'Hospitalet. I la iniciativa, l'encàrrec que vaig fer al gran dibuixant i pintor Joan Soler-Jové per tal que fes una sèrie de més de 90 paisatges ciutadans que avui formen part del fons d'art contemporani i que són una mirada certament nostàlgica i de gran qualitat a l'Hospitalet dels anys seixanta.

Soler-Jové havia participat l'any 1954 en una exposició col·lectiva d'aquarel·les que s'havia fet a l'AAM i, en la primera edició del premi de pintura Ciutat de l'Hospitalet, va guanyar el tercer premi amb un *collage* molt interessant. Després, Reventós, que el tenia clissat per la seua valúia artística, li va organitzar una exposició rellevant arran de la qual vaig con-

tactar directament amb ell. Un dia que em va ensenyar els seus paisatges urbans fets a París, Lieja i Palma, vaig pensar que una sèrie sencera dedicada a l'Hospitalet podria resultar extraordinària i li vaig fer l'encàrrec. Al principi va ser una mica reticent, perquè desconeixia la ciutat, però a poc a poc va anar considerant que es tractava d'un repte i que per a un pintor jove com ell, aquests tipus de propostes podien resultar altament esperonadores. I s'hi va posar. I de la seva ploma van sorgir una colla originalíssima de dibuixos a la tinta, d'un nombre ingent de racons de la ciutat, alguns d'ells ja desapareguts i d'altres molt modificats urbanísticament.

Els dibuixos es van exposar en el moment de la inauguració de les obres de restau-

Un dels dibuixos paisatgístics de l'Hospitalet, el Parc de Can Buxeres, que Vicenç Capdevila va encarregar a l'artista Joan Soler-Jové i que avui pertanyen al fons d'art de la ciutat.

ració del nou Museu de la Ciutat a Casa España, que havia estat salvada de convertir-se en una mena de consultori sanitari privat i lliurada a la ciutat gràcies a la Cambra de la Propietat i a la família España, que n'eren propietaris des de mitjan segle XIX, i els seus avantpassats des de finals del XVII. Casa España havia estat cedida l'any 1968 a l'Ajuntament i tot semblava encaminar-se a convertir l'entorn del carrer Xipreret en un espai culturalment molt potent, perquè també eren de propietat municipal l'edifici de l'Harmonia —aleshores encara ocupat per la Falange i el Frente de Juventudes— i l'antiga residència del doctor Prats, la masia de Can Sumarro, immobles que tenien escrits en el seu ADN una vocació cultural o artística de servei públic, com així va ser, en el camí de convertir l'Hospitalet en una autèntica ciutat.

I, per últim, vull esmentar l'exposició Hospitalet 70 que vam inaugurar a finals d'octubre d'aquest any, en col·laboració amb el Cercle Català de Madrid, al Palau Nacional de Congressos i Exposicions del Ministeri d'Informació i Turisme, on jo tenia molt bon predicament gràcies a la relació amb Robles Piquer i amb el mateix Fraga, a qui havíem convençut per visitar l'Hospitalet —el teatre de la

Carpa— l'any 1969. El dia anterior de la inauguració de l'exposició al vespre, hi va haver una nodrida roda de premsa-sopar amb els mitjans de Madrid, els corresponents de Barcelona, l'alcalde España, Santiago Udina, que aleshores era el president del Cercle Català, i jo com a tinent d'alcalde de Cultura, i l'endemà la vam inaugurar en presència del ministre de Treball, Licinio de la Fuente, i una colla de subsecretaris i personalitats diverses. Els plafons exposats posaven de manifest que l'Hospitalet ja era en aquell moment la segona ciutat de Catalunya per pes demogràfic i l'onzena de tot l'Estat, per damunt de moltes capitals de província, amb un volum de més de 15.000 contribuents industrials i una inversió de 1.750 ptes. per habitant/any.

La referència de l'exposició va aparèixer en la majoria de diaris de Madrid i de Barcelona i l'objectiu es va cobrir amb escreix. Es tractava de posar l'Hospitalet al mapa de l'Estat —perquè era amb el Ministeri d'Educació, per exemple, amb qui es negociaven les futures escoles i instituts—, i jo crec que es va aconseguir. Nosaltres vam explicar tant com vam poder aquella realitat urbana que era l'Hospitalet parlant constantment de ciutat, però jo era conscient que l'Hospitalet era una ciutat des

Exposició que es va fer al Palau Nacional de Congressos de Madrid, l'any 1970, per donar a conèixer la ciutat a la capital de l'Estat.

del punt de vista administratiu, oficial i demogràfic, però li faltava molt encara per ser autènticament una ciutat digne d'aquest nom. Des de la Ponència de Cultura jo havia posat unes quantes pedres als fonaments de la ciutat o al menys això em semblava, però era obvi que quedava molt per fer.

I, certament, no havia estat sol en la feina: m'havien ajudat força algunes entitats importants en aquell moment i sobretot la gent que les feia fruir, que també era molta i entusiasta. Alguna d'aquella gent —Reventós, Francesc Marcé, Xavier Pérez-Portabella, els germans Miró, Ricard Salvat, etc.— treballaria novament amb mi colze a colze des de llocs de més responsabilitat, però en aquells moments no ho sabien ni ells, ni jo. A primers de l'any 1971, la legalitat vigent obligava a canviar tota una colla de regidors municipals. Aquell acte a Madrid havia estat una mena de balanç de la feina feta i jo no estava gens segur que pogués anar més enllà, perquè era un dels regidors que plegava.

Tornava a casa i tornava a la meva feina professional d'advocat i de professor de Dret Administratiu de la Universitat de Barcelona,

tan lleuger com havia entrat, naturalment amb més experiència de gestió i mantenint intacte la il·lusió per construir la ciutat que jo havia conegut tan de prop en aquells set anys apassionants. Vindrien reconeixements que també vull explicar, perquè m'omplen de joia i d'orgull, però ja ho faré més endavant.

VII

En totes les èpoques i segurament arreu, quallen determinades iniciatives sota l'impuls de personalitats singulars que saben connectar amb uns ideals col·lectius que coincideixen amb els seus personals. Aquestes dinàmiques no tenen assegurada una llarga progressió excepte si aconsegueixen engrescar individus de la mateixa generació, amb propostes plurals i integradores i que presentin una certa identitat ideològica extensament compartida. Penso que això ha passat —per cenyir-nos a l'Hospitalet i al període contemporani— amb alguns projectes reeixits —i molts d'ells ja desapareguts— com ara l'Agrupació d'Amics de la Música, l'Alpha 63 o, amb més distància, l'Ateneu de Cultura, l'Hospitalet Antifranquista o el Centre d'Estudis de l'Hospitalet per posar només uns quants exemples entre molts altres possibles.

Ha d'existir un nucli de persones, sempre molt apinyat i reduït, que tinguin la idea, que faci la crida i que doni cos a la iniciativa, però també cal que s'ampliï el focus per donar cabuda a propostes que interessin gent diversa, transversals, diríem ara. Quan neix l'AAM a finals dels quaranta del segle passat, en principi entre joves melòmans, es proposa agrupar un conjunt d'individus d'edats semblants i d'inquietuds artístiques molt més diverses: aprenents de mú-

sics, de poetes, de pintors, bàsicament d'origen menestral, fills d'una petita burgesia catalanista que ha estat mitjanament escolaritzada i és pas-sablement culta, que odia les formes de la dictadura però que entén que, si cal combatre-la, tampoc resulta aconsellable ni imprescindible —ni probablement possible— un compromís polític militant, més enllà del conreu d'una cultura pròpia de qualitat, compromesa intel·lectualment —i en aquest sentit també política— però pragmàtica, mantenint les formes. L'AMM neix l'any 1947, però no es legalitza fins al 1950, any en què aconseguirà que l'Ajuntament li cedeixi un local als baixos del carrer Baró de Maldà 15, que està cridat a convertir-se en un espai de cultura.¹¹ L'AMM es mantindrà fins al 1976, quan ja ha mort Franco i s'albiren uns nous ajuntaments elegits per sufragi universal que estan delerosos per protagonitzar un esclat cultural impulsat des de les institucions.

Anys després vindrà l'Alpha. Quan l'Alpha 63 neix, l'AMM està al cim de la seva activitat cultural, però els components de la nova entitat pertanyen a una generació posterior, tan catalanista i procliu a la cultura de qualitat com la que representa la vella guàrdia de l'AAM, tan fills de la petita burgesia com els anteriors, però que estan perdent la por dels vençuts i que s'arris-

Exposició de pintures al local de l'AAM. A la fotografia, en primer terme, Vicenç Capdevila i Jaume Reventós.

quen un pèl més en la crítica de la dictadura i, sobretot, que volen mostrar un punt de distància activa envers els possibilistes¹² i que estan molt més predisposats a l'evolució ideològica per la pròpia acció dels temps accelerats i canviants que viuen.

En tots dos casos, les respectives entitats neixen sota l'influx de personalitats decisives, Jaume Reventós en la primera i Ramon Miró en la segona, al voltant de les quals s'aplega una colla important de gent amb inquietuds artístiques i interessos més o menys explícits, inclinats a mantenir lligams estrets amb la intel·lectualitat del moment amb la qual se senten propers, culturalment vinculats i ideològicament compatibles. Tots dos col·lectius fundats successivament —AAM i Alpha 63— consideren la cultura un objecte qualitatiu de consum —sense rebutjar-la com a factor creatiu que cal conrear—, enriquidor socialment i vertebrador des del punt de vista de l'origen i de la classe social, que afavoreix la reflexió personal i el pensament crític. Presenten, en aquest sentit, un paternalisme proselitista amb voluntat pedagògica: cal portar la cultura —en aquest cas la catalana— al carrer, estendre-la i popularitzar-la. Amb aquesta proposta d'activisme cultural s'enfila el progrés

social, es vertebrava la ciutadania i se la integra críticament en la societat. Hi ha moltes maneres de fer cultura i l'Alpha 63 s'esforça per diferenciar-se de l'AAM, en el rebuig a qualsevol etiqueta que pugui ser qualificada d'elitista, perquè l'objectiu és arribar a la màxima gent que es pugui en una societat tan plural i diversa com ho és l'hospitalenca, i d'una manera el més directa possible.

El Capdevila regidor de Cultura, des del mateix moment de la seva incorporació al consistori, presenta apetències culturals que encaixen perfectament amb aquesta filosofia d'acció. És curiós que quan parla amb l'alcalde España, carlí i falangista alhora, i li explica els seus projectes que aviat posarà en marxa, no rebi, per pròpia confessió, cap retret, ans al contrari. A España ja li sembla bé que es faci cultura i que la cultura sigui un recurs més perquè l'Hospitalet es converteixi en una ciutat important i una mica més estructurada. És més, probablement considera que l'única manera de vertebrar una ciutat invertebrada com aquesta passa per promoure esdeveniments culturals que posin l'Hospitalet en el mapa.

En aquest sentit, Capdevila, Reventós i Miró no són més que tres exponents successius

Una de les parades de llibres que es van instal·lar a l'Hospitalet durant la Setmana Cultural i Jornades del Llibre de l'any 1968.

d'una proposta de renovació cultural que es produeix a mitjan anys seixanta —a l'Hospitalet com a tot arreu— des de posicions diverses però amb perspectives homologables i que, contra el que hauria estat imaginable, mantindrà una clara línia de continuïtat en els consistoris sorgits en el període democràtic. De fet, el que representen Capdevila, Reventós i Miró successivament en el terreny cultural no mostra sensibles diferències amb el que han representat amb posterioritat les polítiques culturals, els mecanismes i les eines que s'han fet servir a l'Hospitalet en el darrer mig segle, on els diferents regidors de Cultura, els nombrosos tècnics i els instruments de participació han estat tan continuïstes en els objectius com en els hàbits clientelistes que necessàriament s'han establert. Ja tornarem sobre aquesta qüestió.

Capdevila sí que representa, com a regidor de Cultura i en aquell ajuntament dels seixanta, un punt d'inflexió. Més que un punt d'inflexió pròpiament dit, un punt de partida que després s'ha mantingut, amb alts i baixos i en funció de les conjuntures i els pressupostos, fins pràcticament ara mateix. Abans de Capdevila, Cultura era una ponència que centrava bona part dels seus esforços en la gestió escolar, en un moment

de fortes demandes i notables desequilibris. Tenia cura, des de les infraestructures a la promoció de nous projectes, com el Copem. L'activitat de carrer en el que podríem caracteritzar com a promoció de cultura se circumscribia a la programació de Festes, especialment les festes majors, on sempre hi havia algun petit espai per a la difusió cultural i la participació dels veïns.

Amb Capdevila, Cultura es va convertir en una ponència dinàmica amb un criteri de programació de qualitat, completament aliena a les activitats de les regidories de Festes que tenien una connotació més popular i, en aquest sentit, menys exigent. La seva aportació va ser notable perquè va entendre que es podia compatibilitzar cultura de qualitat amb cultura per a la gent, amb cultura de carrer. Les coses canviaran relativament en aquest terreny quan es converteixi en alcalde. El Capdevila alcalde serà una altra cosa i convindrà analitzar-lo amb deteniment.

Tornem un moment al principi, però. Una gran part de les primeres realitzacions de Capdevila en l'àmbit cultural beu de dos brolladors i, encara que tot el mèrit és seu, els fonaments són evidents i ell no els amaga. D'una banda, Capdevila no té més remei que fixar-se en el tipus de Cultura de qualitat que es programa es-

Cartell de 1970 de la IV Setmana Cultural i Jornades del Llibre.

poràdicament i que té com a nucli selecte l'AAM. Reventós, conscient del canvi que s'acaba de produir a l'Ajuntament, no trigarà gens a animar-lo perquè, amb més recursos i moltes més capacitats, encapçali projectes que l'AAM pot imaginar però que difícilment pot gestionar amb l'exigència requerida i la regularitat recomanable. Un primer exemple és el Premi de Pintura. Però n'hi ha molts més: les Festes modestes de Primavera que l'AMM havia ençetat feia uns anys, acaben també prenent un relleu de qualitat considerable amb les Jornades del Llibre i la Setmana Cultural, que es fa arribar progressivament a tots els barris, amb la seva vocació de popularització cultural, però sempre ben diferenciada de les activitats directament "festivaleres". Poc temps després, tota la inquietud teatral de l'AAM i del Centre Catòlic agafa, amb els Festivals Populars d'Estiu i la programació de la Carpa, una dimensió insospitada que reblarà el clau quan el mateix Alpha 63 es decideixi a participar activament amb les seves realitzacions particulars —Juli Cèsar, etc.—,

que acabaran de dimensionar els objectius de la Ponència de Cultura.

L'altre brollador del qual beurà Capdevila és a l'ajuntament mateix. Arriba amb ganes de fer coses i trobarà en Francesc Marcé un Negociat procliu a fer realitat les propostes, entre elles la segona època del Butlletí d'Informació Municipal, que es converteix de facto en un aparador molt expressiu de les activitats de Cultura. I també amb altres persones vinculades a les associacions més actives del municipi, el mateix Reventós, Javier Pérez-Portabella, etc. Capdevila és —hàbil, jove i intel·ligent— en aquesta època una esponja. Sap el que vol i el que no vol. Vol que la Cultura que ell promoció tingui el signe que defensa l'AAM, l'Alpha i altres entitats de relleu, sense cedir massa protagonisme. Tots els imputs del seu voltant que van en la seva línia són madurats per ell i aplicats. De totes les experiències, converses i propostes directes i indirectes amb la gent del món cultural de l'Hospitalet del moment i d'arreu, sorgiran totes les iniciatives ja esmentades, però també alguns projectes estratègics, com ho serà el futur Museu d'Història, o més conjunturals i casuals, com ara l'adquisició del quadre de Barradas o la recuperació dels retaules de l'església de Santa

Cua d'escolars a l'entrada del Teatre Popular Portàtil. Any 1969.

Eulàlia de Mérida, i fins i tot la gran exposició de Madrid, que ell tan recorda.

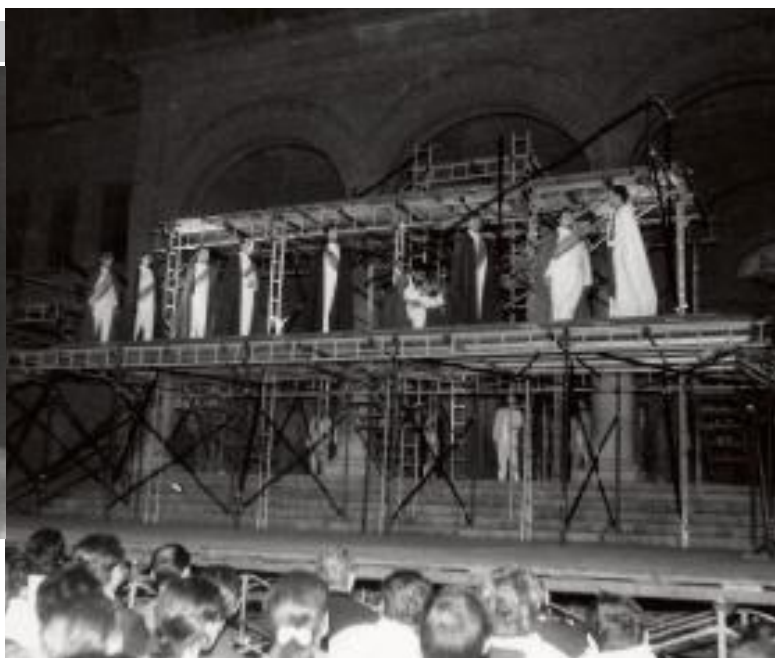
Cal tenir en compte que Marcé forma part de la galàxia Reventós, perquè és soci d'antic de l'AAM i abans ho havia estat del Casino Nacional on va fer el butlletí de l'entitat durant uns quants anys. La gent de l'Alpha, que neixen com a grup l'any 1963 però prendran carta de naturalesa cap a l'any 1966, representaran una nova fornada de joves inquiets. Ja hem explicat que són de la generació posterior als fundadors de l'AAM i amb una vocació més transversal des del punt de vista social. Però en poc temps, tots coincidiran alhora en la pràctica cultural: possibilistes com el mateix Capdevila, pragmàtics com els de l'AAM i renovadors com els de l'Alpha, participaran del disseny de la política cultural de finals dels seixanta, que tindrà continuïtat també en la dècada següent.

Quan Capdevila torni com a alcalde, sap que el prestigi cultural que va acumular fins l'any 1971 s'ha de rendibilitzar i, per convenciment i per oportunitat, promourà ben aviat Joan Miró, factòtum de l'Alpha 63 i germà del fundador, com a

nou tinent d'alcalde de Cultura, amb un paper molt rellevant en el consistori a partir de 1973.

No podia ser conscient, no obstant això, que pràcticament des que ell havia abandonat Cultura, a la ciutat s'havia obert un debat en profunditat en consonància amb les noves realitats històriques —el maig francès, la guerra de Vietnam i les brutals contradiccions del darrer franquisme—, que superava la fins aleshores tradicional oposició entre la cultura de qualitat i la cultura de masses, per obrir-se una nova controvèrsia entre el que havia de ser una cultura de classes mitjanes i una cultura radical, una cultura circumscrita a l'evolució del país i una cultura compromesa, amb vocació de motor social.

Com l'AAM, l'Alpha era un grup polièdric, amb gent molt variada i amb inquietuds diverses que ben aviat va trobar en la realització teatral la clau de volta de l'acció cultural que preconitzava. Va organitzar de tot, però el teatre va acabar sent la seva essència i on va abocar una part considerable de la seva energia. També va ser on va recollir els millors fruits i on es van registrar les reflexions més agosarades sobre el

L'espectacular muntatge de Juli Cèsar a la plaça de l'Ajuntament (escales de l'església de Santa Eulàlia de Mèrida) per part de l'Alpha 63, va representar la majoria d'edat del grup i alhora, l'inici de la reflexió sobre la funció social del teatre en una ciutat com l'Hospitalet. Les fotografies d'aquestes dues pàgines són de l'arxiu de l'Alpha 63, reproduïdes al llibre de Jaume Botey, Alpha 63: fets i llegat.

que estaven fent i el que volien fer. De bon principi, les peces que van elegir per representar anaven molt més enllà del teatre diguem-ne amateur. L'objectiu s'imbricava amb la filosofia del grup i per tant feien un teatre de compromís que tractava d'influir sobre l'espectador, provocant-li la reflexió i la crítica. Això es va complir amb *Homes i no*, *Tres peces curtes*, *Volpone*, *Un prometatge i L'os*, *La rosa i l'anell i*, sobretot amb *Juli Cèsar* i *L'encens i la carn*, les set peces que va posar en escena el grup entre el 1965 i el 1969.

Quan s'estrena aquesta última, l'1 de gener de 1969, el debat intern sobre el model teatral està en el seu punt culminant. I sembla que el consens s'estableix sobre la base d'un enfoc "decididament popular"¹³ en la línia del *Piccolo de Milà*, que defensa un "teatre sense misteris intel·lectualitzats, sinó directe". En aquest punt, el treball de Feliu Formosa que, sota el títol global de *L'encens i la carn*, reuneix

cinc farses dels segles xv i xvi, que posen en el centre del debat la crítica sobre les formes de vida en un món regit, d'una banda, per la petita burgesia que lluita per l'hegemonia, i de l'altra per l'església i una noblesa oligàrquica en decadència, en serà l'essència i el referent.

El debat en el si de l'Alpha arriba amb aquest muntatge a un punt de no retorn i només mig any després, cinc dels membres més destacats de l'elenc teatral¹⁴ inicien un camí de ruptura, apostant pel model de *L'encens i la carn*, però defugint els entrebancs lingüístics —el català com a exclusiva eina vehicular—, al servei d'un públic heterogeni amb voluntat emancipatòria —el majoritari a l'Hospitalet— i cercant un camí clarificador sense eclecticismes fàcils. És el final proclamat de l'Alpha 63 i l'inici d'una altra mirada cultural que, en endavant, marxarà paral·lela, sense possibilitats de coincidència, amb les polítiques culturals que impulsarà l'Ajuntament.

Sobre aquestes línies, La rosa i l'anell, també de l'Alpha 63 i, a la dreta, una escena de L'encens i la carn, la peça que va remoure els objectius teatrals del grup.

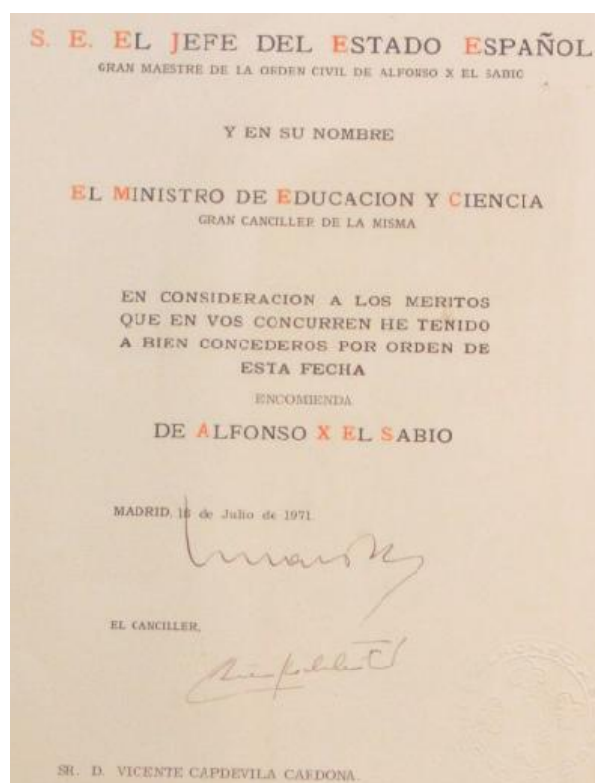
A partir d'aquest moment tot restarà més clar. Es definiran dues fórmules d'acció cultural: la que anirà vertebrant l'Ajuntament sobre la base de fusionar tots els protagonistes d'aquestes experiències fins ara diverses, i la que es desenvoluparà off, que evolucionarà des del teatre popular a la professionalització, passant per una experiència atípica de teatre de classe clandestí i que vindrà recolzada per experiències paral·leles en cinema i professionals en el món de la premsa, que proporcionaran un nou context d'activisme polític i compromís, obertament esquerranós. Tindrem oportunitat de parlar-ne més endavant.

VIII

Ja he explicat que els quasi set anys com a regidor de Cultura van ser els més intensos de la meua vida política, que va durar més de 20 anys. I de tot el període, una de les coses que recordo amb gran satisfacció és la concessió de l'“Encomienda de Alfonso X el Sabio” que em va atorgar el Ministeri d'Educació i Ciència l'any 1971, quan vaig deixar la Ponència de Cultura, a petició del cos de Magisteri de la ciutat en agraïment per la tasca desenvolupada per la ponència en aquests anys.

El pla de construcció de noves escoles, les biblioteques escolars multifuncionals i els programes de reciclatge i formació que es van impulsar durant aquest període van ser especialment ben valorats per un cos d'ensenyants que havia fet molt per la ciutat i que havia entès la importància que tenia per a l'Ajuntament.

De fet es van crear durant aquest període més de 13.000 noves places escolars, 16 nous centres d'EGB, nous instituts —a Can Serra i a Bellvitge/Gornal— i es va fer la cessió al Ministeri d'Educació de l'antic Copem, a més de dos nous centres d'FP... I es van establir les bases per aconseguir gairebé 7.000 places escolars més —amb l'obertura de 6 nous centres d'EGB— i 50 aules de preescolar.

Encomienda de l'Ordre d'Alfonso X el Sabio a Vicenç Capdevila.

Deixava l'Ajuntament, doncs, amb un bon sabor de boca, amb satisfacció i amb un balanç que no només jo considerava positiu. Des del punt de vista cultural, tenia la sensació

Imatge de la presa de possessió de Vicenç Capdevila com alcalde de la ciutat, durant el seu discurs després de prometre el càrrec.

que s'havia iniciat una nova manera de vertebrar la ciutat i que s'havia fet, incorporant als objectius comuns bona part de la gent que ja es destacava per la seva voluntarista activitat d'anys en aquest mateix àmbit. I marxava amb la ferma idea de tornar si hi veia possibilitats. Tenia només 34 anys i el cap ple de projectes. I entre els projectes, reservats, però bastant evidents, hi havia el de succeir España a l'Alcaldia, perquè sempre he pensat que una de les satisfaccions polítiques més grans és arribar a ser alcalde de la ciutat on has nascut. Les coses van anar bastant rodades perquè només dos anys després se suscita el relleu —l'Espanya ha de marxar— i jo tinc la disposició necessària. Jo no era pas el candidat predilecte de l'Espanya, si és que ell algun grau d'influència podia tenir. Pel que sembla, el seu candidat era l'arquitecte Josep Casals, que havia estat regidor d'Urbanisme, un aspecte que el vinculava força amb l'alcalde. Pel nombre d'habitants de la ciutat, el nomenament corresponia al minis-

tre de la Governació, que actuava en aquesta qüestió lògicament a través de la Direcció General d'Administració Local de la qual era titular aleshores Fernando Ybarra, també antic alumne de Deusto i de la mateixa promoció del Cruz Martínez Esteruelas.

Per cert que l'industrial Pere Rovira, el dels vins, que vivia a Santa Eulàlia i que era, si no recordo malament, conseller del Banc Condal i amb vincles amb l'alcalde de Barcelona Porcioles, va fer alguns intents que no van reeixir, i el 3 d'abril de 1973, jo prenia possessió del càrrec com a alcalde de la ciutat.

Del discurs de presa de possessió¹⁵ recordo dues coses. La primera, que vaig explicar que no portava cap programa concret perquè l'alcalde era només el president d'un òrgan col·legiat que prenia els acords per majoria de vots, i la segona, que l'administració municipal havia —i ha— de respondre sempre als reptes dels seus administrats fent servir l'agilitat, l'agudesia i la creativitat, perquè no és possible, no té sentit, queixar-se permanentment de la insuficiència de mitjans o dels límits de l'autonomia municipal, de la falta de competències. Jo no pensava queixar-me d'aquestes dificultats inherents perquè per a mi, la política —i aquestes van ser les meves darreres paraules—, és l'art de fer possible el que és necessari.

Durant els meus set anys d'experiència municipal en l'àmbit de la cultura, vaig haver de tirar d'imaginació en moltes ocasions i el resultat va ser prou satisfactori. Ara s'obria un

El nou alcalde al seu despatx i, a sota, durant el dinar de benvinguda al càrrec, el moment del discurs de l'alcalde sortint.

camp molt més complex, perquè la ciutat estava per sobre dels 200.000 habitants i hi havia una mancança de serveis i equipaments de tot tipus... i pocs recursos. Voldria matisar, però.

Sempre hi ha pocs recursos quan es volen fer coses. Però jo ara crec, i també ho creia aleshores, que malgrat que sempre hi ha menys recursos dels que caldria, hi havia recursos suficients per fer moltes coses necessàries. I la prova és que es van fer. Els ajuntaments continuen queixant-se a dia d'avui de la subordinació financera que pateixen els municipis i de la manca d'autonomia municipal. Ara, igual que aleshores.

Però jo estic convençut que cada vegada més i, darrerament, de manera molt evident, els ajuntaments han disposat i disposen de recursos suficients per fer front a moltes de les necessitats de la comunitat. Sobretot ara que ja estan enllestides les infraestructures i la majoria d'equipaments —el que ha suposat més despesa sempre ha estat la inversió— i que les ciutats ja no creixen al ritme que creixien. Afirmo que s'ha gastat per sobre del que calia i que s'ha suplert la manca de creativitat dels

polítics a base d'injectar recursos i de contractar assessors i tècnics diversos.

Vull posar només dos exemples. Aleshores, i també avui, els ajuntaments es financen en molt bona part amb el que es recapta de l'IBI —del qual participen en un 90%—, abans el que eren les contribucions urbana i rústega. Només que es fes una bona actualització del cadastre de manera regular i precisa, es resol·dria una part molt important del finançament local. Vull dir amb això que moltes vegades el que cal és competència i fer les coses bé. I l'altra és l'enginy, la intuïció. Hi ha molts comportaments del líder polític que no estan vinculats necessàriament a qüestions econòmiques i que deixen empremta i determinen la qualitat de l'acció política. Alguna experiència he explicat aquí i encara puc afegir més intuïcions: programació de noves activitats, reorientació d'un servei, una altra manera d'exercitar-lo, canvis en la normativa, etc.

Recordo, per exemple, que quan era alcalde, a la carretera de Collblanc es produïen molt sovint accidents, atropellaments... era una via cada vegada més densa i amb poques possibilitats de desdoblaments, així que amb el regidor de Via Pública d'aquell moment, Jordi Balart, vam decidir posar un radar urbà. Doncs bé, el radar valia un milió de pessetes

Inauguració de la biblioteca Josep Janés de la Torrássa, l'any 1970, quan Capdevila encara era ponent de Cultura. A la imatge, el president de la Diputació i la vídua de Janés, flanquejats per Capdevila i l'alcalde España.

d'aleshores i no podíem invertir aquella quantitat en un aparell que serviria sobretot com a prevenció. Què vam fer? Jo li vaig dir al Balart: "Escolta, encarrega una colla de cartells avisant que hem instal·lat un radar a la carretera i els penjarem com si el radar hi fos." I així es va fer. La conflictivitat de trànsit va decaure i el radar no va existir mai...

Ja ho he dit altres vegades. Quan t'impliques plenament en l'objecte de la teva activitat, hi aboques el 200% del rendiment i això és nota. He parlat del pla d'escoles. Doncs l'explico. Només arribar a Cultura detecto que entre els molts equipaments que li calen a la ciutat, les escoles són sens dubte el més important. Però els barris estan ja massificats i pràcticament no hi ha espai on posar-les i encara menys les instal·lacions que li són inherents, com les esportives o les biblioteques. Aleshores em vaig reunir amb l'equip d'arquitectes que dissenyaven aquests equipaments i els vaig dir: "Vull un tipus d'escola on la pista poliesportiva i la biblioteca escolar estiguin situades a la planta baixa i amb accessos directes des del carrer diferents als de l'escola, de manera que puguin ser aprofitables, quan l'escola tanca a la tarda, per la resta del veïnat".

I així es va fer, de manera que els mateixos barris que abans no tenien escola, ara podien tenir escola i biblioteca i poliesportiu aprofitant un espai escàs però que, utilitzat creativament, resultava força rendible. Vam signar un acord amb el Ministeri d'Educació segons el qual les biblioteques escolars creades

per aquesta via es convertien en biblioteques públiques a partir d'una hora determinada i els caps de setmana, i així va ser com l'Hospitalet va disposar d'una xarxa de biblioteques, per exemple, que li va resultar inaudita —quan la va conèixer— al mateix primer regidor de Cultura de l'etapa democràtica, l'escriptor Francesc Candel. Per cert, a qui jo havia convidat quan era ponent de Cultura a inaugurar la biblioteca municipal de la plaça Espanyola de la Torrássa, que havíem dedicat a l'editor Josep Janés, nascut a Collblanc, i que havia estat l'editor de la seva primera novel·la, *Donde la ciudad cambia su nombre*. Posteriorment —i perme-te'm un parèntesi—, Edicions 62 li publicaria, com se sap, un llibre molt destacat, *Els altres catalans*, que havia tingut el seu origen en un article que havia inclòs abans a la revista *La Jirafa* —de la qual van sortir 18 números entre els anys 1956 i 1959—, precisament fundada i dirigida pel meu amic Rafael Borràs.

Fer possible el que és necessari. Aquest lema el vaig aplicar permanentment, perquè a l'Hospitalet hi havia moltes coses necessàries que calia fer possibles. Les competències, d'alguna manera, te les crees tu. Les lleis de Règim Local detallen les competències dels municipis, però totes elles preveuen, a més, la possibilitat que aquests puguin promoure les activitats o prestar els serveis que contribueixin a satisfer les necessitats i aspiracions de la comunitat. Ara, per exemple, a diferència del que passava abans quan els municipis ens queixàvem de no tenir competències, els ajun-

Placa de l'any 1972 de l'Agrupació d'Amics de la Música, agraïnt al ponent de Cultura, Vicenç Capdevila, la seva tasca al municipi.

taments tendeixen a queixar-se de tot el contrari: si no tinc recursos, no vull les competències. De manera que amb l'excusa dels diners, no es beneficia la ciutadania. Nosaltres no teníem competències en formació i vam organitzar un Seminari de Pedagogia; no teníem competències en aplicació tecnològica i vam muntar un Servei Municipal de Mitjans Audiovisuals per donar suport a la tasca didàctica amb tot l'aparell audiovisual que aleshores començava. I quan em vaig fer càrrec de l'Alcaldia, de seguida vaig pensar en la manera de muntar una xarxa de patronats municipals d'on van sorgir els de Cultura i d'Esports.

Però l'Hospitalet tenia dos grans problemes: aquest de la extensió i de la vertebració cultural al qual jo em vaig dedicar en cos i ànima durant els 7 anys de ponent de Cultura—inclous els greus problemes d'equipaments i serveis—i el del creixement urbanístic desorbitat. Ara, com a alcalde, tenia l'obligació de tractar en profunditat un tema que jo ja havia debatut molt amb diferents companys durant l'anterior etapa, però que quedava fora del meu àmbit concret d'actuació. Quan comentàvem l'enorme i sobtat creixement de la ciutat, recordo que sempre deia que no em preocupava si una ciutat arribava als 300.000 o als 600.000 habitants. El més preocupant era que els habitants que fossin no tinguessin

cobertes les seves necessitats individuals i col·lectives. Com que a l'Hospitalet el problema tenia difícil solució per les mateixes característiques de la ciutat, calia orientar la tasca de govern a limitar-ne el creixement.

Clar l'objectiu, el primer que faig és revisar les ordenances municipals d'Edificació i al gener de 1974 s'aprova pel ple una modificació d'ordenances adreçada a aturar el creixement demogràfic. La norma prohibeix, a partir d'aquest moment, la possibilitat del desdoblament de la planta baixa en entresol i soterrani, la impossibilitat de dedicar a habitatge els semisoterranis i les plantes baixes, suprimir els àtics i els sobreàtics i limitar l'altura dels edificis. Tot un reguitzell de situacions que es donaven extensament a la ciutat. I es produeix aquest pas justament quan es discutia la revisió del Pla General Metropolità de 1976, que buscava posar ordre a nivell global en el desgavell dels anys seixanta.

Les modificacions aprovades afectaven els barris tradicionals de la ciutat, és a dir, allà on hi havia planejament d'illes tancades i on l'alçada de l'edificació es limitava en funció de l'amplada dels carrers, però no en canvi allà on s'aplicaven plans especials poligonals que es regien per normes pròpies com eren els casos de Can Serra i Bellvitge. Per això vaig haver d'intervenir directament en aquestes dues

Placa i ceràmica de l'any 1971, que els funcionaris de Cultura de l'Ajuntament van entregar a Vicenç Capdevila quan va deixar la ponència. En ella es llegeix, entre altres coses: "els qui trobà com a funcionaris i deixà com amics". La signen, Francesc Marcé, Rosa Gómez, Nuria Hernández, Marià Riera, José Gómez, Anna Maria Martí i Amadeu Gusart.

realitats urbanes que s'escapaven de la norma general.

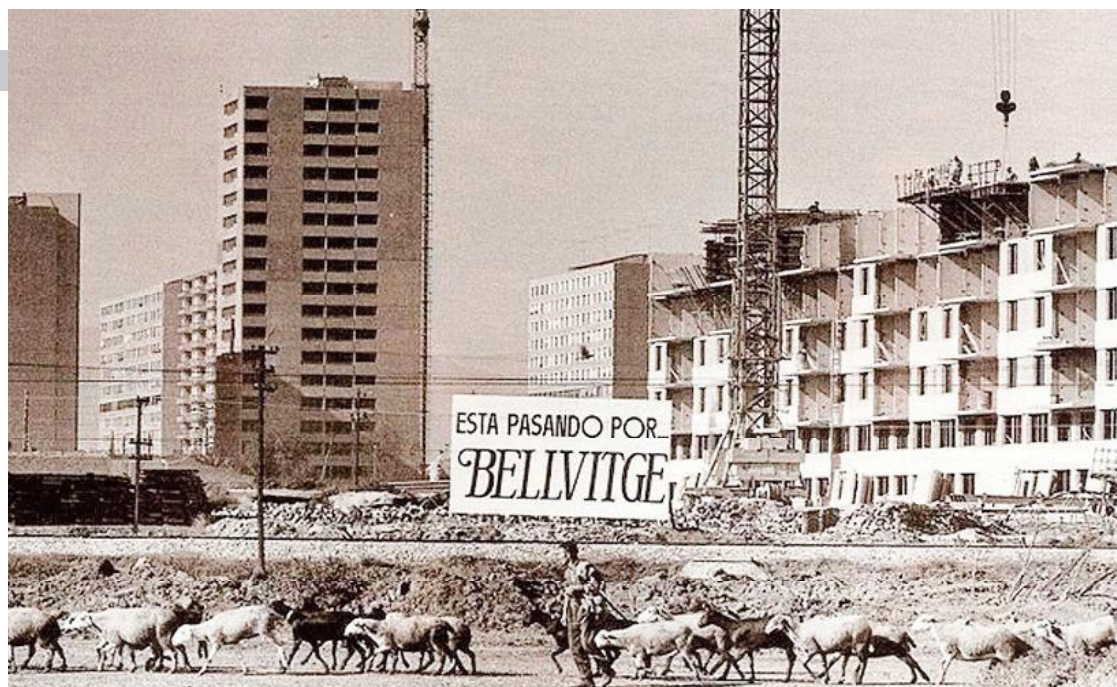
El polític pren les decisions, però els equips són els que dissenyen i executen. Quan vaig ser ponent de Cultura, Marcé era el cap de Negociat i no hi havia més de mitja dotzena de funcionaris, incloses secretàries, vinculats a l'àrea. Quan vaig ser alcalde em vaig recolzar força en l'equip del Negociat d'Urbanisme, que respirava bastant en la mateixa línia que jo: Carles Ponsa al capdavant, Joan Torres, Ernest Salarich i Pere Caralps en l'àmbit jurídic, van fer una bona feina en aquest sentit, així com Mercedes González Fanjul amb l'articulació de la modificació de les ordenances. I si menciono tants col·laboradors no puc deixar de citar Maria Teresa Vila, la meua secretària, intel·ligent, eficaç i amb el suficient *savoir faire* com per estar permanentment al meu costat.

Quan vam estudiar el planejament de Can Serra, vam observar que el Pla Especial determinava un volum edificable en funció de la superfície de l'àmbit d'actuació amb un coeficient d'edificació concret. Fets els càlculs, vam observar que malgrat que el pla preveia blocs que encara no estaven construïts —però que si estaven grafiats en el planejament—, el volum construït ja complia la previsió total, de manera que vam aturar l'edificació dels nous

blocs. Al juliol de 1974, poc abans de l'aprovació definitiva de la modificació de les ordenances municipals (setembre de 1974), suspeníem les llicències de construcció a Can Serra i just un any després fèiem l'aprovació inicial de la revisió del planejament urbanístic. L'aprovació provisional es faria al desembre de 1975, i el 31 de març del 1977, la CMB acordava l'aprovació definitiva. La promotora, naturalment, va recórrer l'acord municipal, però els tribunals van donar la raó a l'Ajuntament.

Amb l'èxit de Can Serra, vam intentar el mateix a Bellvitge, però no ens en vam sortir perquè allà el que estava construït corresponia fil per randa amb el planejament. i l'única manera d'aturar el creixement del polígon consistia a modificar el pla i, previsiblement, indemnitzar les promotores.

A Bellvitge, quan jo era ponent de Cultura i quan encara amb prou feines s'havien edificat uns pocs blocs, ja vaig impulsar una revisió del pla parcial perquè el planejament aprovat posava de relleu l'absència d'equipaments socials suficients. Així, el 22 d'abril de 1968 el Ple va aprovar la revisió del pla parcial per a la ubicació d'usos públics i remodelació volumètrica del polígon, com a conseqüència d'un Informe de les ponències de Cultura, Sanitat i Assistència Social i Delegació d'Esports

Fotografia del polígon de Bellvitge en plena construcció als anys 60, quan sobre el plànol només s'havien grafiat els habitatges i pràcticament cap servei.

en relació a les necessitats del polígon de Bellvitge, que porta data d'11 de març de 1967 quan feia un any i escaig que s'havien iniciat les obres, i que, com he dit, és l'origen d'aquesta revisió.

En el text s'expressa clarament una responsabilitat i alhora una mancança. La responsabilitat, en aquests termes: "... resulta indiscutible que el directo destinatario de un plan de urbanismo son los hombres [...] y estos hombres, agrupados ya en una comunidad social, demandarán incuestionablemente del Municipio del que forman parte, aquellos servicios e instrumentos de carácter imprescindible para la satisfacción de sus necesidades físicas y espirituales y que el Municipio está obligado a suministrarles...". I la mancança: "La ausencia de muchos de estos servicios que podríamos calificar como de sociales [...] en el Plan Parcial de Bellvitge, con la tremenda carga de responsabilidad que contiene para el Municipio, ha llevado a los departamentos de Cultura, Sanidad, Asistencia Social y Deportes a someter a la Corpora-

ción Municipal un estudio sobre las necesidades del Plan en las respectivas materias de su competencia".

En l'àmbit cultural, l'informe al·lega mancances en el planejament aprovat, pel que fa a ensenyament secundari, escoles bressol, biblioteques i sales de reunió i altres atencions culturals. Només pel que feia a grups escolars de primària, el pla garantia espai inicialment per a 8 centres escolars, suficients per a la població estimada de 63.500 habitants que es preveien per a Bellvitge, però en canvi no considerava la necessitat d'un institut oficial d'ensenyament secundari (*Instituto Oficial de Enseñanza Media*, aleshores) per cursar estudis de batxillerat superior ni les 6 o 7 seccions delegades d'instituts que la llei preveia aleshores per als estudis de batxillerat elemental entre els 10 i els 14 anys. Això volia dir, pel que fa a la superfície, que el pla no preveia una reserva de 10.000 metres quadrats per a la construcció d'un Institut Oficial d'Ensenyament Secundari, ni els 36.000 o 42.000 metres quadrats més

que faltaven per a l'ensenyament del batxillerat elemental.

L'informe preveia també la necessitat imminent de 25 escoles bressol repartides pel barri, que no tenien reserva d'espai sobre el terreny. Algunes d'aquestes escoles bressol podien ocupar un lloc en els 8 grups escolars previstos, però era evident que en faltarien almenys una vintena més. Cada una d'aquestes escoles precisava aleshores, segons els estàndards a l'ús, uns 2.000 metres quadrats de sol, cosa que indica que calien uns 40.000 metres quadrats més per a escoles bressol. El pla d'urbanització de Bellvitge no preveia tampoc que calien almenys quatre edificis com a Casa de Cultura, on incloure sales de reunió, sales d'exposicions, teatres, biblioteques, etc., dels quals no es feia reserva de terrenys expressa perquè se suposava que aquests edificis podien incloure també altres serveis esportius o assistencials sobre els quals també calia la reserva oportuna de sòl.

L'informe considerava que, a més d'aquests serveis culturals, calia preveure'n d'altres, com ara Escoles d'Oficis Artístics i Arts Aplicades, de Mestratge Industrial o d'Ensenyament Professional, d'Idiomes, d'Educació Especial per a discapacitats mentals, físics o sensorials, tallers de readaptació per a discapacitats, etc.

Si les mancances culturals eren aclaparadores sobre el plànol, les sanitario-assistencials resultaven impressionants. No hi havia cap reserva de sòl per a serveis sanitaris tan imprescindibles com ambulatoris, centre quirúrgic d'urgència, instituts d'higiene, etc. Per a la instal·lació d'aquests serveis, es considerava imprescindible una reserva de superfície de 5.000 metres quadrats. Calien, també, uns altres 5.000 metres quadrats per a la creació

d'un parell de centres socials on poder ubicar serveis sanitaris de petits tractaments, llars d'avis, etc.

Sobre el grafiet del pla d'urbanització de Bellvitge no es veia tampoc un sol espai dedicat a instal·lacions esportives. Ni un sol camp d'esports, ni una pista poliesportiva, ni una piscina, ni un gimnàs..., únicament els patis escolars que podien fer-se servir, com a molt, després que tanquessin les escoles i encara amb limitacions...

El darrer punt de l'informe municipal era una declaració de principis sobre un urbanisme al servei de les persones. Deia, per exemple: *“Un Plan de Urbanismo no puede, en modo alguno, limitarse a ser instrumento para la solución del problema de la vivienda y de la circulación”* i afirmava que *“la responsabilidad de la Administración Municipal, como receptora y realizadora de las aspiraciones ideales de la comunidad municipal se agrava, sin duda, en estos mastodónticos polígonos, dado que el Plan Parcial que les da la vida, muere en el mismo acto, es decir, distribuye de un modo tan exhaustivo el destino del espacio sobre el que opera, que cada palmo de terreno está determinado a soportar un uso concreto con nulas o escasísimas posibilidades de variar”*.

Finalment, instava a comunicar a la Immobiliària Ciudad Condal SA, entitat promotora del Polígon de Bellvitge, l'informe *“para que proceda a su estudio y juntamente con las referidas ponencias [les que l'havien elaborat] y la de Urbanismo se celebren conversaciones para su concreción en el Plan Parcial como trámite previo a la modificación del mismo”* i, si no hi havia acord, facultar l'alcalde, si així ho considerava el ple municipal, per adreçar-se a la Comissió d'Urbanisme i Serveis Comuns de Barcelona i altres Municipis, interessant la mo-

L'alcalde Capdevila en una visita al barri de barraques de La Bomba, escoltant les deficiències que patien els veïns.

dificació del pla per incorporar les demandes de terreny que incloïa l'informe. Uns 100.000 metres quadrats pel cap baix, sense comptar la reserva d'espai esportiu.

Aquí no es va acabar tot. Després, al març de 1975, sent ja alcalde, suspeníem llicències per aturar el creixement i entre març de 1976 i juliol del mateix any fèiem l'aprovació inicial i provisional, que es veuria definitivament referendada al maig del 1977, quan la va aprovar definitivament la Corporació Metropolitana de Barcelona. Malgrat que sabíem que allò costaria molts diners a l'Ajuntament, ho vam tirar endavant i es van aturar exactament 18 noves torres de 18 plantes i 12 blocs més de 14 plantes que formaven part del Pla Especial, una barbaritat tenint en compte el que avui ja és Bellvitge.

S'ha de dir, en honor a la veritat, que els veïns del polígon ho van posar molt fàcil, perquè van endegar un moviment de protesta molt sorollós que va ajudar força l'Ajuntament, que ja havia pres la determinació. Com que les coincidències veïns-Ajuntament eren absolutes en aquest terreny, la decisió municipal no va ser gens complicada, però cal dir que si l'Ajuntament no s'hagués implicat en la reducció del creixement demogràfic, els veïns

sols no se n'haurien sortit, perquè la llei, inicialment, estava a favor dels promotors, amb un pla urbanístic aprovat.

Per cert que la Junta de govern del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya va prendre un acord¹⁶ felicitant l'Ajuntament per la responsabilitat urbanística demostrada.

El cas de Bellvitge era redundant perquè, com ja hem vist, durant la meua època com a ponent de Cultura havíem hagut de negociar amb els promotors canvis d'ubicació dels blocs previstos per tal de fer més factible la construcció escolar o algun altre equipament concret i, sobretot, posteriorment pel cas dels semisoterranis. Com que Bellvitge es troba en una cota molt baixa respecte del nivell marítim i les infraestructures deixaven molt que desitjar, cada vegada que plovia una mica fort, aquells habitatges s'inundaven i els veïns, naturalment, ho perdien tot i havien de començar de nou. Com que el problema no tenia solució, vaig aplicar una figura jurídica que jo coneixia per la meua formació acadèmica i que és una variant poc coneguda —o, si més no, poc aplicada— de l'expropiació forçosa: la confiscació. D'aquesta manera l'Ajuntament va confiscar a la promotora de Bellvitge —Inmobiliaria Ciudad Condal, SA— un bloc sencer que estava cons-

Capdevila, la seva esposa (al centre de la fotografia) i alguns dels seus fills, en la cerimònia de bateig del Vicentico, el fill d'una família barraquista que porta el nom de l'alcalde, a la barriada de La Bomba.

truït i encara no venut, per ubicar-hi tots els veïns dels semisoterranis i declarar inhabitables aquests habitatges.

En aquest tipus d'actuacions hi va haver un canvi radical en pocs anys. D'un Ajuntament que, pressionat per les circumstàncies i la immigració, havia donat tota classe de facilitats per a l'edificació sense gaires contrapartides dels promotors, a un Ajuntament que en pocs mesos limitava les ordenances per restringir l'edificació i intervenia sobre plans especials consolidats per limitar el nombre de blocs. I en tots els casos, amb les protestes com a teló de fons, es va actuar al costat dels veïns que aleshores semblaven tenir-ho molt clar.

A l'Hospitalet no l'ha ajudat gens ni mica la seva ubicació al mig de la conurbació de Barcelona. Jo vaig ser, com a alcalde de l'Hospitalet, vicepresident de la Corporació Metropolitana de Barcelona i he de dir que aquest organisme sempre —abans i, pel que es veu, ara— ha tingut una exagerada vocació de creixement urbanístic empès també per la demanda d'habitatges permanent de la gent, que es trasllada on hi ha els serveis, la indústria, el comerç, la riquesa en definitiva. Ha passat així des dels anys seixanta fins a l'esclat de la crisi del 2008 i això no és que sigui dolent, però s'ha de fer amb sentit de la mesura i amb intel·ligència. I no crec que sempre hagi estat

així. Com és obvi, un habitatge no és només un sostre. Comporta moltes més coses. La vida sobre el territori ha de ser equilibrada i, si no s'hi poden ubicar tots els serveis, s'ha d'aturar el creixement. No és acceptable aquest sistema de saturació urbanística que va començar aleshores però que no s'ha aturat.

Una reflexió per mi important: sempre hi ha un pretext per construir. Abans era l'emigració, després la necessitat d'habitatges perquè els joves s'emancipin i demà ja ho veurem. Sempre hi ha un motiu per construir, que justifiqui l'acció municipal de modificar l'ús d'un terreny lliure per fer habitatges. Del tipus que sigui, lliure, protegit, segones residències, és igual. Però això no és sostenible, perquè el sòl és un bé precari, limitat... i l'actuació urbanística, l'ocupació del sòl, és irreversible.

La modificació de les ordenances d'edificació i les actuacions municipals limitadores de la construcció a Can Serra i Bellvitge no van ser els únics casos d'acció urbanística d'efectes immediats i de projecció de futur, a la recerca d'una ciutat més humana i més habitable. També es va actuar sobre el pla especial de Pedrosa, a l'altre costat de la Gran Via on estava prevista, segons el planejament, una altra zona residencial i una zona industrial. La zona residencial es va aturar im-

mediatament i gràcies a això avui es pot parlar de la Fira i de la plaça Europa i de tot aquell espai de grans serveis. Dels 6.000 habitatges

previstos a l'any 1965, es va passar inicialment a 3.000 per acabar convertint el polígon de residencial a comercial, industrial i de serveis.

ACTUACIONS URBANÍSTIQUES DETERMINANTS

1. Modificació d'Ordenances Municipals d'edificació.

- 23 gener de 1974. Aprovació inicial per l'Ajuntament.
- 3 setembre 1974. Aprovació definitiva per la Comissió d'Urbanisme.

2. Can Serra.

- 13 juliol 1974. Suspensió de Llicències.
- 10 juliol 1975. Aprovació inicial per l'Ajuntament de la revisió del planejament urbanístic vigent.
- 31 març 1977. Aprovació definitiva per la Corporació Metropolitana de Barcelona.

3. Bellvitge.

- 22 abril 1968. Revisió del Pla parcial de Bellvitge per l'ubicació d'usos públics i remodelació volumètrica.
- 25 de juny, 23 de juliol i 29 d'octubre 1974. Decrets de l'Alcalde ordenant la requisa de 55 habitatges, propietat d'Inmobiliària Ciudad Condal per ser ocupades pels afectats per les inundacions dels soterranis.
- 21 març 1975. Suspensió de Llicències.
- 12 març 1976. Aprovació inicial per l'Ajuntament de la revisió del pla parcial.
- 11 maig 1977. Aprovació definitiva per la Corporació Metropolitana de Barcelona.

4. Pedrosa.

- Març 1965 – Polígon d'expropiació amb 6.000 habitatges previstos.
- Al·legacions al Pla Metropolità – Es redueixen a 3.000 els habitatges.
- 19 gener 1977 – L'Ajuntament aprova sol·licitar a la Corporació Metropolitana la conversió del Polígon, de residencial a comerç, indústria i serveis.

I finalment vull parlar del Gornal, que era un polígon que feia el *Ministerio de la Vivienda*, a través de l'*Instituto Nacional de la*

Vivienda, i on estaven previstos 4.000 habitatges nous. Quan ja en portaven edificats uns dos mil, vaig explicar al Ministeri el criteri que

Fotografia d'una assemblea a la sala d'actes del Casino, l'any 1977, durant l'adjudicació dels habitatges del Gornal als veïns de La Bomba. Capdevila és a la dreta, sobre la tarima. També a la dreta, entre el públic a primera fila, es pot veure la seva secretària d'aleshores, Maria Teresa Vila.

defensava l'Ajuntament, de restringir el creixement, i vaig demanar-los una requalificació dels terrenys no edificats per dedicar-los a equipaments de la ciutat. Així es va fer en primera instància, fins que les actuacions sobre l'habitatge que tenia l'*Instituto Nacional de la Vivienda* van ser traspasades a la Generalitat i aquesta, després, ha edificat absolutament tot el que estava inicialment previst i que jo havia aconseguit aturar.

I recordant el Gornal em ve a la memòria la feina que es va fer per acabar definitivament amb el barri de barraques de la Bomba, a l'altre costat de la Gran Via, tan aviat com vam tenir habitatges disponibles al polígon per a totes aquestes famílies. Per cert que, com a anècdota, recordo que en una d'aquelles ocasions problemàtiques en què vaig visitar l'indret hi havia una família amb la dona embarassada, i jo em vaig interessar pel seu estat. Vam establir una bona relació i la meva dona i jo ens vam convertir en padrins del nadó, al qual van posar Vicenç —Vicentico— en agraïment per les gestions fetes aleshores per ubicar la família, com a la resta de les altres famílies, en un espai digne. Durant molts anys ens vam posar en comunicació per Nadal amb aquesta família per desitjar-nos mútuament

bones festes, fins fa ben poc, després que la dona va morir i el marit està, malauradament, amb les facultats mentals disminuïdes. Aquell de la Bomba era un barri de 250 barraques que es va eliminar, però durant aquest període a la ciutat es van eliminar també unes altres 211 barraques d'altres ubicacions diferents i el cens es va reduir de 611 barraques a només 150, que encara eren massa.

Pel que fa a les zones verdes, es va demanar una subvenció de 25 milions de pessetes a l'antiga Comissió d'Urbanisme de Barcelona, l'any 1974, per adquirir, entre altres, la finca del que després seria anomenat Parc de la Marquesa a Collblanc, el Parc de la Serp a Sant Josep, el Parc Creixell, el del sector Provençana i on havia d'anar el Poliesportiu de les Planes, seguint un model especial per plantes —en una planta la piscina i en la superior la pista poliesportiva— que no vaig arribar ni a inaugurar ni a veure finalitzat.

En una ciutat tan densament edificada i sense espais lliures no era possible construir una instal·lació esportiva amb pista poliesportiva, piscina i gimnàs situats l'un al costat de l'altre sinó en un espai més concentrat. Vaig cridar l'arquitecte de la delegació d'educació física i esports de Barcelona, li vaig dir el que

volia i en va contestar que això mateix ho estava fent a Sant Adrià del Besòs. La conversa va ser al matí i, a la tarda, vaig anar a veure-ho a aquest municipi. El resultat va ser el polisportiu de Les Planes.

Per últim, també voldria parlar aquí del suport que vaig donar en un moment tens i força contradictori al gerent de l'Àrea Metropolitana Albert Serratosa, traspasat fa ben poc, i a l'arquitecte Joan Antoni Solans, en l'aprovació del Pla General Metropolità del 76 —encara vigent si bé àmpliament modificat si no destruït, per emparar la multitud de plans parcials posteriors—, que posava límits al creixement de l'àrea metropolitana, reservava espais suficients per als equipaments previstos i racionalitzava força la utilització del sòl.

Si aquest criteri és el que estava impulsant a l'Hospitalet, com no havia d'afavorir el mateix al conjunt de l'àrea metropolitana i més si n'era justament el vicepresident de l'ens?

D'altra banda, i per tancar el capítol, no voldria deixar d'esmentar una figura, que jo he defensat sempre, que entronca directament amb la solidaritat intermunicipal i que va més lluny de la idea purament geogràfica de la comarca. Es tracta de la mancomunitat de serveis. Amb el Baix Llobregat, en aquells anys de la CMB, s'havia creat una Mancomunitat del Baix Llobregat, especialment amb Cornellà i Esplugues —però no únicament— per fer coses conjuntes, i jo, que aleshores era diputat provincial en representació del partit judicial, vaig tenir una relació intensa i fecunda amb els alcaldes dels municipis veïns de Cornellà (Ferrer), Sant Boi (Gabarró), Viladecans (Parellada), Castelldefels (Barberán), Gavà (Muñoz), etc., per endegar projectes comuns. Aquesta figura de

la mancomunitat, a la pràctica, pot resultar més efectiva que la de la comarca, molt més fictícia i que, en bona mesura, s'ha convertit en molts casos en inoperant, ja que s'endú una quantitat ingent de recursos en estructura i remuneracions. Per això, aleshores i encara avui, caldria posar de relleu la possibilitat jurídica de les mancomunitats de serveis municipals, en la mesura que abarateix i fa més rendibles els serveis a la comunitat creant economies d'escala.

IX

Hi ha vegades que els fets es desenvolupen tan abruptament que no s'acaba de saber com s'influeixen les accions entre si. Ve al cas de les mesures preses per l'alcalde Capdevila només arribar al càrrec. Pren possessió a l'abril; en dos mesos es planta a l'estiu i a primers de gener de l'any següent ja presenta al ple municipal, debatut i assumit, un projecte, importantíssim per l'època, de reducció de l'edificabilitat municipal, i en els mesos següents un seguit d'actuacions, com a mínim qualificables de valentes en aquell context, per aturar la construcció de desenes de blocs d'habitatges a Can Serra, a Bellvitge, a Gran Via Sud, al Gornal... Paral·lelament creixen com bolets les associacions de veïns a tots els barris de la ciutat i les reivindicacions socials en matèria d'equipaments i serveis, amb el transfons del debat sobre la revisió del Pla General Metropolità del 1976, que inicialment es planteja com una necessitat de revitalitzar l'espai urbà i que després acaba circumscrit a una moderació del planejament en favor de la reserva de sòl per a actuacions més aviat socials.

La premsa del moment es fa ressò d'aquestes mesures preses, i els corresponents hospitalencs de manera destacada, perquè quan convenia criticar els consistoris del darrer fran-

quisme es feia amb duresa, però quan es tractava d'explicar mesures sensates i de justícia tampoc s'estalviaven els raonaments. La modificació de les ordenances va ser saludada com corresponia, però el Butlletí d'Informació Municipal va destacar una informació que no provenia dels corresponents joves sinó del més expert i prestigiós redactor d'El Noticiero Universal, Antonio Figueruelo, que va escriure un article —reproduït íntegrament al BIM núm. 81— amb data 22 de febrer de 1974 molt elogiós amb l'alcalde i amb la decisió.¹⁷

La queixa dels veïns és uniforme a tota la ciutat. En l'imaginari públic sura encara l'opinió que l'alcalde España va plegar, com en el cas de Porcioles, perquè era un alcalde poc preparat pel que ja es veia venir: l'esclat social contra la saturació del sòl per culpa de la depredació constant del territori. Capdevila era un home amb molta més cintura política, com ho va ser Enric Masó, el successor de Porcioles, i d'aquí el relleu. Però, sense que sigui descartable aquesta tesi, la veritat és que España havia complert el seu cicle —era a l'Ajuntament des de l'any 1958, primer com a regidor i després com a alcalde— i ja donava per amortitzada la seva etapa política un cop acabada la seva època de procurador a les Corts de Franco.¹⁸ Segui com sigui, les auto-

ritats franquistes van tenir bon ull a l'hora d'eleger Capdevila: més jove, més dialogant i amb unes idees que anaven paral·leles al corrent social. Si España havia obert les portes al creixement desordenat, Capdevila les tancava en el moment just que la gent reclamava menys habitatges i més escoles.

Capdevila no té una paraula agra contra el seu predecessor. Afirmar que el que més valorava España era l'eficàcia, i si Capdevila algun mèrit presentava era justament aquest. D'altra banda, agraeix que mentre va ser la primera autoritat municipal no li va posar un sol obstacle i que el treball dins la Corporació sempre va ser de comprensió i solidaritat. Això no impedeix que se'n desmarqui respecte del tarannà i de la ideologia. No calia ser carlí o de Falange per complir a bastament amb el convencionalisme del franquisme oficial. La història és la història i avui no són gaires els que es vanten de tenir una fotografia al costat de Franco, però Capdevila va saber fer el salt en el moment oportú i sense sortir-ne malparat. El seu amic de tota la vida, el Cruz Martínez Esteruelas, a qui ell va atorgar la medalla d'or de la ciutat quan el van fer ministre, ho seria obertament fins que Capdevila va rebutjar formar part d'Alianza Popular per ocupar un espai a la bancada centrista d'Adolfo Suárez on, sens dubte, se sentia més còmode i on, d'altra banda, estava assegurada una bona parcel·la de poder, gens factible aleshores entre els fidels fraguistes. Les relacions, doncs, es van refredar. El "germà petit" que el Cruz sempre havia volgut tenir, li havia girat l'esquena en el pitjor moment, i és que Capdevila sempre havia tingut criteri i sempre havia sabut el que volia i per què.

El cas és que entre el 74 i el 77 les coses canvien de manera destacada a l'Hospitalet perquè és tot el país el que està canviant. Ara, amb

la perspectiva dels anys, no tant com probablement hauria calgut, perquè no es portava gens el risc sinó més aviat al contrari, una certa seguretat: el canvi tranquil dintre d'un ordre. Els que jugàvem a una certa radicalitat quedava clar que havíem de resultar perdedors perquè, fins i tot molts dels que s'asseien amb nosaltres, van anar optant de grat per un cert acomodament de posicions, com ja hi haurà oportunitat d'explicar.

I dels canvis, una part correspon a la ciutadania que protesta, i l'altra, al reformisme que reforma. I Capdevila era un reformista a l'Hospitalet just en el moment en què el reformisme marca el camí del futur. De tota manera, si alguna lluita va ser poderosa a l'Hospitalet en aquests anys, és especialment remarcable la que van protagonitzar els veïns a Collblanc-la Torassa, a la Florida i Pubilla Casas, a Can Serra i especialment a Bellvitge pel que fa a la lluita contra la saturació del barri. Sé que Vicenç Capdevila és molt sensible a la responsabilitat de les pressions i que durant la redacció del llibre s'ha queixat moltes vegades de com se simplifiquen les posicions veïnals —i no pel que aquí es diu, que pretén ser rigorosament exacte, sinó pel que és més mite que realitat—, de manera que al final sembla que va ser la ciutadania al carrer la que va aconseguir aturar les torres i els blocs que formaven part del planejament i que ell va aconseguir modificar definitivament. Ja m'agradaria poder defensar que va ser la força dels veïns al carrer la que va obrar miracles. No va ser així. Sense la seva decidida oposició —la de Capdevila explícitament— al polígon tal com estava planificat, Bellvitge avui seria molt més gran i la qualitat de vida del barri seria molt menor. És el que té disposar del poder. El poder no va estar mai al carrer, ni tan sols en els gloriosos dies de l'antifranquisme més combatiu, que alguns només vam viure des del carrer, com

Els blocs i les torres que no es van construir a Bellvitge i que formaven part del planejament aprovat, segons una reproducció recent al Diari de L'Hospitalet.

altres només el van contemplar des dels despatxos. És del tot natural que els punts de vista siguin diferents. El poder sempre ha estat als despatxos, per delegació, després d'haver passat per les casernes des de l'any 36. No és possible oblidar que el poder polític des del 39 i fins al 77 estava segrestat per la dictadura, malgrat que en aquestes esferes i en aquests anys també hi havia homes sensibles a la ciutadania i oposats a la injustificable voracitat dels que es feien multimilionaris dibuixant sobre els plànols i construint sobre els antics camps.

El poder de veritat mai no va ser al carrer, però tampoc seria just oblidar que l'ocupació del carrer atia compromisos. Jo era aleshores corresponsal en actiu i vaig escriure moltes cròniques sobre aquelles mobilitzacions diàries dels veïns de Bellvitge. I per ser fidel del tot a l'esperit i també a la lletra, he rescatat uns paràgrafs — que vull reproduir, bastant resumits — de textos meus escrits més a la vora que ara dels esdeveniments que esmento i que reflecteixen el clima de trasbals d'aquelles jornades, més o menys sobre els mateixos dies en què Capdevila, al

front de l'Ajuntament, decidia aturar la construcció del que faltava en la planificació de Bellvitge, excepte de tot allò que tenia permisos i que es va convertir durant un temps en objectiu dels veïns... fins que aquests es van convèncer finalment que resultaven legalment imparables.

Aquí va el que vaig escriure aleshores:

«El 20 de novembre de 1975, a les 4,58 de la matinada, l'agència Europa Press envia als seus abonats el despatx següent: Franco ha muerto. La notícia oficial del traspàs del dictador la dona el ministre d'Informació, León Herrera, pels micròfons de Radio Nacional de España a les 6,12 hores. Dos dies més tard i 44 anys després de l'exili forçat del darrer rei, Alfons XIII, la monarquia es restaura en la persona de Joan Carles I. Franco el va proposar com a successor sis anys abans, en un ple de les

Corts que va aprovar la designació per 491 vots favorables i 19 negatius. Aquest mateix dia, la premsa publica les declaracions de l'alcalde Capdevila sobre la mort del general. Les seves paraules són de respecte però queda clar que el temps de les adhesions incondicionals ja s'ha acabat. En realitat, el mal del país no vol soroll, perquè malgrat que Franco ho va voler deixar "todo atado y bien atado" —i en essència bastant d'això va aconseguir—, un incert oceà de núvols negres creixia damunt la realitat.

»A nivell estrictament local, un repàs a l'actualitat ens dirà com estaven les coses i els ànims. El 3 de juliol d'aquest 1975 s'havia sentenciat el futur del barri de barraques de la Bomba, l'únic que encara quedava al municipi, i el dia 26 de novembre, sis dies després de la mort de Franco, es feien públiques les condicions d'adjudicació dels nous pisos del Gornal destinats als barraquistes. Malgrat tot, l'ocupació dels habitatges encara es faria esperar bastants mesos. El 27 de novembre, en una assemblea a l'església del barri per conèixer el resultat de la reunió entre l'alcalde, el governador civil, l'associació de veïns i els delegats de la Vivienda i de Sindicatos del dia anterior, s'anuncia que pel mes de març es podran ocupar els pisos. Va passar març i encara no estaven a punt. A Madrid, aquest mateix dia, 5.000 manifestants cridaven amnistia davant la presó de Carabanchel i en l'acte d'exaltació de la corona, el cardenal Tarancón demanava a Joan Carles que fos el rei de tots els espanyols.

»Objectiu complicat en aquells moments, a nivell general, però també aquí:

des del 18 de novembre s'han produït 10 detencions a l'Hospitalet. El dia 28 el Centre Social de la Florida envia una nota a la premsa lamentant la detenció per la Guardia Civil, a casa seva, d'un soci actiu de l'entitat i, aquest mateix dia, un miler llarg de veïns de Bellvitge es manifesten contra l'inici de la construcció de dos nous blocs de pisos. Mentrestant, al sindicat vertical se succeeixen les assemblees informatives, com les que celebren les UTT's de química, metall, construcció i mixta d'Esplugues, explicant les dificultats que els imposa el sindicat vertical per mantenir informats els seus representats en el camí de la negociació d'un conveni comarcal ampli que inclogui les exigències dels treballadors de tots els sectors.

»L'endemà fan vaga els estudiants del Torras i Bages de Can Serra per la detenció d'una companya i van en manifestació fins a l'ajuntament perquè l'alcalde faci de mitjancer en la seva posada en llibertat. Uns 300 veïns es congreguen el dia 30 a la plaça de l'Ajuntament per entregar una carta a l'alcalde signada per 14 entitats sol·licitant la petició d'amnistia general, política i sindical. Es tracta d'una de les primeres manifestacions proamnistia que es fan a Catalunya. Aquest mateix dia apareixen pancartes a balcons i finestres d'un edifici del carrer Independència de Santa Eulàlia protestant per la concessió de llicència d'obertura a una indústria perillosa als baixos de l'habitatge. És la primera vegada que s'assaja aquesta forma de protesta a la ciutat. Per tercer cop consecutiu en els darrers quatre dies, aquest mateix 30 de novembre tornen les concentracions de veïns de Bellvitge pels carrers del

Bellvitge necessitava espais lliures. Pintades sobre una tremuja en un solar reivindicat. Foto: localmundial.blogspot.com.es

barri. Mig miler de veïns es manifesten per l'avinguda Europa després de tirar a terra les tanques del solar on es vol edificar una torre de 18 pisos. Fa aparició la brigada antidisturbis de la policia, que només procura que el trànsit no es vegi interromput. Tres dels detinguts la setmana anterior a la ciutat són traslladats a la presó. Altres es mantenen retinguts als calabossos municipals. Entre ells un alumne del Copem. Els seus companys aturaran les classes aquestes dies en solidaritat amb els detinguts.

»El 2 de desembre continuen les protestes i concentracions a Bellvitge. El dia 3, 300 persones es concentren sota la pluja a la plaça de l'Ajuntament per entregar la carta sobre l'amnistia que no va poder ser lliurada el diumenge anterior. Mentrestant, es manté la vaga d'estudiants a la ciutat i l'alcalde inaugura la nova Aula de Cultura de la Florida. El dia 6, els veïns de Bellvitge fan una mena de parc on s'havia de construir la torre de 18 pisos. El dia 8, la policia impedeix una xo-

colatada popular en aquest solar. El dia 17 hi ha ple a l'Ajuntament. Per primera vegada, la sala de sessions està presidida per una fotografia del rei. El bust del general Franco ja ha estat tret del pedestal, però encara ningú no s'ha atrevit a treure'l de la sala. Entre els dies 8 i 17 hi ha conflictes a Samper, assemblees al sindicat vertical, manifestacions dels veïns del polígon Gran Via que protesten per humitats als habitatges, els veïns de Sant Josep donen a conèixer les anàlisis que han fet a les aigües del canal de la Infanta que passen pel barri i que demostren el grau de contaminació d'aquesta clavaguera a cel obert, i els professors del Copem van a l'Ajuntament per conèixer com queden les seves condicions laborals ara que el centre ha estat traspasat al Ministeri d'Educació. Comença gener amb un assalt del GAS — la ultradreta feixista — al Centre Social de la Florida i ja el dia 9, la Inmobiliària Ciudad Condal emplaça nova maquinària al solar ocupat pels veïns per convertir-lo en parc i dos dies més tard, diumenge, més de

3.000 veïns concentrats a la zona, pateixen la repressió de les brigades antidisturbis, amb successives càrregues, gasos lacrimògens, bales de goma i bombes de fum. Dos dies més tard, més de 600 veïns van en manifestació fins a l'ajuntament per demanar la paralització de la construcció de nous blocs. Com a conseqüència de la repressió a Bellvitge, dimiteix el regidor del districte Gallego Pinilla, que ja havia abandonat tots els seus càrrecs al setembre de 1974 i al setembre de 1975. El mateix dia entra a l'ajuntament una sol·licitud d'assemblea pública a can Buxeres per tractar el tema de les eleccions municipals a alcalde previstes per als dies successius. Capdevila envia la sol·licitud al Governador Civil perquè afirma que la petició excedeix les seves responsabilitats. A les 8 hores s'acaba el termini de presentació de candidatures i se n'han recollit tres, la de l'alcalde, la del primer tinent d'alcalde Antoni Viaplana i la de Gonçal Oliveros, un industrial independent que més tard seria regidor per la UCD en el primer govern sorgit de les urnes l'any 1979. El dia 18, diumenge, unes dues mil persones es concentren a can Buxeres, en la concentració política més important a l'Hospitalet des de la mort de Franco, i en acabar marxen en manifestació fins a les obres de Bellvitge on, passades les 3 de la tarda, es dissolen sense incidents.

»A mitjan març d'aquest any, l'Ajuntament aprova la revisió del pla parcial de Bellvitge, mantenint la suspensió de llicències, amb una multitudinària assistència de veïns, que la premsa xifra en més d'un miler de persones, que ocupen la sala de plens, el vestíbul municipal i la plaça de l'A-

juntament. Dels 21 edificis que estaven pendents de construir, segons la planificació anterior, només se'n podran construir dos: una torre de 18 pisos, en una ubicació diferent a la prevista, i un bloc de 14 plantes, a més d'un centre direccional al mig del districte. En aquesta mateixa sessió, el regidor dimitit del barri demana un estudi de responsabilitat penal "pel que va passar a Bellvitge durant les protestes".»¹⁹

Aquest és, molt resumit i simplificat, un capítol del llibre que m'havia encarregat l'Ajuntament de Pujana a finals de l'any 1988 per commemorar —sembla que apologeticament— els primers deu anys d'ajuntaments democràtics. Jo podia escriure uns textos, però no volia fer propaganda municipal i el llibre, entregat, es va quedar als calaixos d'alguna autoritat municipal dormint el somni dels justos. Tant va ser així, que aviat es van oblidar fins i tot de l'encàrrec i vaig haver de demandar judicialment l'alcalde Pujana —després d'insistir reiteradament que paguessin el deute— perquè fes front als seus compromisos i, almenys, abonés la modesta quantitat que havien promès. Tan aviat van rebre el requeriment del meu advocat, van pagar el que devien, però l'original probablement va ser destruït perquè mai més se n'ha sabut res, ni ha aparegut enlloc. Jo, —imaginant-me aquest resultat— en vaig entregar una còpia mecanografiada al Centre d'Estudis de l'Hospitalet perquè quedés constància escrita de la feina feta i perquè pogués servir com a material per a futures recerques.

El cas de Bellvitge va ser paradigmàtic del moment viscut, més enllà de les decisions que Capdevila ja tenia al cap sobre la necessitat d'aturar els blocs que faltaven en un planejament que, com s'ha vist, ell havia posat en qüestió gairebé des del primer dia. Ara bé, Bellvitge va exis-

tir perquè l'Ajuntament de mitjan anys seixanta va acceptar que es construïssin habitatges per a 65.000 nous residents —una barbaritat per a una ciutat de més de 175.000 ànimes ja aleshores— i, a més, sense la reserva de sòl necessària. Capdevila va ser sensible, allà on tot el consistori anterior va ser insensible. Curiosament, el mateix consistori a qui anava adreçat l'informe de l'any 1967 a què hem fet referència i que va aprovar sense canvis.

Aquell crit improvisat a Bellvitge “Ni un bloque más” es va convertir en un dels eslògans de campanya del PSUC a les municipals de 1979. Encara avui Capdevila pensa que hi havia un punt de demagògia en aquest lema del 79, perquè “ja s'havien acabat els blocs”, sobretot després de l'agosarada posició municipal que impedia la construcció de tot el que estava planificat a Bellvitge. La realitat és que la consigna no tenia una orientació territorial concreta. No es demanava cap bloc més a Bellvitge, a Can Serra, al Gornal..., el que es defensava amb aquest lema era el final d'una política massiva de construcció. Ni un bloc més equivalia a dir prou ocupació de l'espai lliure per fer més habitatges... Ho sé prou bé perquè jo era el responsable de Comunicació del PSUC quan es van elaborar els materials electorals de la campanya de les municipals del 79.

Això no obstant, aleshores mitja ciutat vibrava al compàs de la protesta ciutadana i l'altra mitja s'ho mirava entre astorada i distant. És curiós. Repassant els resultats electorals de les primeres eleccions democràtiques, aquelles que haurien d'haver recollit la radicalitat de les protestes que aleshores abanderaven els comunistes, s'observa que, a tots els districtes de la ciutat, tret de Pubilla Casas / Can Serra (districte 5), va guanyar la candidatura socialista, en tots els casos o fregant, o per sobre del 40%. La se-

Enganxina de la campanya del PSUC de l'Hospitalet a les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979. Arxiu de l'autor.

gona força va ser el PSUC —excepte al districte 5 que va ser la primera per 216 vots de diferència—, però en cap districte, tret d'aquest, va arribar al 40%, i en dos d'ells, al Centre i a Santa Eulàlia, no va arribar ni al 30%. I això que els comunistes tenien local obert a tots els barris de la ciutat i precisament al districte primer, Centre-Sant Josep, van arribar a tenir gairebé un miler de militants amb carnet uns pocs mesos abans del 3 d'abril de 1979, data de les primeres eleccions democràtiques del postfranquisme.

Les protestes a Bellvitge —i a tots els barris— van ser unitàries i gens dogmàtiques, però a ningú se li escapa que el PSUC era, en aquests anys, el partit més organitzat a la ciutat, el més nombrós en militància i dirigència i el que hegemnitzava la mobilització social. Malgrat això, el vot socialista va tenir una presència més regular arreu, va obtenir 12 regidors —un mes que el PSUC— i, per tant, l'Alcaldia.

Què explica aquest fenomen? Explica el país, i el que ha passat en els darrers 45 anys, que no són pocs. Explica, a l'Hospitalet, que els barris

¡Ni un bloque más!

Malgrat el temps passat, aquesta consigna de l'Assemblea de Bellvitge Sos Can Trabal d'ara mateix (2016), recupera l'esperit contrari a l'increment de la construcció en un territori tan saturat com l'Hospitalet.

tradicionals, més antics, Centre, Sant Josep, Santa Eulàlia, Collblanc, la Torrassa, on s'establia la població més arrelada i —tret del cas de Collblanc i la Torrassa—, més moderada i tradicional, van votar lleugerament diferent dels barris nous, amb població més recent i immigrada i per tant també més conscient de la seva subordinació social i de la precarietat dels seus barris, crescuts improvisadament i sense serveis.

Explica el país, perquè el que va passar a l'Hospitalet va passar arreu: malgrat la resposta social del final del franquisme amb la indústria revoltada i les ciutats remogudes, encara hi havia massa por entre la ciutadania. I massa conformisme, especialment a les cúpules dels partits. O massa compromís, per deixar les coses essencials pràcticament com estaven.

Com afirmen alguns historiadors, “la Transició no va ser tant el resultat de la debilitat social, tal i com se'ns vol fer creure moltes vegades, com de l'esquerra política”,²⁰ alhora que “la liquidació dels moviments populars és a l'origen de la partitocràcia corrupta que s'acaba imposant i que ara està arribant al seu màxim nivell de podridura”.²¹ Perquè això és exactament el que va passar. L'assalt al poder, la conquesta institucional va aturar les reivindicacions de carrer i va debilitar les estructures de la protesta ciutadana i laboral.²²

Explica, finalment, que allò que havia estat un crit unànim —ni un bloque más— i que representava una oposició radical a la saturació del territori, a ciutats com l'Hospitalet quedés socialment relegat a l'oblit i no solament això: que moltes de les estructures socials nascudes i crescudes amb l'oposició i la revolta, es convertissin a poc a poc en comparses del poder i en les columnes vertebrals del clientelisme electoral que renova majories absolutes passi el que passi.

Així doncs, aquella insòlita batalla lliurada conjuntament entre una ciutadania tipa, conscienciada i d'esquerres, i un Ajuntament de transició per aturar el creixement desorbitat de la ciutat en el punt exagerat en què ja es trobava, acabaria perdent-se miserablement per una altra acció conjunta: la d'un Ajuntament nominalment d'esquerres, blindat per les arbitrarietats urbanístiques i de tot tipus que permeten les majories absolutes d'una ciutadania acrítica i conformista. I sense cap orientació, perquè ben aviat van desaparèixer les oposicions polítiques efectives i, per una altra part, les alternatives culturals.

L'Hospitalet va arribar al seu punt culminant demogràfic l'any 1981 amb 295.074 habitants. Aleshores hi havia a la ciutat 96.709 habitatges censats i una densitat de població de 23.800 habitants per km². De l'any 1981 a l'any 2011, a l'Hospitalet es van construir al voltant de

25.000 habitatges nous, poc menys de mil habitatges nous per any de mitjana que, en una ciutat amb una densitat tan aclaparadora, és una autèntica barbaritat. Ara (2016) a la ciutat viuen, segons l'Idescat, 252.171 habitants, hi ha censats 112.065 habitatges —15.356 més que a l'any 1981, entre els que s'han construït nous i els que s'han enderrocat— i manté una densitat de població per sobre dels 20.300 habitants per km². Pensem que Barcelona, per exemple, té una densitat de 15.800; Cornellà, una mica més de 12.300 o Badalona 10.100, la meitat que l'Hospitalet. No parlem ja de municipis com Sant Cugat, amb una qualitat de vida envejable que no arriba als 2.000 habitants per km².²³

La conseqüència ha estat la progressiva pèrdua de població —especialment amb més recursos, que ha aprofitat per marxar a municipis que garantien una millor qualitat de vida amb més espai d'esbarjo, més zones verdes i un urbanisme menys agressiu—, i la sensible arribada de nous immigrants a la cerca d'aixopluc, en una ciutat que és veritat que ha estat històricament acollidora, però no per la qualitat de vida que ha ofert sinó, tot el contrari, perquè a pitjor qualitat de vida preus més barats...²⁴

Aquella dinàmica dels anys vint i trenta del segle passat d'urbanisme degradat i ocupacions parcel·làries en precari, que es va aprofundir encara més durant els seixanta i setanta amb creixements desorbitats —l'Hospitalet creixia, com s'ha dit, a un ritme de 15.000 habitants nous per any—, barris poligonals i carrers sense asfaltar, s'ha mantingut fins ara mateix, això sí, invertint en l'aparença, per fer més visible una realitat que resulta estadísticament aclaparadora.

I també invertint, durant una bona colla d'anys, en tot allò que podia millorar la imatge desvertebrada de la ciutat. Si la resistència a la

saturació urbanística va durar ben poc —el temps just de la primera majoria absoluta socialista, amb Celestino Corbacho de regidor d'Urbanisme primer i de Programació i Planificació tot seguit—, podia aconseguir-se mitigar la desolació que havia produït el caos urbanístic, venent una idea de ciutat de la qual la ciutadania pogués sentir-se orgullosa. Es va invertir, doncs, en planificació sanitària i escolar, en comunicació i especialment en cultura, àmbits en els quals ja es tenia una determinada experiència, heretada justament de l'alcalde Capdevila i de les seves particulars —i interessants— dèries.

X

En la línia aquella que les competències te les crees, jo tenia la sensació que la política municipal ho abastava tot. Des de l'asfaltat dels carrers fins a l'esport que practiquen els infants i, per això, vaig constatar que la política esportiva, per exemple, que s'havia practicat tradicionalment al municipi se cenyia exclusivament a subvencionar els equips de bàsquet i de futbol que portaven el nom de la ciutat en les competicions oficials. Ja feia temps que pensava què calia variar en aquest àmbit i que hi havia d'haver una política municipal sobre l'esport, quan em va venir a veure el responsable de la política esportiva de la ciutat de Budapest, el senyor Ferenc Hepp. Un individu que va ser utilíssim perquè em va explicar amb detall què feien en matèria esportiva a la capital d'Hongria i em va semblar que allò s'aproximava força al que jo pensava que s'havia de fer en una ciutat com l'Hospitalet.

Entre els joves als quals jo havia donat expressament suport per al nou ajuntament hi havia Francesc Codina, a qui vaig encarregar la Regidoria d'Esports quan encara no tenia 30 anys i a qui vaig enviar a Budapest, arran d'aquella conversa, perquè tornés amb el model apamat per posar-lo en pràctica. D'allà va néixer el Patronat Municipal d'Esports (1974), una

eina que va resultar molt útil i innovadora per a la pràctica esportiva a la ciutat a partir de totes les escoles del municipi que feien servir les instal·lacions pròpies o, aquelles que no en tenien, les municipals, i per a molta gent que es va apropar a la pràctica esportiva mitjançant el Patronat. Va ser un dels primers patronats municipals d'esports de l'Estat i un èxit de gestió, i Codina va aprendre molt d'aquesta experiència. Militant de Convergència de primera hora, al 1980 ja va ser nomenat director de Serveis Socials de la Generalitat, després regidor i portaveu municipal i poc després diputat al Parlament, senador, president del Consell de l'Audiovisual de Catalunya... en fi, que va fer carrera política, i a l'any 2008, un dels que van rebre la Creu de Sant Jordi de mans del president.

Després, cap al 1976, el Patronat es va desenvolupar encara més i es van crear tres àrees: l'Escola Esportiva Municipal, el Servei Municipal d'Educació Física i Esportiva i una plataforma que organitzava activitats d'esport per a tothom i cursos d'estiu. El Servei Municipal d'Educació Física Escolar oferia formació a uns 27.000 alumnes, i a través de l'Escola Esportiva Municipal, a uns altres 1.500. Quan el primer Ajuntament sortit de les eleccions de

L'hongarès Ferenc Hepp, en la seva visita a l'Hospitalet, que va suposar l'arrencada del Patronat d'Esports.

1979 va voler activar la Regidoria d'Esports, la ciutat ja feia uns quants anys que aplicava una política esportiva activa i de qualitat. I disposava del Poliesportiu de Santa Eulàlia, les instal·lacions del Xic de la Barca, les pistes de l'Eugeni d'Ors, altres a Provençana i Rodès i el previst a les Planes.

Si Codina em va semblar la persona més idònia per gestionar Esports, per a Cultura vaig escollir Joan Miró, pediatra, germà del fundador de l'Alpha 63, i ell mateix membre actiu d'aquesta entitat i un dels principals animadors del grup fins al final. Amb ell, Cultura havia de convertir-se en una de les àrees més importants del consistori, ja que vam acordar que les regidories d'Ensenyament i equipaments escolars, acció cultural i la Regidoria de Festes, que aleshores ja es deia d'Actes Populars, depenguessin directament d'ell, amb tot el que això representava d'autoritat sobre la política cultural i de pes en les decisions. Immediatament després, i seguint el model del Patronat d'Esports, vam posar en marxa el Patronat Municipal de Cultura (desembre de 1974) i, com si fos una conclusió lògica, vam idear una Escola d'Estudis Artístics (novembre

de 1975), al capdavant de la qual vam posar el dramaturg, director teatral i professor universitari Ricard Salvat, que ja havia tingut molta relació amb l'Alpha 63 —Miró li tenia molta confiança personal— i per tant amb l'Hospitalet, arran de les activitats teatrals que el grup va desenvolupar a la ciutat. Salvat havia fundat al 1960, juntament amb Maria Aurèlia Campmany, l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (EADAG) i aquella experiència va ser definitiva a l'hora d'organitzar l'EEA de l'Hospitalet.

El mateix any que s'obria l'EEA, posàvem en marxa el que s'anomenaria Cursos d'Acció Cultural, que preveia la programació teatral i musical per a les escoles, aprofitant les produccions pròpies de l'EEA i la disponibilitat d'algunes infraestructures com la mateixa Carpa de Can Serra. Com que tot el que es feia era nou, cada nova experiència obria expectatives diferents i en molt poc temps la ponència va evolucionar cap a propostes més elaborades i, lògicament, això va comportar noves contractacions de tècnics i professionals i una manera de fer cultura totalment innovadora.

Però encara vam fer més i en molt poc temps. El que després seria ministre de Cultura

Un dinar de treball al Palauet de Can Buxeres on es pot veure molt a prop de l'alcalde, el ponent de Cultura, Joan Miró, (segon per l'esquerra) i al regidor d'Esports, Francesc Codina (tercer per la dreta).

amb Adolfo Suárez, l'historiador Ricardo de la Cierva, aleshores director general de Cultura Popular, va comentar en certa ocasió el seu propòsit de crear uns centres de difusió cultural als municipis, que ell va anomenar Aules de Cultura i que a mi em va semblar una idea magnífica.²⁵

De manera que, a la primera oportunitat, aprofitant una estada seva a Barcelona, em vaig posar en contacte amb ell per parlar de la qüestió. Jo ja havia comentat el tema amb els col·laboradors de l'Ajuntament i vam buscar un espai idoni a l'avinguda Masnou/Renclusa de la Florida, en un altell de bones dimensions d'un principal, en un edifici d'habitatges a les Planes que volia ensenyar-li. Em va dir que aquell dia no podia perquè marxava directament del Ritz, on estava allotjat, a l'aeroport i recordo que li vaig dir: "Ricardo, te recojo, te viene de paso, ves lo que te quiero enseñar y te llevo yo mismo al aeropuerto. No vas a perder ni un minuto". Y així ho vam fer. El vaig recollir a l'hotel, el vaig portar fins a l'Avinguda Masnou i d'allà a l'aeroport i tota l'estona vam estar parlant al cotxe del que podríem fer en un espai que li va semblar magnífic i que es va convertir en la primera Aula de Cultura de l'Hospitalet i d'Espanya.

Ell mateix em va explicar que sabia que a París funcionaven uns centres de difusió cul-

tural de característiques semblants a les que ell imaginava i que coincidien amb les que imaginava jo —uns centres apolítics i aconfessionals d'irradiació cultural en el territori—, i no m'ho vaig pensar dues vegades. Vaig enviar a París Josep Maria Figueres, aleshores col·laborador contractat de Cultura, per tal que observés el funcionament i s'assabentés del cost i de tot el que calia. I va tornar amb tota la informació necessària per aplicar el projecte.

L'Aula de Cultura de la Florida es va inaugurar, també, a finals de 1975. No feia ni tres anys que era alcalde i ja havíem canviat unes quantes coses i, a més, enmig del període més complex, políticament parlant, dels que jo tenia memòria. Acabava de morir Franco i a mi em semblava que el seu règim no tenia possibilitats de subsistir sense ell i, a mesura que avançaven els mesos, sobretot al llarg de 1976, ja s'estava veient que la democràcia era afortunadament inevitable i que cadascú des de la seva posició estàvem cridats a participar al més activament que poguéssim.

Suárez arriba al poder el juliol del 1976 i a partir d'aquest moment tot va molt ràpid. Les Corts elaboren la Llei per a la Reforma Política que liquida el franquisme i que és aprovada per referèndum el desembre del mateix any. A primers de l'any 1977 es promulga la llei i el mes de maig neix la Unió de Centro De-

Cartell del Patronat Municipal de Cultura, anunciant uns cursos per alumnes d'EGB.

mocrático, primer com una coalició de més d'una dotzena de partits i federacions de partits i després com a partit polític en ple mes d'agost, quan ja s'han celebrat les eleccions constituents del 15 de juny que ha guanyat la coalició.

Jo em presento com a independent en les llistes de la UCD per Barcelona—gairebé el 40% dels diputats elegits no formàvem part de cap dels partits col·ligats—, surto elegit diputat, i en l'any i mig que durarà la legislatura, sóc vocal de les Comissions d'Interior, de Cultura i de Competència Legislativa—on vaig ser ponent del Projecte de Llei d'eleccions locals—, a més de vicepresident d'una comissió d'investigació que es va fer en aquells anys. I el més important de tot, Rodolfo Martín Villa, aleshores ministre de l'Interior, em nomena director general d'Administració Local al juny de 1978, després de les eleccions de 1977. Aquesta di-

recció general passaria després a integrar-se en el Ministeri d'Administració Territorial del que el primer titular va ser Antonio Fontán, abans president del Senat, l'editor del mític diari Madrid que Franco havia tancat. Vinculat a aquest càrrec vaig ser membre primer i vicepresident després del Comitè Director per a Assumptes Locals i Regionals del Consell d'Europa a Estrasburg. I allà vaig proposar, aleshores sense èxit, que els residents estrangers poguessin votar a les eleccions locals, cosa que ha estat possible després. Per cert que, sent vicepresident del Comitè del Consell d'Europa, es va organitzar a Madrid el primer seminari de l'esport en l'àmbit local a nivell europeu. El vaig presidir juntament amb l'aleshores responsable estatal d'esports, i es va donar la coincidència que, havent fet el primer seminari del municipi i l'esport a nivell espanyol a l'Hospitalet, després tingués l'agradable oportunitat de presidir la inauguració del primer seminari europeu sobre l'esport en el món local, que es feia a Madrid. Vaig continuar com a director general fins al febrer del 1980, poc abans de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, en les quals em presentaré ja com a integrant de les llistes de Centristes de Catalunya-UCD que encapçala Anton Cañellas i on resultaré també elegit diputat.

Mentrestant, a l'Hospitalet em succeeix com a alcalde Joan Perelló per imperatiu legal, donat que era el meu primer tinent d'alcalde després de la prematura i inesperada mort de Jaume Layola. És alcalde entre el juliol del 77 i l'abril del 79, quan es proclamen els ajuntaments de la democràcia. És veritat que són anys difícils, d'agitació social i de reivindicacions al carrer. Les associacions de veïns, que actuaven com a corretges de transmissió dels partits polítics, tenien força i pressa per posar

Discurs de l'alcalde, a la Sala de Plens municipal, el dia de la rehabilitació del partit judicial de l'Hospitalet, a l'octubre de 1973.

la seva gent al capdavant dels ajuntaments. Al Centre Social de la Florida tenien molt de pes el Joan Saura i la Maria Dolors Calvet, amb la qual jo vaig coincidir al Congrés dels Diputats en la legislatura constituent—i després al Parlament de Catalunya— i amb la qual tenia un tracte molt cordial mentre jo estava amb els centristes i ella amb el PCE-PSUC —recordo que molts caps de setmana que tornàvem plegats de Madrid, l'acompanyava a casa seva amb el meu vehicle que havia deixat aparcant a l'aeroport del Prat. En aquells anys tots ens coneixíem força i, cadascú des de la seva visió social, penso que buscàvem el millor per a la ciutat. Perelló, per exemple, va saber resistir fins al final amb tota dignitat, enmig de les pressions dels que aspiraven legítimament a governar.

La meva sensació, ara que ha passat tant de temps, és que moltes de les coses que es van fer aleshores van deixar un pòsit. Altres potser no, i prou que ho lamento. Probablement van tenir més recorregut aquelles que estaven vinculades als aspectes socials i que resultaven més agraïdes i vistoses. Les Aules de Cultura, per exemple, es van mantenir durant uns quants anys dels ajuntaments de la democràcia, tot i que després han desaparegut o s'han transformat en una altra cosa. Les

primeres accions de qualitat relacionades amb l'Ensenyament també es van potenciar a través del Departament de Dinàmica Educativa, que nosaltres mateixos havíem dissenyat. I, sobretot, hi va haver un clima favorable, que nosaltres ja havíem impulsat, a potenciar la realitat ciutadana de l'Hospitalet i a distingir-la de Barcelona i de la resta de la comarca. En aquest sentit, la rehabilitació de l'Hospitalet com a partit judicial l'octubre de 1973 —que s'havia perdut l'any 1965— donava novament a la ciutat el pes que li corresponia com a segona ciutat de Catalunya i, aleshores, desena d'Espanya.

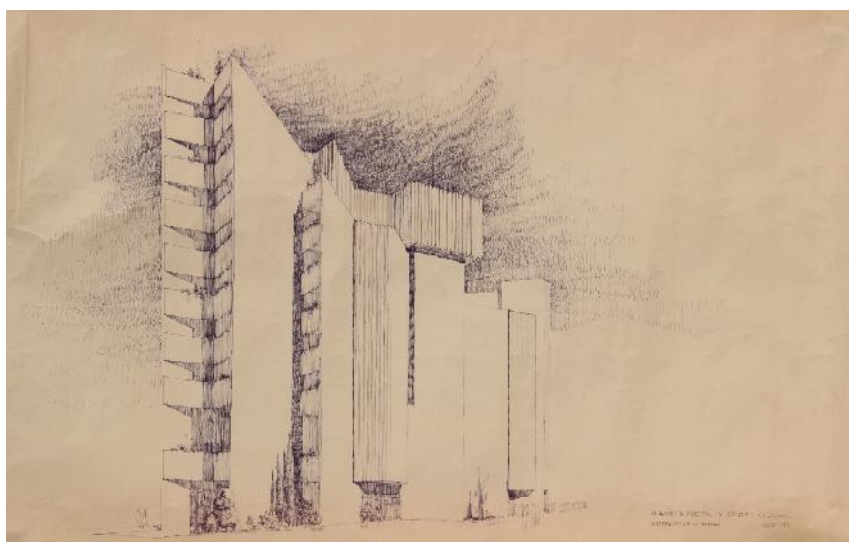
No va ser possible posar en marxa altres propòsits que jo acariciava de feia anys. Parlaré només de dos, però molt representatius: un projecte de caixa d'estalvis, per una banda, i la construcció d'un teatre municipal, per una altra.

L'Hospitalet era un municipi tan poc vertebrat que no havia tingut ni una sola institució municipal d'aquelles que imprimeixen caràcter i consoliden un sentiment de ciutat. Jo, sent alcalde, trobava molt a faltar aquesta estructura de societat civil que tenien altres ciutats més petites com per exemple Terrassa, Sabadell o Manresa. Ciutats amb gremis potents i amb caixes d'estalvis o bancs que porten el

Maqueta del que havia de ser teatre municipal de l'Hospitalet, en el solar que anys després ocuparien els jutjats i que, amb el seu trasllat, ha restat abandonat fins ara mateix. (2016)

A la fotografia de baix, un dibuix alçat de l'edifici, de l'arxiu de Vicenç Capdevila.

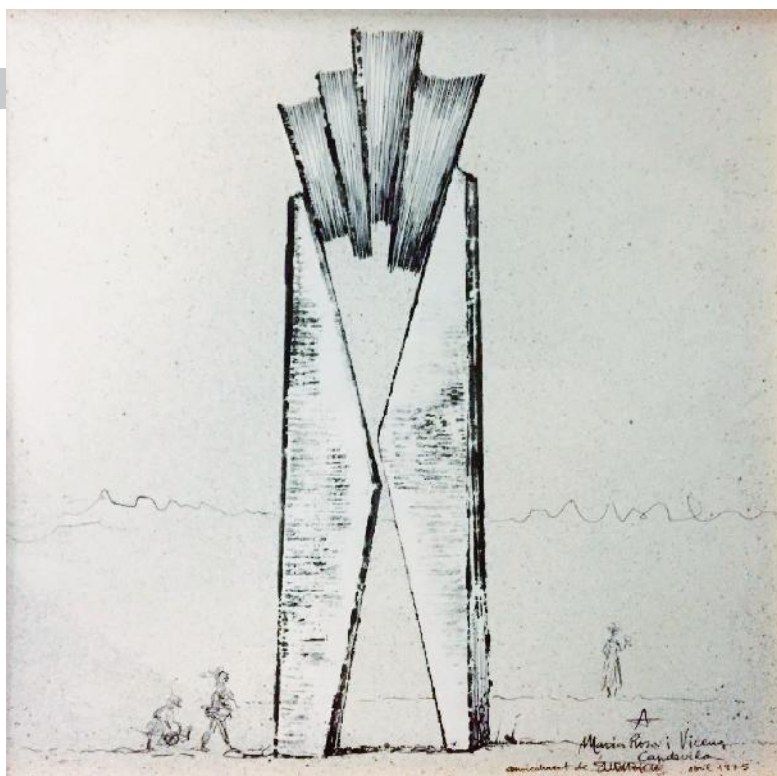

nom de la ciutat. A l'Hospitalet li faltava molt d'això i jo tenia la sensació que aquests dèficits responien a la mateixa estructura de la ciutat i a la manera com s'havia fet històricament i demogràficament. Era una ciutat desballestada, creuada per vies de ferrocarril, amb barris nascuts a cops d'improvisació... i em va semblar que quelcom que li donés identitat podia ser útil. Si hagués tingut coneixements profunds d'economia potser no ho hauria intentat, però no dominar prou la matèria em va fer ser audaç i, en aquell moment de clara expansió

de caixes d'estalvi petites, em vaig proposar la creació de la Caixa d'Estalvis de l'Hospitalet.

La normativa sobre les caixes establia un capital fundacional en funció dels habitants del municipi on s'establia la seu social i, d'acord amb aquest criteri, calien 50 milions de pessetes que, com que no podien sortir del pressupost municipal, vaig pensar que ens les podria deixar el Banc de Crèdit Local d'Espanya, que aleshores presidia Santiago Udina Martorell a qui jo ja coneixia. Vaig enviar-li una carta que va ser contestada

Dibuix de l'escultor Subirachs, signat, que conserva Vicenç Capdevila, de l'escultura que va fer per encàrrec seu a l'entrada de l'Hospitalet des de Barcelona, per la carretera de Santa Eulàlia.

satisfactòriament —per cert que la carta, que estava entre la documentació d'Alcaldia, no s'ha trobat mai més—, de manera que amb aquest vistiplau vaig entrevistar-me —l'any 1975— amb el ministre d'Hisenda Antonio Barrera de Irímo, que estiuejava a Coma-ruga. La sorpresa va ser que el ministre em va informar que s'acabava de canviar la normativa, incrementant la dotació econòmica que era necessària com a xifra inicial i que en el cas de l'Hospitalet era de 250 milions de pessetes. Allò va fer impossible continuar amb el projecte que, per cert, va transcendir molt poc. I en frustrar-se el projecte de caixa, es frustrava també una part del que hi havia al darrere, que era la possibilitat de fer servir l'obra social pròpia de les caixes d'estalvi en els àmbits assistencial, cultural i social del municipi.

L'altre projecte està vinculat al desenvolupament urbà de la ciutat. Quan es va obrir la prolongació del carrer Alps —avui Josep Taradellas— entre la Farga i la Rambla Just Oli-

veras, es van alliberar dos espais que van ser adquirits directament per l'Ajuntament. El que tocava a la via del tren es va convertir en un parc i el de sota havia de ser la seu del Teatre Municipal. És exactament la parcel·la que anys després es va cedir per construir l'edifici dels jutjats i que ara, amb el trasllat a la Ciutat de la Justícia, està buit i abandonat.

Doncs bé, no solament es va comprar el terreny sinó que es va encarregar el projecte, es van fer els plànols i una maqueta de fullola que va estar molts anys al meu despatx de la Ponència de Cultura. Estaven previstes dues sales a la planta baixa, una de gran i una de petita, i a les plantes superiors, despatxos per a les entitats de la ciutat, que sempre han tingut un greu problema d'ubicació. El teatre no es va poder fer perquè el seu cost sobre els 100 milions de pessetes excedia les possibilitats municipals i no vàrem tenir cap suport extern.

Un teatre en aquest indret, al bell mig de la ciutat, en un espai molt ben comunicat, que

comptava amb un aparcament soterrat al mateix edifici, hauria servit per cohesionar la ciutat i per fixar un centre de cultura molt a prop del centre administratiu i polític i d'on arrenca l'origen de l'Hospitalet. Jo hi passo molt sovint, per aquesta zona, i no hi ha dia que no lamenti aquella oportunitat perduda...

Recordo també la visita de l'enginyer Carles Buigas, autor de les Fonts de Montjuïc, creades l'any 1929 per a l'Exposició Universal de Barcelona. Havia fet una proposta molt suggeridora d'un teatre integral d'aigua, llum i música, que havia estat molt ben acollida pel regidor de Festes, Paulí Deulovol —l'empresari de Calçats Padeví—, però que no va poder realitzar-se mai per falta dels recursos necessaris...

No havia pogut fer una caixa d'estalvis ni un teatre municipal, però em va semblar que, com que una ciutat també són els seus carrers i places i el seu patrimoni immobiliari i

artístic, podíem donar un cert relleu als principals carrers i parcs, allà on fos possible, amb la instal·lació d'algunes peces artístiques de pes. Així, vam demanar a l'escultor Josep Maria Subirachs que fes un monument al·legòric de l'Hospitalet per instal·lar-lo en el punt d'entrada de la ciutat des de Barcelona per la carretera de la Bordeta a Santa Eulàlia i allà es va posar l'escultura de 14 metres que representa les aspes de Santa Eulàlia. També l'escultor de Bellvitge Ferran Soriano va fer una escultura que es titula *El vol dels coloms* i que ha estat sempre davant l'església de Santa Eulàlia en diferents ubicacions, i vam demanar a Rafael Solanic i a Héctor Cesena que instal·lessin obres seves al parc de Can Buxeres —*La noia del colom* i *La família*, respectivament—, i el segon també a la plaça dels Avis de Santa Eulàlia —*La velleta*— davant per davant d'on havia estat la seu de l'EEA. Tot això va tenir un preu assumible i també donava caràcter al municipi...

RESUM NO URBANÍSTIC

1973 - Rehabilitació del Partit Judicial de L'Hospitalet.

1974 - Patronat Municipal d'Esports.

1974 - Patronat Municipal de Cultura.

1975 - Escola d'Estudis Artístics.

1975 - Cursos d'Acció Cultural.

1975 - Aula de Cultura de La Florida (1^a d'Espanya).

1976 - Escola Esportiva Municipal .

Servei Municipal d'Educació Física i Esportiva.

1976 - Creació de l'Organització Bibliotecària de L'Hospitalet, segons conveni entre l'Ajuntament i el Centre Nacional de Lectura. Dona lloc a 6 noves biblioteques.

XI

És veritat que algunes de les realitzacions del període van deixar un pòsit i altres no, com afirma Capdevila. I jo m'inclino a fer una lectura gens satisfactòria del que va deixar pòsit —d'allò que semblaria que es va conservar— i del que es va deixar de costat —d'allò que va ser oblidat. Ho faig per simple afany crític? És fàcil pensar que allò que no va fructificar pugui ser enyorat, però, com és possible que allò que es va conservar no pugui ser reconegut com a bo? Espero poder-ho argumentar.

Quan Capdevila parla d'allò que va deixar pòsit s'està referint bàsicament a la política cultural —i esportiva. En efecte, hi ha un abans i un després en l'àmbit cultural a la ciutat des de l'arribada de Capdevila a la Regidoria de Cultura. No solament per les innovacions —tantes en tan pocs anys— sinó pel fet que des que ell arriba hi ha una incorporació gradual i irreversible de gent més aviat jove, amb inquietuds culturals, però de provada docilitat,²⁶ destinada a ocupar els llocs tècnics de gestió municipal en aquest àmbit. Em va sorprendre comprovar en el transcurs de la recerca per redactar aquest llibre, per exemple, que alguns signes d'aquestes previsibles incorporacions són de molt primera hora. L'informe que es conserva a l'Arxiu del Centre d'Estudis de l'Hospitalet, corresponent al balanç

de nou anys del Premi de Pintura fet l'any 1974 pel crític Àngel Marsà, inclou, juntament amb l'anàlisi i la descripció del que va suposar el Premi, una referència de totes les convocatòries i de la composició del Jurat Qualificador. En la darrera edició de l'any 1973 ja figura en aquest organisme, presidit pel successor de Capdevila a la Ponència de Cultura i al costat de crítics d'art de relleu i prohoms del món artístic com Josep Maria Cadena, Joaquim Dols, Francesc Galí, Modest Rodríguez Cruells, Joan Soler Jové, Lluís Pou, Eugeni García Gargallo o el president de l'AAM, Jaume Reventós Martí, un molt jove Joan Francesc Marco (de només 22 anys). És veritat que en aquesta època Marco ja es postulava com a successor de Reventós al front de l'AAM —presidència que finalment va ocupar—, on havia anat a raure compartint amb el seu amic Germà Pedra Peñalver la passió per l'art i l'atracció per una certa literatura d'avantguarda. Però no és menys cert que la precocitat de Marco, tant per l'activisme cultural com per la notorietat representativa, va obrir un camí ja predestinat així que Capdevila va ser alcalde. Va cridar Joan Miró al consistori, però després, a través d'ell, es van incorporar a la gestió cultural Joan Soto, com a director del Patronat de Cultura, i Josep Parera, com a director del Departament

Cartell de les representacions de El Proceso de Lucullus a la sala del Casino de Santa Eulàlia quan encara estava a la seu de la carretera de Santa Eulàlia.

d'Arts Plàstiques de l'Escola d'Estudis Artístics. I tot seguit, l'any 1975, s'incorporen el mateix Marco, com a gerent, i Joan Torres i Antoni Gendra, com a membres del Consell d'Administració. Tots ells, tret del cas de Marco que pertanyia a l'AAM, eren membres actius d'Alpha 63, tot i que un d'ells, Josep Parera, formava part del petit nucli de l'entitat que s'havia plantejat una proposta teatral més punyent socialment parlant.

Quan es produeix aquest desembarcament en les estructures municipals, està en plena crisi l'evolució de l'altra manera d'observar la proposta cultural de la ciutat que, per primera vegada, presentava una convergència d'intencions i d'interessos entre els sectors més sensibilitzats provinents de l'emigració i les joves generacions dels menestrals autòctons. No es pot dir que ni en un sector —el dels joves immigrants inquiets— ni en l'altre —el dels

joves fills de la menestralia, amb alguns afegits desclassats— hi hagués una autèntica claredat en els objectius o en els mecanismes de l'acció cultural, però en el que tots dos estaven d'acord era que calia fugir de la cultura paternalista per impulsar l'autonomia cultural dels subalterns, a través de programacions noves i originals i de l'impuls d'una autenticitat cultural sense manipulacions extemporànies. No cal estendre-s'hi especialment, però es produeix un moment d'inflexió justament l'any 1971, quan el Grup de Teatre Popular del Casino de Santa Eulàlia, successor de l'Alpha 63, prepara i estrena una peça que farà història: El proceso de Lucullus (en castellà), versió lliure de Bertolt Brecht.

Al Casino ha anat a parar finalment el grup de l'Alpha que defensava un estil teatral més compromès (els germans Enric i Joaquim Company, Enric Flores, Josep Parera, Jaume Edo i Joan Casas, especialment) i, per treballar la dra-

matúrgia del text original, aconseguixen incorporar tot un elenc de gent jove acabada de sortir dels estudis de secundària, juntament amb un sector que, significativament, provenia del Centre Social la Florida, bressol de l'altra mirada cultural que propugnaven les noves fornades autòctones de la immigració.²⁷

El Lucullus és el punt àlgid de l'acció cultural alternativa de la ciutat. L'oficial, la impulsa la Corporació municipal —encara no democràtica—, que ha aconseguit desfer-se de les propostes tòpiques del folklorisme o de la trivialitat que programaven les regidories de Festes Populares considerades de baixa qualitat i populistes, per abraçar programacions de qualitat i directament rupturistes —porten a l'Hospitalet, per exemple, el Castañuela 70, de Tábano i Las Madres del Cordero— o per defensar una formació artística de qualitat de la mà de qualificats i reconeguts homes (i dones) de cultura del país (l'Escola d'Estudis Artístics). Però el Lucullus representa també l'inici d'un debat que resultarà crític per a aquesta mateixa alternativa. La reflexió es mou en un marasme de contradiccions i de dubtes i a la fi la conseqüència serà la diversificació de les opcions que s'havien generat a l'interior del projecte. El Grup es trencarà en dues meitats: una, la més important, que assajarà un projecte de professionalització (el GAT, al front del qual l'Enric Flores). L'altra, la minoritària, iniciarà un intent —reeixit però fugaç— de teatre clandestí, per optar finalment, després d'un parèntesi, per una nova fórmula de teatre

Una imatge de la representació de *El Proceso de Lucullus*, adaptació lliure de Bertolt Brecht, a càrrec del Grup de Teatre Popular del Casino de Santa Eulàlia, precedent, entre altres, del GAT.

de compromís —La Negra Mandinga Teatro—, també efímer. Entre aquestes dues vessants, molts components destinen els seus esforços alternatius a altres dedicacions: els cineclubs (Jaume Edo, Joaquim Company), la traducció i la literatura (Joan Casas), el periodisme (Enric Company), la docència a l'EEA i després el suport a la Ponència de Cultura (Josep Parera), sense renunciar, ans al contrari, al compromís directament polític...

El debat cultural, malgrat tot, és intens i proporcionarà importants eines crítiques per al futur, però allò que triomfarà efectivament serà la dinàmica més burocratitzada de la gestió cultural. De la mà dels nous mandataris i amb l'excusa del renaixement del sentiment de ciutat, la programació cultural serà, cada vegada més, cosa exclusiva dels tècnics, i el protagonisme cultural, cada vegada més, una qüestió d'elits. Es programarà, segur, dintre d'uns estàndards de qualitat, però en última instància es configurarà un mecanisme cultural que divideix la ciutadania entre creadors subvencionats i consumidors passius. I, com que la cultura és cara, els pressupostos aniran disminuint a me-

sura que el temps esvaeix les grans proclames, fins arribar, amb el pas dels anys, allà on érem: qui vulgui cultura que se la pagui i qui no pugui, que miri la tele.

Capdevila va innovar, però el model cultural ja estava en dubte en el mateix 1971, quan hi ha qui defensa alhora el caràcter funcional de la creació artística i l'objecte revolucionari del consum cultural. Quan s'instal·len els nous ajuntaments democràtics, aquell model cultural dels anys setanta no solament no estava en discussió, sinó que semblava indispensable per normalitzar el país i fer-nos oblidar la paràlisi creativa del franquisme. Es tractava de canviar l'alienació franquista pel conformisme acrític del règim del 78. I en matèria cultural n'hi havia prou a destinar uns diners per obrir aules de cultura, tan controlades com fos possible i tan proclius a fabricar clients com fos necessari, i a encarregar programacions exògenes dissenyades per especialistes, cada vegada més ben pagats i amb el premi extra de la projecció a millors càrrecs, millors luxes i suculentos prebendes.

Entre els anys 1979 i 1983, l'escriptor Candel és el regidor de Cultura de l'Hospitalet. Ha estat el cap de llista dels comunistes hospitalencs en les primeres eleccions del 79, tot i no ser membre oficial del partit i, quan es produeix el pacte de govern ningú dubte a quina regidoria serà destinat. L'esquema de desconfiança mútua d'aquell primer govern municipal de coalició PSOE-PSUC garanteix una vigilància ferotge del tinent d'alcalde per part d'un regidor del partit contrari amb el qual es governa, que forma part del seu propi equip. Però a Candel no li calen vigilàncies. Cultura quedarà en mans dels tècnics municipals que ja saben que no convernen les aventures. Fins i tot les peces menors —els directors de les aules, per exemple— estan fèrrimament pactats entre els fidels. Para-

doxes a banda,²⁸ alguns dels que havien protagonitzat per activa o per passiva els debats sobre les alternatives culturals a la ciutat abandonen qualsevol vel·leïtat crítica en ares de no enterbolir més el clima, ja prou desconcertant, del govern municipal.

Si els esquemes de la política cultural del període Capdevila es van conservar en la distància, va passar tot el contrari amb els propòsits urbanístics. Capdevila ha estat probablement l'únic alcalde dels últims 75 anys a la ciutat que ha tingut una visió més ordenada del territori, cosa que equival a considerar una visió més restringida de les seves capacitats de creixement urbà.²⁹ Hi ha un raonament no escrit que uneix proporcionalment sentiment i urbanisme sempre que parlem d'espai municipal i és el següent: **ningú que s'estimi el lloc on ha nascut, on s'ha desenvolupat o on vol viure per sempre, té cap interès a saturar l'espai.**³⁰ Si això és així, Capdevila ha estat, amb diferència, l'alcalde que més s'ha estimat la ciutat en els darrers tres quarts de segle i això sol serviria per reforçar el seu destacable paper al front del Consistori en uns anys tan convulsos i complicats. Va ser alcalde quatre anys, però les seves decisions en aquest àmbit van ser contundents i precises. Ja les hem explicat i també hem explicat que van anar acompanyades i potser orientades pel pes d'una opinió pública ciutadana contundent al respecte. El PSUC local va estar a punt de guanyar les primeres eleccions municipals democràtiques portant com a bandera —ja ho hem explicat— el crit de “Ni un bloque más”, que no va utilitzar mai més des d'aleshores.³¹

Des d'aquell remot 1979, a l'Hospitalet s'han edificat desenes de nous blocs —amb milers d'habitatges— i probablement superen el centenar si comptem a més els que s'han construït no en espais lliures sinó en solars abans

La campanya contra el PDU de Granvia. Els veïns novament contra la construcció de més blocs de pisos.

ocupats per altres edificacions, majoritàriament instal·lacions fabrils o magatzems.

Ja hem parlat de les xifres i de la densitat. Ara parlem de les sensacions.

Quan es preparava el programa municipal de les primeres eleccions democràtiques a l'Hospitalet, el comitè local del PSUC, al qual jo aleshores pertanyia, va debatre exhaustivament la qüestió de la saturació del sòl al municipi per fer propostes que fossin alhora realistes i de progrés. Col·laboraven amb nosaltres alguns professionals del ram que formaven part de la plantilla de funcionaris o contractats municipals que coneixien per dintre la planificació municipal i recordo que, quan els demanàvem xifres d'estandardització recomanable de l'ocupació del sòl, no sabien què contestar. De fet, explicaven, tot el sòl no ocupat al municipi aleshores seria insuficient per garantir una qualitat de vida en condicions per a una ciutat moderna europea. És a dir, si es volia recuperar l'Hospitalet s'havia de congelar dràsticament l'edificació i reordenar l'espai. No restringir-la: congelar-la. I no uns quants anys, sinó per sempre més.

És evident que aquesta lectura era molt radical i que congelar l'edificació no equivalia a

eliminar el sector de la construcció a la ciutat. S'entenia que congelar l'edificació es referia a no ocupar nous espais i no en canvi a rehabilitar els espais ja construïts que precisament era l'altre aspecte que la ciutat necessitava i exigia. Un criteri reeixit a l'interior d'aquell col·lectiu de direcció política que no solament tractava el dia a dia sinó que feia lectures de futur, era com equilibrar la ciutat entre residències existents, equipaments imprescindibles i oferta suficient d'ocupació.

Dit d'una altra manera, com reordenar l'espai urbà municipal per tal que el nombre d'habitants s'ajustés el màxim possible a l'estàndard d'equipaments necessaris per garantir una bona qualitat de vida i al nombre de llocs de treball oferts. O sigui: com repartir l'espai urbà entre residències, infraestructures, equipaments i espai industrial o de serveis. L'objectiu en aquest àmbit era, doncs, fer una política integral del sòl que tingués a veure tant amb les necessitats socials com amb la política econòmica, de manera que s'orientés el futur de l'ocupació industrial i comercial —i fins i tot la residualment agrícola— en virtut de les necessitats dels habitants i no a l'inrevés, com s'havia

fet fins aleshores i com s'ha continuat fent sense cap mena de debat al respecte.

Una cosa són les teories i una altra la pràctica política que obliga sovint a modificar la manera d'aplicar i fins i tot els objectius, en virtut de les possibilitats o de les noves realitats. I és possible que molt del que aleshores estava tan clar hagués de modificar-se per causa dels molts inconvenients que una política tan intervencionista podria provocar. Però la realitat és que res de tot això va passar del paper i dels propòsits, perquè va fracassar l'element substancial que era la conquesta del poder. El primer consistori de coalició va ser un rebombori de conflictes i els que van manar després ho tenien molt clar: la saturació de la ciutat no solament era imparable sinó que fins i tot era recomanable, perquè la saturació porta aparellada una allau de recursos econòmics i els recursos ho poden tot. Des de dissimular una realitat aclaparadora fins a comprar totes les voluntats possibles.

Així s'ha fet l'Hospitalet d'avui. Una ciutat amb aparença de prosperitat, amb un urbanisme enlluernador en alguns punts, però que ha anat expulsant fora del seu territori tots aquells que han pogut aspirar individualment i familiarment a millorar el seu estatus.

Aquestes són les sensacions: l'Hospitalet continua sent el paradís de l'especulació urbanística, s'està construint fins allà on podia ser inversemblant —els solars a escassos metres de les vies del tren—, no s'han salvat ni les antigues casernes, ni les grans instal·lacions fabrils, ni el principal camp de futbol, ni el mercat central o l'antic escorxador —tot això després de Franco i els seus— i ja no diguem els fèrtils camps de la Marina o els idíl·lics turons del Samontà on no hi cap ni una pera. S'ha intensificat la vocació metropolitana —que vol dir compartir amb Barcelona i per Barcelona allò que a Barcelona li cal i

no li cap— i s'ha pretès dissimular la subsidiarietat del municipi fent cants de sirena al modernisme del capital: ara un pool biomèdic, ara un districte econòmic... i encara fa més poc, un districte cultural.

I un interrogant final: Vicenç Capdevila hauria actuat així?

Mentrestant, alguns reductes resistencialistes mantenen gairebé amb les mateixes paraules de fa quaranta anys —no + blocs— la seva oposició a l'ocupació de les darreres terres lliures a tocar del riu.

XII

El 10 de maig de 1977 renunciava a l'Alcaldia després que els diaris anunciessin oficialment les candidatures de la UCD a la província de Barcelona per a les primeres eleccions democràtiques que s'havien de produir després de la mort de Franco. Eren les eleccions que acabarien sent constituents i jo tenia 40 anys i uns quants mesos. S'havia d'aprovar la nova Constitució que obria una època de transformacions socials i econòmiques del tot engrescadores i jo, que ja no era un novell en la cosa pública, vaig considerar que era una oportunitat d'or per contribuir a fer un país millor, amb tota seguretat més lliure i probablement més igualitari.

En algun altre lloc he explicat que en el discurs de comiat de l'Alcaldia vaig rememorar el meu pare, que feia dos anys i escaig que havia mort, afirmant amb emoció i un cert orgull que creia que havia complert amb el que ell m'havia recomanat quan havia pres possessió del càrrec: “fill meu, recorda't sempre dels més dèbils”, em va dir, ja en un estat bastant precari. Marxava amb la sensació que l'únic que m'havia guiat en aquests anys era el servei a la comunitat i això mateix pensava que podia fer, en una altra dimensió, des del Congrés dels Diputats.

La meua elecció era segura perquè figurava com a número 4 en la llista per Barcelona i tothom afirmava que segurament a Catalunya no guanyàriem, però podíem fer un bon paper com a principal partit de l'Estat. Al final vam ser quarts a Barcelona i tercers a Catalunya, amb 5 diputats electes per Barcelona i 11 en total. La nostra llista l'encapçalava el conegut periodista Carles Sentís, com a segon anava un vell conegut meu, el professor Jiménez de Parga, i com a tercer, el que havia estat director de Serveis de l'Ajuntament de Barcelona, Josep Espinet, que va haver de dimitir poc temps després per problemes de salut i va ser substituït per Marcel·lí Moreta. Darrere meu va sortir elegit Salvador Pàniker, l'escriptor, que va deixar el càrrec de seguida en mans del que el seguia a la llista, el suggestiu Juan de Dios Ramírez Heredia, d'etnia gitana. O sigui que el planter no estava gens malament.

La legislatura resultaria curta però exitosa, perquè el seu objectiu fonamental, que era la redacció i aprovació de la Constitució, es va tancar —malgrat que les Corts no es van convocar com a constituents a diferència del que sí que s'havia fet a l'inici de la II República— en el termini previst. Els diputats vam aprovar el projecte el 21 de juliol de 1978, amb

Vicenç Capdevila s'acomiada de l'alcaldia. Darrera d'ell, la foto, com aquell que diu acabada d'estrenar, del rei Joan Carles.

només 14 abstencions i 2 vots en contra, i el 31 d'octubre es va confirmar definitivament el text un cop aprovat pel Senat. El 6 de desembre l'aprovaria en referèndum el poble espanyol amb més del 87% dels vots favorables. El 29 de desembre es publicaria el text al BOE i entraria en vigor, i el mateix dia, el president Suárez, que tenia al cap el disseny de la Transició tal com es va fer, dissoldria les cambres i convocaria noves eleccions per l'1 de març de 1979, les segones de la democràcia, però les primeres des del punt de vista estrictament legislatiu.

Aprovada la Constitució, el president Suárez podia optar per disoldre les càmeres i convocar noves eleccions o sotmetre's a una moció de confiança per continuar com a president del govern si la guanyava. La primera opció comportava el risc de perdre les eleccions davant d'un PSOE en ple ascens. La segona podia ser més segura si al vot del seu partit aconseguia sumar el d'altres més afins. Suárez, en una decisió valenta com tantes de les seves, en una intervenció el 29 de desembre de 1978 per TVE va anunciar eleccions ge-

nerals per l'1 de març de 1979 tot i afirmant que "hay que abordar la plena normalización de nuestra vida política".

Durant aquests anys de diputat vaig ser membre de les comissions de Cultura, d'Interior i de Competència Legislativa i vicepresident d'una comissió d'investigació —d'enquesta, es deia aleshores— sobre els lamentables successos de Málaga i de La Laguna a Tenerife, que es van produir al desembre d'aquest 1977 i que van acabar amb dos joves morts. El de Málaga, a mans de membres descontrolats de l'extrema dreta i a La Laguna, per part, semblava ser, de la Guardia Civil.

L'aspecte més destacable de la meva tasca política durant aquest període va ser la participació, com a ponent, de la nova Llei d'eleccions locals (aprovada al juliol de 1978) destinada a configurar els ajuntaments i diputacions que naixerien després de les primeres eleccions democràtiques del 15 de juny de 1977 i que tindrien lloc el 3 d'abril de 1979. La meva experiència com a jurista i com alcalde i la participació activa en la ponència de la Llei esmentada varen influir perquè el

Sobre aquestes línies, dibuix, que conserva a casa seva, de Valentí Julià, glosant la seva renúncia a l'alcaldia per ser diputat al Congrés. Deixa el bastó d'alcalde, en mans de Joan Perelló.

Foto del president Suárez en una sessió del plenari del Congrés de Diputats amb els diputats centristes de la primera legislatura constituent. Encerclat a l'esquerra, Vicenç Capdevila.

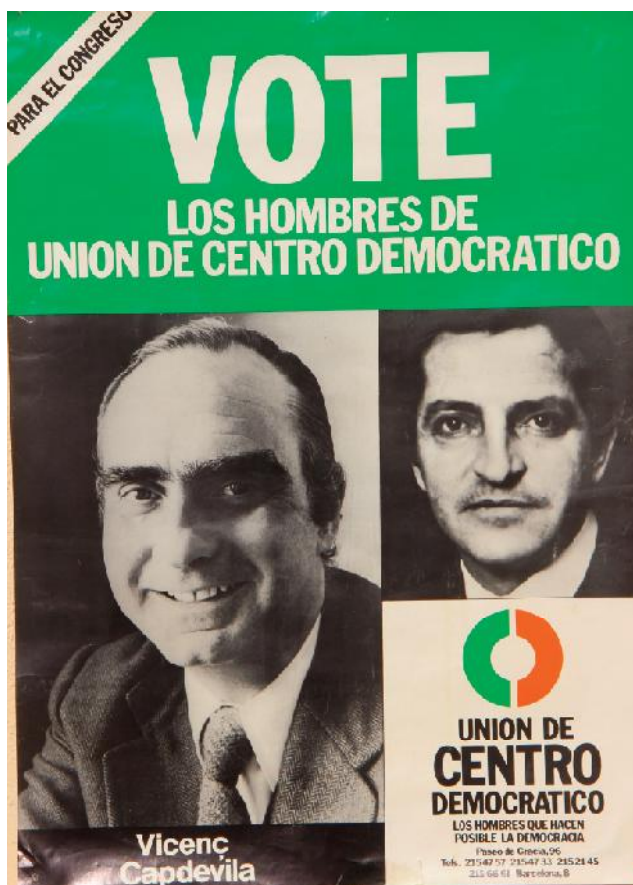

ministre Martín Villa em nomenés, el 2 de juny de 1978, director general d'Administració Local, un lloc important, alhora que complex, perquè no hem d'oblidar que s'havia instaurat el règim democràtic al país, teníem Constitució i per tant, llibertats formals, però els ajuntaments encara estaven governats per regidors no elegits per sufragi universal i amb lleis al marge del context democràtic.

La llei d'eleccions locals, que va ser molt discutida en alguns extrems, considerava electors i elegibles tots els residents censats més grans de 18 anys —avançant-se així al text

constitucional—, es regia també per la Llei d'Hondt, amb llistes tancades, amb una sèrie de requisits per a la representativitat dels partits i amb alguna proposta interessant com, per exemple, que els residents legals no nacionalitzats poguessin votar per elegir els seus representants municipals, qüestió que aleshores no va reeixir. I, com he dit abans, l'havia proposat sense èxit inicialment en el comitè per assumptes locals i regionals del Consell d'Europa.

Res a veure, normativament, amb la Llei franquista que pretenia substituir, que elegia

Al costat, cartell de les eleccions del 15 de juny de 1977, amb Capdevila com a candidat de la UCD al Congrés dels Diputats.

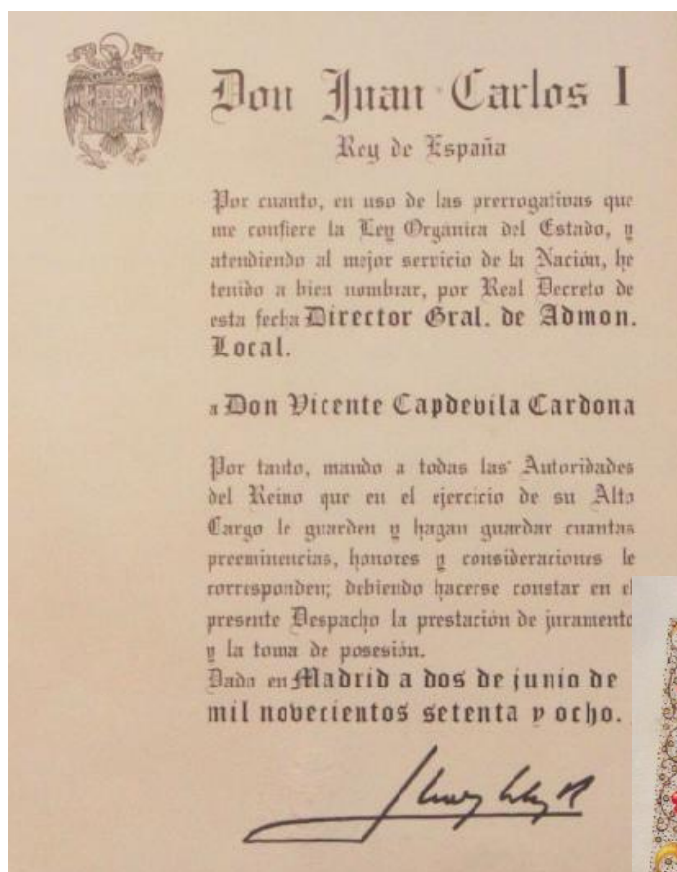
A la fotografia de la dreta, el dia de la presentació del candidat de l'Hospitalet per Centristes-UCD a les primeres eleccions democràtiques. En mig de Capdevila i Canyellas, el cap de llista, Pere Costa Sanjurjo.

regidors per terços, sense sufragi universal, amb cooptació corporativa d'una tercera part dels regidors i amb nomenament d'alcalde pel governador civil de la província a municipis de menys de 10.000 habitants i directament pel ministre de la Governació a partir d'aquesta xifra demogràfica. I el més important: d'acord amb els principis constitucionals, s'establí l'autonomia municipal i la personalitat jurídica plena, la revisió jurídica dels seus actes per via judicial i no governativa i la instauració d'un règim econòmic basat en la participació en els tributs estatals i autonòmics, més enllà dels recursos propis dels ajuntaments.

Entre la meua elecció com a diputat i el nomenament de director general es van produir esdeveniments cabdals per la recent història de Catalunya: l'arribada del president Tarradellas de l'exili i la restauració de la Generalitat. La gent catalana de la UCD vàrem ser

protagonistes d'excepció d'allò que s'estava produint i jo vaig viure els fets d'aquells dies en primera línia.

Vaig conèixer Josep Tarradellas a finals de setembre de 1977, quan els diputats i senadors d'UCD-Centristes de Catalunya elegits el 15 de Juny comandats per Carles Sentís, que coneixia d'antic Tarradellas, el vàrem anar a visitar a Perpinyà on aleshores estava. Ens reunírem a l'habitació de l'hotel on s'allotjjava, a l'entorn del seu llit, ja que una lumbàlgia no el deixava moure. Aquell dia vaig començar a conèixer el personatge. Què n'opineu dels països catalans? li va preguntar un. "Amb Catalunya sola en teníem ben bé prou", va contestar ràpid i segur Tarradellas, que una estona després sentenciaria: "els polítics castellans ens han manat sempre perquè el polític castellà sap dir que no, cosa que no sap fer el català". Segurament, perquè no li imputessin a ell

Acreditació oficial del seu nomenament com a Director General d'Administració Local al juny de 1978.

Títol de concessió de la Medalla d'Or de la ciutat de desembre de 1977.

també aquesta feblesa havia destituït “a aquest pobre diable d’en Benet”, segons les seves pròpies paraules, com a membre de la comissió negociadora de l’Assemblea de Parlamentaris amb el Govern Central, representat aleshores per Salvador Sánchez Terán, en tant que s’havia queixat de la lentitud del procés en unes declaracions al diari *El Mundo* en les que afirmava que “la negociación se ha dejado pudrir”.

Els anys d’espera l’havien portat a tenir-ho tot pensat per quan tornés. Un exemple eren les seves primeres visites als centres eclesiàstics, segons ens va explicar: “primer l’arquebisbe de Tarragona com a seu de la

Tarraconensis; després el bisbe d’Urgell com a copríncep d’Andorra al quals seguiria el de Barcelona, les altres diòcesis i Poblet”. Deixava per al final Montserrat, amb qui no havia tingut relacions fàcils.

Acceptat el restabliment de la Generalitat i el retorn de Tarradellas, es va crear una comissió amb representants dels partits, de la que jo formava part en nom d’UCD-Centristes de Catalunya amb l’objectiu de preparar aquest retorn que suposaria l’arribada al Prat procedent de Madrid, la benvinguda de l’alcalde de Barcelona a Montjuïc, i finalment el recorregut per la Gran Via i la Via Laietana fins a la plaça de Sant Jaume. El coordinador de

Fotografia del balcó del Palau de la Generalitat, el dia del famós “Ja sóc aquí”, que va pronunciar Tarradellas al retornar de l'exili. Vicenç Capdevila apareix al costat del president, al centre de la fotografia.

l'escenografia era Pere Portabella, qui en plena exaltació creativa ens volia fer imaginar l'espectacle: “tota la Gran Via amb banderes i banderoles per on avançaria lentament i solemnement el cotxe descobert del president Tarradellas, acompanyat de la seva esposa Antònia qui, dempeus i amb els braços enlaire en una escena típicament americana, aniria saludant la multitud”. L'Antoni Gutiérrez, el Guti del PSUC, el va tallar: “no tornis a descriure l'escena com americana”.

El 23 d'octubre de 1977, a mitja tarda, un avió d'Iberia en un vol de Madrid a Barcelona portaria a qui, fruit d'una tossuderia històrica, estava cridat a restaurar la Generalitat de Catalunya. L'avió era ple de polítics parlamentaris, periodistes i els membres de la Comissió

de partits a què he fet referència, on els representants dels centristes érem Carles Sentís, Antoni Faura, diputat per Tarragona, i jo mateix. Ja asseguts a la cabina, ens van fer baixar perquè un ximple, o potser no tant, havia telefonat avisant de la col·locació d'una bomba a l'avió. Contrastada la incertesa, vàrem tornar a pujar a l'avió i aquest va enlairar-se definitivament cap al seu destí. En entrar a l'espai aeri de Catalunya, el comandant, que Iberia havia tingut cura que fos català, així ho va fer saber als passatgers i varen servir d'immediat una copa de cava.

A l'arribada, la Gran Via barcelonesa estava plena de gom a gom. El recorregut va ser emocionant. En el nostre cotxe, Sentís anava al davant al costat del conductor i Faura i jo al

Imatges de la inauguració del nou ajuntament de Ronda (Màlaga) en els anys en què Vicenç Capdevila era Director General d'Administració Local.

darrere. Des de la Via Laietana tocant a Jaume I i fins al Palau de la Generalitat vàrem fer el recorregut a peu. Una vegada a dins, els acompanyants ens vàrem dirigir al balcó que dóna a la plaça Sant Jaume i Tarradellas, al mig de tots, saludant i fent història: “Ja sóc a aquí”.

Sent jo Director General d'Administració local, em va trucar un dia al despatx per dir-me que volia parlar amb mi tot preguntant-me si venia a Barcelona amb freqüència. Li vaig contestar que cada cap de setmana, ja que la Maria Rosa i els nostres fills no s'havien mogut de casa. Aleshores em va suggerir dinar plegats el dissabte següent. Vaig procurar saber per avançat quin era el tema que el preocupava i quan ja a taula em va dir que ell no era un president de diputació com els altres (subsumia en la seva persona la presidència de la Diputació de Barcelona, cosa que li donava mitjans i recursos, i la de la Generalitat de Catalunya encara sense contingut) i atès que el 3 d'abril ja s'havien cele-

brat les primeres eleccions locals constitucionals i ell restava al marge dels partits polítics, de les seves majories i dels acords que es produïssin, volia saber si com a president podia suspendre un acord pres pel ple de la corporació provincial en el cas de no estar-hi conforme.

Pel que sembla, el nostre personatge atreia trucades amenaçadores amb certa freqüència, perquè en una altra ocasió, jo encara a Madrid, en un desplaçament seu a la capital de l'Estat, ens vàrem entrevistar a la seva suite de l'hotel Avenida Palace a l'època en què ell reclamava insistentment a Suárez la necessitat de no tancar-se a la Moncloa, i a la sortida tinguérem coneixement d'una trucada que s'havia produït en relació a la col·locació d'una bomba, que resultaria igualment ser falsa.

Petita anècdota: en una trobada a l'Ajuntament de L'Hospitalet, no recordo el motiu, quan ell ja no era president ni jo per descomptat alcalde, em va explicar que en el seu primer

Sobre aquestes línies, la clau amb la que va votar la Constitució des del seu escó al Congrés dels Diputats durant la legislatura constituent i que guarda com a record. A la dreta, el títol de l'Ordre del Mèrit Constitucional que l'acredita com a diputat d'aquesta transcendental legislatura.

viatge, amb tartana, del seu Cervelló natal a Barcelona, van parar a un bar de la carretera de Collblanc per esmorzar i encara recordava molt bé el que havia menjat: llomillo amb mongetes, va afirmar encara, disfrutant del plat.

He de dir que guardo a la persona un afecte especial: el 18 de febrer de 1983 el matrimoni Tarradellas-Macià va assistir a l'enterament de la nostra filla Mònica.

I segueixo amb les memòries: un mes i mig després d'ocupar la direcció general, es va acordar transferir a la Generalitat de Catalunya moltes de les competències locals exercides per l'Administració Central que, a partir d'aquest moment, estarien sota la tutela de l'administració autonòmica. Però als ajuntaments del moment no els preocupava tant la tutela administrativa com els recursos financers. Com que la situació era gairebé explosiva, a primers de juny de 1977, una mica abans de la data electoral, es va autoritzar totes les corporacions locals i provincials —amb l'Ajuntament de Barcelona ja s'havia procedit d'igual manera el mateix 1975— a aprovar pressupostos extraordinaris de liqui-

dació de deutes, amb unes condicions molt favorables, amb data de tancament a 31 de desembre de l'any anterior (1976). Això va ajudar una mica, però les finances continuaven en precari i, per tal que els nous ajuntaments iniciessin la seva arrencada sense gaires rèmores, es va tornar a autoritzar al gener de 1979 a aprovar nous pressupostos de liquidació de deutes a 31 de desembre de 1978.

Ja amb els nous ajuntaments en vigor i per resoldre la situació crònica estructuralment deficitària de les hisendes públiques, es van aprovar unes noves mesures urgents de finançament de les corporacions locals que van resultar decisives. La primera d'elles va ser l'actualització dels valors cadastrals i la revisió de les propietats urbanes, de manera que l'impost conegut com a contribució urbana, que en un 90% anava a les arques municipals, va convertir-se en una font d'ingressos considerable. Alhora es van incrementar els recàrrecs municipals sobre l'impost d'industrials i professionals, es va regular l'impost de radicació i es va aplicar una taxa sobre la benzina a favor

Fotografia dels portaveus dels grups parlamentaris al Parlament de Catalunya a la primera legislatura: Francesc Vicens d'ERC, Eduardo Martín Toval del grup socialista, Macià Alavedra de CiU, Rafael Ribó del PSUC i Vicenç Capdevila, de Centristes de Catalunya-UCD.

de les arques municipals —dues pessetes de l'època per litre amb caràcter finalista per a actuacions de caràcter social.

Paral·lelament es va establir un sistema de racionalització i contenció de la despesa pública, amb la fixació d'un sistema de comptabilitat pressupostària general per a totes les administracions públiques i el principi d'especialització pressupostària que consolidava algunes millores de finançament com ara les despeses plurianuals que permetien que els ajuntaments poguessin contractar grans obres municipals. El Decret Llei que preveia aquestes mesures, àmpliament debatut i consensuat, va ser aprovat el juliol de 1979 i encara al mes de gener de 1980 es va permetre un nou pressupost extraordinari de liquidació de deutes per als ajuntaments més compromesos financerament, amb data de liquidació a 31 de desembre de 1979, tenint en compte que la llei s'havia aprovat al juliol i no hi havia hagut temps de reportar liquiditat suficient a les corporacions locals.

I encara em deixo el més important. L'Estat assumia el 50% de la càrrega financera del deute municipal en els exercicis de 1976 a 1978, que encara es va perllongar un any més, l'any dels nous ajuntaments democràtics.

Com a director general vaig ser nomenat el 1979 vicepresident del Comitè Director per a Assumptes locals i Regionals del Consell d'Europa a Estrasburg, i assistia a les reunions de l'organisme almenys una vegada per trimestre. Aleshores, la primera legislatura ja era història i jo no vaig repetir com a diputat per a les eleccions de 1979 perquè la feina de la direcció general era ingent i el president Suárez no em va deixar dimitir. Jo tenia la família i quatre fills a Barcelona i l'estada regular a Madrid de dilluns a divendres era complicada, així que a mitjan gener de 1980, quan ja es preparaven les primeres autonòmiques, vaig demanar al ministre Fontán, que va ser el primer titular de la cartera d'Administració Territorial creada per desenvolupar l'Estat de les Autonomies, que em re-

llevés del càrrec. La meva relació amb Martín Villa va ser excel·lent mentre vaig dependre d'ell. Tenia l'avantatge que ja em coneixia de quan jo era alcalde i ell governador civil de Barcelona i hi havia confiança mútua. Quan la direcció general va ser traspassada al nou Ministeri d'Administració Territorial, vaig tenir l'oportunitat de conèixer Antonio Fontán, que era una figura molt particular: antifranquista, havia estat l'editor del controvertit diari *Madrid* que Franco va tancar, i alhora era de l'*Opus Dei* i fins i tot va tenir, després, un títol nobiliari: marquès de Guadalcanal, que li havia atorgat el rei l'any 2008. Era una persona culta i amable, amb la qual també em vaig entendre molt bé. Els meus anys a Madrid, tres anys densos, tocaven al seu final i em va semblar que era una altra oportunitat única de participar en el primer Parlament de Catalunya de la nova etapa democràtica, així que no em va costar gens decidir-me.

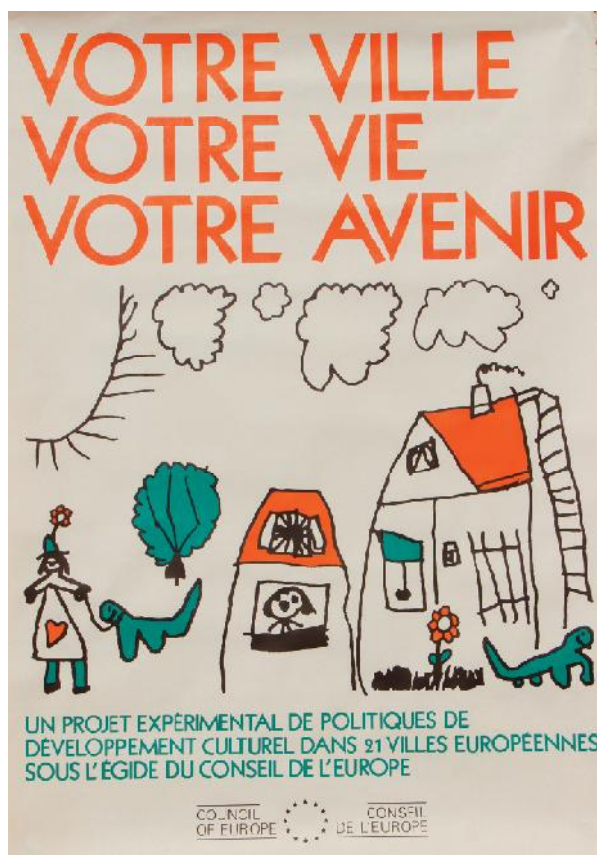
Al recordar aquesta etapa de la Direcció General d'Administració Local em ve a la memòria la següent anècdota, si més no, divertida. Des de 1978, Deng Xiaoping era el màxim líder de la República Popular de la Xina i sota el seu lideratge Xina havia iniciat reformes de liberalització de l'economia socialista que va permetre aquest país assolir unes impressionants cotes de creixement econòmic. L'any següent, el 1979, va visitar Madrid l'alcalde de Beijing que, si no recordo malament, tenia, a més, la categoria de viceprimer ministre. Doncs bé, el *Ministerio de Asuntos Exteriores* li va oferir un sopar, al qual em van invitar. No erem molts, una taula rectangular d'unes 10 persones. Els d'Exteriors i jo, a una banda de la taula, i ells, a l'altra. Davant meu l'alcalde i l'ambaxador xinès. A un extrem de la taula hi havia un que es va passar tota la estona prenent notes. Tots ells vestits encara

a la moda Mao (jaqueta de color gris fosc, coll alt i acordonat). Es referiren ampliament al desenvolupament econòmic del seu país i les possibilitats d'inversió que oferia pel capital estranger i havent-los preguntat jo sobre la possible repatriació dels beneficis, em va dir l'alcalde que no hi havia cap problema.

Reunió formal, però interessant. Però la sorpresa la vaig tenir al cap de dos dies, quan un dels assistents del Ministeri d'Exteriors em va trucar per dir-me que l'alcalde no era el que havia tingut enfront, sino un que estava assegut a un extrem de la taula i no havia obert boca. Ens havien enganyat com a xinos!

Fet el parèntesi d'aquesta anècdota curiosa, tornem a Catalunya. En aquest temps, l'espai polític del centre estava en ple sotrac de creixement i de redimensionament. Ja s'havia produït la crisi d'Unió Democràtica i la sortida d'Anton Cañellas i s'havia constituït Centristes de Catalunya-UCD amb la gent de Centre Català, que poc després abandonaria el partit per integrar-se a CDC. Jo vaig ser el número tres de la llista per Barcelona, darrera Cañellas i Eduard Punset i vam aconseguir un total de 18 diputats (7 a Barcelona) convertint-nos en la quarta força del Parlament. De tota manera, pocs mesos després es produiria la dimissió d'Adolfo Suárez (al gener de 1981) i el desmembrament gradual del partit, de manera que dels 18 diputats electes 10 vam passar en un moment o altre al grup mixt. Jo vaig ser dels darrers, unes setmanes abans que es dissolgués la UCD, juntament amb l'Anton Cañellas, que encara s'hi va mantenir uns mesos. Els altres diputats van acabar marxant al CDS —6—, a Alianza Popular —3— o a CDC —1.

Quan encara les coses eren estables, vaig ser el portaveu del grup parlamentari de Centristes de Catalunya-UCD i vaig ser membre de

Cartells del Consell d'Europa.

la Diputació Permanent. Precisament en recordar el paper de portaveu no puc deixar de rememorar el que vaig viure la data històrica del 23 F al Parlament.

A l'entorn de dos quarts de set de la tarda d'aquell 23 de febrer del 1981, a la sala habitual del Parlament, la número 2, es trobaven reunides la Mesa del Parlament—constituïda per l'Heribert Barrera com a president, pels vicepresidents Concepció Ferrer i Isidre Molas, els secretaris Ramon Camp, Felip Lorda, Enric Manuel Rimbau i Ramon Espasa i l'Oficial Major Robert Vergés— i la Junta de Portaveus —Macià Alavedra de CiU, Eduard Martín Toval del Grup Socialista, Rafael Ribó del grup del PSUC, Francesc Vicens del Grup d'ERC, Francisco Hidalgo del Grup Andalucista i jo mateix com a portaveu de Centristes de Catalunya-UCD—, per analitzar les al·legacions

que el Parlament de Catalunya havia d'elevat al Tribunal Constitucional en una qüestió d'incompatibilitat promoguda pel Jutjat de 1ª instància núm 7 de Barcelona sobre un article de la Compilació del Dret Civil Especial de Catalunya en relació amb l'article 39.2 de la Constitució. Ho recordo molt bé perquè estava jo parlant com a portaveu del meu grup, quan es va obrir la porta de la sala i va aparèixer Pau Morata, aleshores cap de premsa del Parlament, amb un transistor a la mà que emetia música clàssica. Francesc Codina, que havia estat regidor a l'Ajuntament i aleshores era cap de Serveis Generals del Parlament, m'ha repetit més d'una vegada que va ser ell el primer en entrar i donar la notícia. Jo no ho recordo o potser va ser abans. El que va passar per darrera meu amb un transistor a la mà, sense dir ni paraula, per xiuxiuejar amb el pre-

sident Barrera va ser Pau Morata, d'una manera tan sobtada que ens va causar sorpresa. Ningú no va sentir el que li deia a cau d'orella però Barrera de seguida ens va informar: "En Morata em diu que estava escoltant per la ràdio la retransmissió de la votació per l'elecció al Congrés dels Diputats del nou president del govern i que s'ha interromput l'emissió i han començat a emetre música clàssica".

Com que no teníem cap indici del que estava passant vam decidir, amb la mosca al nas, continuar la reunió a l'espera de més notícies quan de cop i volta se'n va anar el llum de manera insospitada. La realitat és que havia estat un fet fortuït com després ens informaria el cap de manteniment Xavier Duch, però aquest fet va crear una certa alarma. Vam sortir al passadís amb la llum d'emergència però com que no sabíem la dimensió dels fets al Congrés jo vaig proposar mantenir-nos al parlament fins a saber més coses quan recordo que Felip Lorda, socialista i secretari segon de la Mesa em va dir: "Si, si, al Parlament... recorda que li va passar a Salvador Allende a Xile".

Al final es va decidir anar tots plegats al Palau de la Generalitat després que en Barrera parlés amb el president Pujol. Vaig sortir del recinte del Parc de la Ciutadella amb el meu cotxe i darrere meu, camí de casa seva, Xavier Duch portant, segons em va comentar més tard, dues carpetes on guardava la relació de diputats juntament amb les fotocòpies dels carnets d'identitat i les dels funcionaris del Parlaemnt. A la mateixa hora, cal recordar, s'estaven buidant també els arxius del PSUC al carrer Ciutat.

En arribar al Palau de la Generalitat, el president va trigar poc a reunir-se amb nosaltres i entre d'altres detalls i comentaris sobre els esdeveniments vaig sentir per primera ve-

gada, de llavis del mateix Pujol allò del "tranquil, Jordi, tranquil" que el rei li havia trasmes aquella tarda-vespre. Per cert que, en una entrevista que li va fer el periodista Jordi Basté a RAC1 el 23 de febrer de l'any 2011, trenta anys més tard, Pujol va dir que les coses havien anat en sentit contrari; que havia estat ell qui li havia dit al rei: "tranquilo, Majestad, tranquilo".

Com que ja sabíem aleshores que un dels epicentres dels esdeveniments estava a València, des de Palau vaig telefonar a Jorge Navarro Canuto, company meu a Crédito y Caución i director d'aquesta companyia per la zona de Llevenat i amb va dir, amb un to de veu tirant a baix, que en el desplegament militar de Milans del Bosch li havia tocat un tanc a la porta de casa seva que estava a Fernando el Católico, 16 i que les emissores només emetien música militar.

El neguit que em produïa la greu i absurda situació em retenia a Palau per intentar seguir més directament la marxa dels esdeveniments. Era ja de matinada quan el president em va veure al sortir del seu despatx camí de la Casa dels Canonges: Encara ets aquí?, van ser les seves paraules. Com que no em treïa del damunt la inquietud vaig pensar que qui podia tenir un coneixement més directa del que estava passant era en Josep Coderch, diplomàtic i aleshores governador civil de Barcelona, un home que era conegut com a fontanero per la seva estreta vinculació amb el president Suárez. La meua sorpresa es va incrementar quan ja al despatx de Coderch, aquest em va afirmar que els seus companys de la Moncloa amb els que havia parlat al llarg de la nit, no sabien gaire més del que sabíem nosaltres.

Quedaven dos punts per il·luminar l'esperança: el *tranquil Jordi tranquil*, de Pujol i el missatge del rei per TVE. Ja molt avançada la nit, me'n vaig anar cap a casa.

Durant molts anys vaig pertànyer també a la Comissió Mixta de Transferències entre l'Administració de l'Estat i Catalunya. La meva impressió era que les coses havien canviat molt en molt pocs anys i que jo ja havia fet el que podia. Quan s'acaba la primera legislatura del Parlament de Catalunya tot just he complert 47 anys. Vint anys justos de vida política estan prou bé. Encara me'n quedaven, pel cap baix, uns altres vint de vida professional activa i calia aprofitar-los.

Però com a tants diputats amb els respectius partits en crisi, també vaig ser sondejat pels que ostentaven el poder. Un dia, després de deixar de ser diputat, el president Pujol em va cridar al seu despatx i, d'acord amb la meva experiència recent com a director general d'Administració Local, em va proposar que em fes càrrec de l'Organització de l'Administració catalana, que aleshores era una preocupació i que estava en estudi per desburocratitzar-la tant com és pugués. Només li vaig posar dues condicions: no dependre de cap conselleria, sinó directament del president, i treballar en el càrrec a temps parcial. D'aquesta manera vaig ser nomenat vicepresident executiu del Comitè Assessor per a l'estudi de l'Organització de la Generalitat de Catalunya, però tot plegat no va prosperar gaire. Si resulta difícil desburocratitzar des de dintre, encara ho és molt més fer-ho des de fora.

He de dir que uns quants anys més tard, cap al 1997, es posa en marxa una associació d'antics parlamentaris i acabo fent jo els Estats. Immediatament després formo part de la Junta del que s'anomena Associació d'Antics Diputats del Parlament de Catalunya. Des del meu càrrec de tresorer de l'Associació — que vaig ocupar fins l'any 2006 —, em vaig preguntar què podien fer els antics diputats

per la comunitat i se'm va ocórrer proposar instituir el premi Conviure a Catalunya “per distingir el millor programa pedagògic que tinguí com a objectiu enaltir els valors de la democràcia, la convivència, la participació política, el diàleg i la solidaritat i que sigui impartit als alumnes del sistema educatiu no universitari de Catalunya.”

La idea era transmetre als escolars de Catalunya aquelles virtuts que s'associen a un Parlament: la democràcia, el pluralisme, la tolerància, la convivència, etc. La proposta va tenir molt bona acollida i la primera convocatòria es va posar en marxa al maig del 2005. En aquella convocatòria es van presentar onze centres escolars i el premi el va guanyar el programa pedagògic “Democràcia, autonomia, pluralisme i participació a l'Escola Perú”, de Barcelona. Hi havien participat tots els alumnes del centre sota la tutoria de dues mestres entusiastes, Cristina Homs i Teresa Sans, amb la directora del centre Nanda Botinas. Que el programa era un exemple exacte de la voluntat del premi ho posava de manifest el fet que l'escola incorporava alumnes de 21 països diferents i que treballava sobre la base d'un projecte d'integració amb aules d'acollida, el primer any, per oferir als alumnes de procedència estrangera un espai d'adaptació i integració a la llengua, a la cultura i a les tradicions catalanes i passar posteriorment a un coneixement de les estructures del país i les institucions que ens representen sense oblidar ni deixar de banda les cultures d'origen.

El Premi s'ha mantingut des d'aleshores i jo he anat presidint el jurat, que ha atorgat molts guardons i molts accèssits al llarg d'aquests anys. El 2015 vaig proposar a l'Escola Municipal de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet que es presentés al Premi, perquè

el seu programa pedagògic de les escoles simfòniques s'ajustava a les bases. El va guanyar per unanimitat. Aquest 2016 s'ha adjudicat el desè Conviure a Catalunya, que manté la bona salut del primer dia.

Per cert que l'actual Junta de l'Associació d'Antics Diputats del Parlament em va demanar un article per al darrer butlletí de la primavera d'aquest mateix any 2016, per fer balanç de la primera legislatura. Entre les coses que explico assenyalo l'aprovació de 78 lleis, les primeres de la democràcia a Catalunya, entre les quals en destaco tres per la seva enorme importància: la del Parlament, del President de la Generalitat i del Consell Executiu; la de normalització lingüística i la del Síndic de Greuges. La primera, del març del 82, presentava una significativa diferència respecte de la Constitució espanyola que a mi em semblava especialment rellevant i era la impossibilitat que el president de la Generalitat dissolgués el Parlament abans de l'expiració del mandat, situació que sí que preveu l'article 115 de la Constitució, però la llei catalana va ser modificada el 1985 per efecte de la majoria absoluta del partit governant. S'imposava, amb aquesta modificació, el que a mi sempre m'ha semblat l'evidència d'una intromissió flagrant del poder executiu sobre el legislatiu i al voltant de la qual sempre m'he pronunciat en contra i continuo fent-ho.

De les altres dues no cal exposar la seva importància cabdal. Per cert que la del Síndic de Greuges, com explico, va suscitar la visita del Defensor del Pueblo, Ruiz Jiménez, i la del seu adjunt, Gil Robles, suposadament per vetllar que la nostra llei no envaís competències de la general de l'Estat, com així va ser.

Sempre he intentat ser una persona re-

flexiva, de consens, contrari a tots els dogmatismes, oberta a les innovacions i decididament partidària d'adequar l'actuació pública a les necessitats socials, especialment les més punyents. Vaig viure en primera línia un període absolutament únic i irrepetible i estic segur que tant les grans figures polítiques del moment com el poble en general van coincidir que era possible i no solament desitjable un canvi de règim sense estridències que ens homologués a la resta del continent. Jo sempre he dit que la societat espanyola i catalana de mitjan anys setanta era ja una societat pre-democràtica, preparada per al futur i prou madura. I la Transició va ser un exercici col·lectiu de responsabilitat del qual ens hem de sentir orgullosos. Ara bé, va ser una època complicada i hi ha va haver nombroses víctimes polítiques —i no parlo només de víctimes en sentit estricte, que també n'hi va haver, encara que moltes menys de les que ens podríem imaginar si les coses haguessin anat d'una altra manera. Van néixer i van morir molts partits i molts polítics de relleu van passar per l'escena pública com una exhalació. L'únic partit on jo m'havia afiliat va desaparèixer uns mesos abans d'acomiar-me de la cosa pública. Martín Villa pensava que "la UCD va desaparèixer perquè havia acomplert el seu objecte social". És veritat que podia haver trobat una altra organització política on continuar treballant per la societat, però em va semblar que ja en tenia prou. Tinc la sensació de no haver-me equivocat...

XIII

En la monumental obra *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya* que els professors Aracil, Mayayo i Segura van editar entre els anys 2000 i 2006, i que recollia les ponències i debats que el Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona havia organitzat per dotar les noves generacions d'un marc de reflexió crític sobre la controvertida etapa de la Transició a través de testimonis dels intervinents en aquell important procés, Vicenç Capdevila hi va participar com a ponent per parlar de l'Administració Local durant la Transició, ell que havia estat en els moments clau director general del ram.

La seva intervenció, transcrita en el tercer volum de l'obra, repassa la realitat municipal franquista i les reformes que va promoure al capdavant de la direcció general, però també inclou un bon conjunt de reflexions que a mi, al llarg de les intenses converses que vam tenir, no em va traslladar amb aquest nivell de detall. Amb mi, en general, va ser molt més matisat, menys contundent, no sé ben bé si perquè els deu anys passats des de la publicació de l'estudi han relativitzat algunes de les coses que pensava obertament o, simplement, perquè no volia que les percepcions d'un periodista crític accentuessin algunes actituds que una sessió

acadèmica permet situar en una dimensió més neutra. He de dir que la lectura de la seva intervenció —realitzada després de les converses— em va sorprendre molt gratament perquè algunes coses insinuades en les trobades que vam mantenir, queden meridianament clarificades i altres de les quals no vam parlar directament reflecteixen una opinió molt elaborada sobre aquells anys viscuts.

En citaré algunes. Quan parla, per exemple, de la dinàmica social que es produeix després de la mort física del dictador, Capdevila esmenta el paper capdavanter en matèria reivindicativa de les associacions de veïns i dels centres socials³² i assenyala el creixement desbordant que pateixen les ciutats metropolitanes per causa del final de l'autarquia, el desenvolupament dels sectors secundari i terciari en detriment del primari i el traspàs de mà d'obra de les zones subdesenvolupades de la península cap a les més productives. I fa seva l'anàlisi que era l'habitual dels moviments reivindicatius dels anys de la Transició quan ell ocupava l'Alcaldia: “una insuficiència i una precarietat de l'oferta immobiliària de baixa qualitat, un urbanisme especulatiu de concepció raquítica i greus mancances amb una interpretació desfermada propietària de normes i d'ordenances

Portada del volum tercer del llibre *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya*, coordinat pels historiadors Rafael Aracil i Antoni Segura del CEHI de la Universitat de Barcelona.

d'unificació, i uns gravíssims dèficits d'equipaments culturals i socials no solament d'execució, sinó també de planificació”.

A continuació esmenta la creació de la Corporació Metropolitana de Barcelona, de la qual va ser vicepresident, i en fa una defensa absoluta, no solament com a instrument de coordinació de serveis, sinó com a eina de planificació i vigilància urbanística. I, en aquest punt, torna a fer una interpretació, ja més en clau de futur, però vinculada a la reivindicació de la preservació del territori. Diu: “Com que vam viure tan intensament aquella demografia exagerada, aquella manca de serveis, aquella concentració en uns centres demogràfics similar a la de llocs com Calcuta o Hong Kong, o qualsevol ciutat asiàtica amb aquesta mena de concentració d'habitants per quilòmetre quadrat, i aquesta realitat, no deixo de mirar amb certa prevenció, i temor també, un nou intent de construcció massiva que es produeix a Barcelona i el seu entorn sota el principi que fan falta pisos, fonamentalment de lloguer per a la gent jove, cosa que evidentment no nego; no s'ha d'edificar necessàriament aquí, potser n'hi ha prou de fer-hi infraestructures i, d'altra banda, amb bones infraestructures de carreteres, de trens i de metros que vagin més lluny, no cal que estiguem tots concentrats. Passa el mateix amb el port; està molt bé que recuperem el mar, però no n'abusem i no ho concentrem tot tant, sinó que potser hauríem de

guanyar espai al mar i incorporar-lo a la pròpia vida del ciutadà”.

Just després insisteix sobre el paper de les entitats socials “com a fre enfront d'un urbanisme salvatge”, però el més interessant ve a continuació: “...aquestes associacions de veïns l'any 1979 van patir un retrocés que malauradament no s'hauria hagut de produir, ja que haurien de tenir molta més vida, en el sentit que algunes de les causes que van provocar que sorgissin continuen subsistint; el que passa és que el rerefons polític que vivia alguna va produir aquesta situació que he apuntat”.

Són totes elles idees —i encara n'inclou alguna més com quan es queixa de la desaparició unilateral de la CMB per causa de la majoria absoluta del govern de CiU— que exposen unes anàlisis de la realitat poc convencionals en un home de tendència moderada, que va viure el darrer franquisme i la Transició en llocs executius i que podria haver tingut un futur polític força més llarg del que va decidir tenir, només que hagués manifestat la ductilitat pragmàtica que tants altres van fer servir en igualtat de condicions.

Aquestes coses el fan, encara avui, un personatge peculiar, polièdric i interessant, del qual sempre és possible aprendre.

En aquesta mateixa intervenció referida en el curs del CEHI de la Universitat de Barcelona esmenta una anècdota en primera persona que exemplifica, més que cap estudi sociològic, la diferència entre la política i la depredació, entre la ideologia moderada i el culte al diner: “...explicaré que em va venir a veure a l'Alcaldia de l'Hospitalet quan estava en tràmit el PGM del 1976, un famós propietari d'aquells temps, acompanyat del seu secretari, i que portava una acta notarial i fotografies fetes a les vuit o a dos quarts de nou del matí al parc de la Ciutadella”.

tadella, per demostrar que no hi havia ningú i que, per tant, no feien falta zones verdes sinó que en sobraven”. *Història que mostra també el lobby dels propietaris del sòl sobre els polítics i la contundent feblesa del seu argumentari. Una feblesa que no els ha calgut enfortir mai. Només calia la Llei del sòl d’abril de 1998 per reblar un clau que sempre ha estat flotant amenaçadorament sobre el territori.*³³

I que aquesta actitud que Capdevila manifesta contra la depredació del territori no és cosa d’un moment ho posa de manifest un recent article seu de maig del 2016 a La Vanguardia —quan ja estava en procés de redacció aquest llibre. Vicenç Capdevila té segona residència a la Cerdanya. És un lloc que ha viscut intensament des de fa anys i amb el qual també s’ha sentit fortament implicat. No fa gaire, la conselleria de Territori i Sostenibilitat va aprovar el Pla Director Urbanístic de l’aeròdrom de la Cerdanya amb la idea inicial que fos un espai aeroportuari lúdic i esportiu, i Vicenç Capdevila va decidir mostrar-hi la seva disconformitat documentalment i sense estridències. En l’esmentat article afirma que l’aeròdrom esportiu era la idea inicial, però que en una segona fase es podrà transformar en un equipament públic de vols comercials, amb tot el que això comporta. I exclama: “No és l’objecte d’aquest article detallar i comentar les carències que el pla pugui tenir en els aspectes ambientals o de contaminació acústica, sinó que es vol centrar en l’inevitable, per buscat i estimulat, creixement urbanístic a través d’edificis destinats a activitats complementàries, comercials, hoteleres, de formació, etc., dels quals incomprendiblement i clamorosament s’afirma al pla que poden garantir la viabilitat econòmica de la infraestructura aeroportuària...” “Amb la finalitat de veure la dimensió real de les

habilitacions assenyalades i el seu impacte en el territori, s’ha de fer referència a l’increment de l’edificabilitat que proposa. El sostre edificat actual de 3.826 m² passa a 25.326 m², dels quals 9.000 m²/sostre corresponen a activitats recreatives, esportives, terciàries, complementàries i de creixement que no existeixen actualment i que el nou planejament fa possible. Això em porta a dues consideracions. La primera, que només fa vuit anys que va explotar la bombolla immobiliària amb totes les conseqüències que coneixem: atur, fallides, paralització econòmica, etc. Això, costosament i amb molts anys és recuperable, però el que no ho és és el delictes de massificació urbana acompanyat de manca dels serveis socials bàsics, així com la destrucció del paisatge i d’àmbits naturals que s’haurien d’haver preservat de la voracitat constructora”.

I continua: “No ens enganyem. La millor manera d’evitar l’urbanisme destructor és no donar-li cap oportunitat. Sempre un maó fa créixer un altre maó”. I acaba: “Per últim, cal oposar-se a una manifestació demagògica amb la qual es pretén, com en el recent temps de la disbauxa urbanística, justificar actuacions irregulars desmesurades o clarament il·legals amb el pretext que creen riquesa i ocupació”. Res més clar i contundent. En la mateixa línia de les seves opinions sobre la desfeta que està patint actualment l’antiga caserna de La Remunta ben a prop de casa seva...³⁴

Va deixar la política activa, com ell explica, vint anys després d’iniciada, però amb 47 anys encara queden moltes coses a fer que ens explicarà en el capítol següent. Una d’elles, l’Associació d’Antics Diputats del Parlament de Catalunya, on es va mantenir actiu —és a dir, a la Junta— fins fa només 10 anys, va tornar a posar de manifest com de casuals són les cir-

L'autor del llibre amb una colla d'amics ex-alumnes, al pati de l'Escola Perú (avui Cal Maiol), a la barriada de Sants, el dia de la jornada de portes obertes amb motiu del 75è aniversari del centre. Sobre la porta d'entrada, darrera els fotografiats, el balcó des d'on s'hissava la bandera i es llegia la "oración por los caídos".

cumstàncies i com és de petit aquest país nostre. Aquella escola que va guanyar la primera edició del premi que ell va imaginar —“Conviure a Catalunya”—, el CEIP Perú, de Barcelona, presenta també estretes referències amb l'autor d'aquestes línies. Està situat justament a la barriada de Sants, al carrer Sagunt 92, a l'antiga casa pairal dels Piera, vinculats al transport de mercaderies perquè hi havia un edifici annex que devia servir per a les quadres del bestiar i un gran pati posterior com a estació de càrrega. Anton Piera Sagués, l'amo de Can Piera, i els seus dos fills Antón i Salvador Piera Jané són els fundadors del Foment d'Obres i Construccions. Per cert que Antón Piera Jané era l'avi de l'arquitecte Manuel Ribas i Piera, que Capdevila havia de conèixer de la seva època de vicepresident de la CMB perquè Ribas Piera havia participat en el pla director de l'àrea metropolitana fins l'any 1968 i després va mantenir-hi vincles, tot desenvolupant alguns dels plans urbanístics més importants de la ciutat comtal.

L'any 2014, el CEIP Perú va celebrar els seus 75 anys d'existència perquè l'escola es va inaugurar pocs mesos després de l'entrada dels nacionals a Barcelona l'any 1939. A partir d'aquesta celebració va canviar de nom —ara es diu Cal

Maiol— per recuperar les arrels —només comprar-la Anton Piera Sagués es coneixia com Can Mayol perquè ell era nét dels Ros del Mayol de les Corts— i per fer oblidar el nom original que, segons les mestres actuals, no es corresponia amb el país sud-americà, sinó amb el nom de reminiscències franquistes d'un vaixell-presó que es va estar durant la Guerra al port de Barcelona.³⁵

Sigui com sigui, ha tingut molt més sentit que l'escola s'hagi anomenat Perú en aquests darrers anys que no pas quan va néixer, sobretot perquè ara és una escola amb la presència d'alumnes de 21 nacionalitats diferents —entre les quals de ben segur la peruana— que l'ha convertit en clar exemple de multiculturalitat. I justament per això ha anat guanyant premis, el primer el 2004 i el darrer el 2014.

Per què aquestes disquisicions sobre una escola de Sants? Perquè l'escola Perú que en els anys cinquanta i seixanta es deia Grupo Escolar Perú, va ser l'única escola d'aquest que escriu, des que tenia 3 anys fins que va fer els 14, abans d'anar, amb una penosa càrrega de suspensos, a repetir quart de batxillerat al Copem. Jo vaig néixer en un pis modestíssim del carrer Finlàndia, a 50 metres de l'entrada de dues escoles: el Perú, que quedava més lluny però era el més

econòmic del barri, i els Maristes, que jo contemplava des de l'eixida de casa i que només vaig visitar de convidat quan hi havia festes o per jugar a futbol amb alguns alumnes que em convidaven, al magnífic patí que poseia. Estem parlant de 1954-1966, uns anys on l'escola pública era un magatzem de criatures, on s'estudiava el batxillerat lliure amb un sol mestre per a totes les matèries i amb tots els alumnes dels diferents cursos junts en una sola aula i on es cantava cada dia el Cara al Sol, l'himne de la Falange, mentre una d'aquelles criatures per ordre rotatori llegia una Oración por los Caídos alhora que una altra hissava la bandera de l'àliga imperial sota la mirada inquisitiva d'un director de bigotet retallat i maneres militars, que ja hauria d'haver oblidat però que m'ha estat impossible.

En aquell context disciplinari, d'ensenyament separat per sexes i a quatre dies de les purgues franquistes contra els mestres de la República, havia de ser un miracle l'existència d'algun mestre vocacional. Jo en vaig conèixer un, del qual no ha quedat memòria a l'escola Perú i que és creditor de tots els meus reconeixements. Només en recordo el nom, però en vull deixar constància escrita. Es deia señor Joaquín, així, sense cognom recordat, i era un mestre jove que entusiasmava totes les mares del moment i que ens va ensenyar a llegir i a escriure, però sobretot a ser infants en un món de rigideses i de prohibicions. Jo vaig assistir a la jornada de portes obertes de la meva antiga escola l'any 2014 i no vaig poder veure ni una sola fotografia d'aquell mestre, ni una sola referència del seu pas per allà. Segurament hi devia estar poc temps, perquè el clima se li devia fer irrespirable. I no podia ser pas estrany enmig d'aquella colla d'engalipadors i de sergents que es guanyaven la vida fent veure que eren pedagogs i que jo vaig conèixer i patir.

Ves per on, Vicenç Capdevila s'ha anat convertint per a mi en un instrument totèmic d'insospitades referències...

XIV

Estem al final del relat, ho sé. I vols que parli, molt resumidament, d'aquests darrers anys, des del 84 fins ara. I t'has reservat per al final la qüestió de *La Voz del Llobregat* i el món de la premsa local que tant t'interessa. En parlarem, però em temo que no hi haurà sorpreses.

Com ja havia comentat, des del 84 sempre he compaginat la meva vinculació no només política sinó també sentimental amb el Parlament de Catalunya, amb l'exercici de l'advocacia al meu despatx professional, ara ampliat amb el meu fill Daniel i el meu nebot Josep, i també durant molts anys he estat subdirector general de la Compañía Española de Seguros y Reaseguros de Crédito y Caución, d'on em vaig jubilar l'any 2002.

Però també he estat membre d'altres organismes diversos, de la Junta de l'Ateneu Barcelonès, per exemple, mentre va ser president Jordi Sarsanedas; membre —i president un temps— de la Penya Ignasi Agustí que es reuneix setmanalment des de fa 40 anys; president també, del Club Esportiu Cerdanya, o, des de juny del 2003 i fins ara mateix, de la Fundació Ulls del Món, d'on sóc secretari i membre del Comitè Executiu. A Ulls del Món aterro de la mà del meu amic i antic company del Parla-

ment Rafael Ribó. Amb Ribó, l'actual Síndic de Greuges, vam coincidir l'any 1980, ell com a portaveu del PSUC i jo com a portaveu de Centristes. També vaig coincidir en aquell mateix Parlament amb Dolors Calvet, amb qui ja havia compartit escó al Congrés dels Diputats durant les Constituents i a qui coneixia de l'Hospitalet perquè en els anys que jo vaig ser alcalde ella es movia com a militant comunista al Centre Social de la Florida, on també tenia un paper protagonista Joan Saura. No sé ben bé la raó, però amb la Calvet i amb Ribó vaig sintonitzar de seguida i encara avui mantenim uns lligams d'amistat. Especialment amb Ribó, que a l'any 2003 em va animar a participar del projecte de la Fundació Ulls del Món, que té com a objectiu contribuir a fer que les persones amb deficiències visuals, sense recursos econòmics per ser ciutadans de països del tercer món, puguin rebre atenció oftalmològica de qualitat per part dels seus sistemes de salut i crear alhora les condicions per mitigar i fer desaparèixer a mig termini les patologies oculars que són perfectament esmenables en el primer món.

El projecte havia sorgit a finals del 2000 en un viatge que Rafael Ribó i l'oftalmòleg Borja Corcóstegui, fundador i director de l'Ins-

Pàgina web de l'ONG Ulls del món, on Vicenç Capdevila és secretari, membre del Consell Executiu.

titut de Microcirurgia Ocular, van fer als campsaments sahrauís d'Algèria durant un projecte assistencial d'ajuda humanitària que va durar sis dies. Durant aquells sis dies, l'equip de metges oftalmòlegs i l'equip sanitari que els acompanyava van fer més de 200 visites i 35 intervencions quirúrgiques i van posar de manifest la precarietat assistencial oftalmològica i l'abandonament que patien en aquest àmbit. Quinze anys després, el Patronat compta amb més de 800 voluntaris entre oftalmòlegs i oftalmòlogues, instrumentistes, optometristes, tècnics i tècniques d'equips i altres professionals, procedents de diferents indrets de l'Estat i dels països on la Fundació disposa de delegacions, al Sàhara, com he dit, Moçambic, Bolívia i Mali. Tots ells aporten, de forma solidària, els seus coneixements i el seu treball en benefici de les persones amb deficiències oculars.

Parlem d'una altra cosa. Fa un temps vaig escriure un llibre, animat pel meu amic Rafael Borràs. Es tractava d'un text extens sobre la personalitat de Francesc Cambó, un dels polítics més interessants de la Catalunya

pre-republicana, fundador de la Lliga, que al final no es va publicar. L'havíem de fer com a continuació d'una sèrie de llibres de personalitats diverses, a mitges amb l'Heribert Barrera, l'un glossant favorablement la vida del personatge i l'altre en contra tot dintre del mateix volum, amb la dificultat que això comporta. Jo l'havia d'escriure a favor i, més enllà del temps emprat i de la nombrosa documentació consultada, el vaig lliurar a temps. Són 130 pàgines d'un llibre que no ha vist la llum, perquè l'Heribert Barrera mai no va lliurar el text a l'hora —tot i que després de la seva mort s'ha publicat notablement ampliat tot el que ell havia escrit sobre el personatge en qüestió.

Sóc, com és natural, un bon lector de diaris. I de tant en tant encara m'animo a enviar algun article que tenen la deferència de publicar-me. Tret d'això, la meua relació amb la premsa tu la coneixes millor que ningú. Penso que va ser respectuosa i afable. O potser relativament afable perquè les circumstàncies tampoc permetien gaire més. Però sí que tinc la sensació d'haver estat respectuós, d'ha-

Portada de l'edició del 12 d'octubre de 1973 de La Voz del Llobregat.

ver entès el que la premsa representava en aquell moment, la seva actitud crítica. Jo aleshores ja considerava imprescindible la llibertat d'expressió i no vaig actuar mai contra cap informació política de cap diari ni contra cap periodista en aquests termes, i coneixem casos ben propers en què això no va ser així, sinó més aviat al contrari.

I ara, si vols, parlem de *La Voz del Llobregat*, per dir-te el que tu ja saps. Allò va ser íntegrament un projecte del José Matías de España, que tenia molt d'interès a actuar sobre el territori que considerava la natural zona d'influència de l'Hospitalet. No conec en detall com es va finançar el projecte, però és evident que els diners no podien sortir de l'Espanya. Va posar al capdavant una persona de la seva més estricta confiança, el periodista Juan Segura Palomares, que va ser cap de premsa de l'Ajuntament mentre ell va ser l'alcalde. Era, com tu saps, un home del règim, molt proper també a Samaranch en el període en què va

ser president de la Diputació on exercia de col·laborador personal. La veritat és que jo hi vaig tenir poca participació en el projecte, però recordo que, en el moment de posar-lo en marxa, es va pensar que resultava imprescindible comptar amb els periodistes més solvents que hi havia a la ciutat i que treballaven de corresponsals als diaris de Barcelona. Ignoro si hi havia cap voluntat de domesticar-los convenientment, però si hagués estat així, era una empresa absolutament errònia per a tots els que coneixíem la matèria. O sigui que no ho crec pas. Ara bé, és evident que passar d'un estatus de col·laborador mal pagat als diaris de Barcelona a un altre de redactor fix amb un sou normalitzat, per força havia d'influir sobre la manera de prendre's el treball.

Aquell mitjà va deixar de tenir interès com a instrument d'influència social a mesura que s'anava veient que el règim franquista s'esgotava. José Matías de España va anar perdent la fe en uns canvis raonables sense tocar

Redactors i col·laboradors de La Voz del Llobregat. No hi és el director, Juan Segura Palomares, però en canvi està el subdirector, Enric Company, redactors fixes com ara Jaume Pallejà, Ramon Font, Jesús Vila, el corresponsal de Viladecans, José Luis Atienza, la secretària del director al centre de la fotografia, reporters i personal d'impremta i distribució i, fins i tot el senyor Mas, propietari —al centre amb barbeta canosa— de l'altell que servia de redacció del bisetmanari a l'Avinguda del Metro, 16, on estava ubicada la botiga de Viatges Mas.

les essències del sistema i suposo que qui hi posava els diners, el constructor Marquina, devia començar a afartar-se d'un projecte que no semblava que es pogués normalitzar i que tampoc no servia a cap interès concret, ni molt menys al seu. No recordo exactament com es va anar diluint aquella eina, però sé que en realitat va afectar poc. *La Voz* va néixer amb mi com a alcalde, però en realitat era un propòsit del José Matías de España, sobre el qual jo ni tenia, ni volia, cap influència especial. Ara bé, hem de reconèixer que es va perdre una oportunitat d'or per acabar tenint un mitjà local potent. I que després ha estat impossible, com tantes eines que resulten imprescindibles per dibuixar una ciutat de debò. És veritat que després d'aquell intent n'hi ha hagut uns quants més, però tots han tingut una vida més o menys precària. Aquests darrers ajuntaments han fet un esforç per bastir la ciutat amb mitjans de comunicació locals de pes, però sóc conscient que aquestes eines són

massa llaminereres per al poder polític i són, en general, poc útils per a la ciutadania.

I poca cosa més puc dir. I ja que m'ho preguntes, parlant d'altres coses que no tenen res a veure, et diré que crec en països potents i més tal com ha estat dissenyada la Unió Europea. Fixa't com seré de contrari a debilitar-nos com a Estat, que sóc, des de fa molt de temps, un defensor acèrrim d'una federació ibèrica de nacions. El que avui és Espanya, amb l'afegit de Portugal, seríem el cinquè Estat de la UE —i m'és igual sota quina fórmula administrativa, la federació, la confederació o una estructura autonòmica justa i ben blindada— pràcticament amb el mateix pes demogràfic i econòmic que Itàlia, França o el Regne Unit. Només Alemanya estaria per sobre clarament i s'equilibraria la balança entre el nord i el sud del Continent. Aquesta Unió Europea seria una entitat ben diferent, molt més procliu al consens i al pactisme, que són fórmules molt arrelades a la concepció mediterrània de fer

A la fotografia de dalt, Vicenç Capdevila saludant el president Adolfo Suárez. En la del mig, amb el president Tarradellas i a la inferior, amb el ministre Fontán i al costat del subsecretari del Ministeri.

Vicenç Capdevila i Maria Rosa Dalmau visitant un vaixell de la sisena flota americana als anys 70, quan encara era alcalde de la ciutat.

política i molt allunyada de les inflexibilitats a què ens tenen acostumats els països anglosaxons. No sé si serem molts o pocs en aquesta línia, però envers aquesta idea se'n va el meu cap i els meus sentiments.

D'altra banda, no he deixat de viure a l'Hospitalet i no he deixat de mantenir una certa relació amb les entitats de la ciutat, amb l'Ateneu —d'on sóc soci—, amb el Museu d'Història, amb el Centre d'Estudis i darrerament amb l'associació *Tres quarts per cinc quarts*, de la qual també sóc soci i assidu a les trobades i debats, i amb qui encara coincideixo amb gent amb qui havíem tingut inquietuds semblants o propòsits compartits. Continuo passejant-me pels carrers del Centre i he vist com ha canviat la ciutat, no sempre al meu gust, no sempre com jo ho hauria fet. I quan n'he tingut l'oportunitat, he criticat algunes actuacions que he considerat inconcebibles i que no ens milloren com a col·lectiu. Però no he tingut cap més acció política que la de participar en les eleccions com un veí més i intervenir allà on m'han cridat, explicar tot allò que considero important del que he viscut i oferir les meves opinions per si li poden ser útils a algú.

No he tingut cap relació amb els diferents consistoris ni cap tracte, tret del cordial requerit quan he estat reclamat per alguna qüestió puntual.

He estat, des d'aleshores, un hospitalenc més...

XV

Cal acomiadar la conversa i acabar el treball. Hem parlat de moltes coses i altres, les hem passat per alt, expressament per part meva. Al juliol del 2016, quan ja portava vuit mesos de redacció —simultaniejats amb tantes coses que molt sovint perdia el fil del relat—, Capdevila em va trucar per telèfon per convidar-me a dinar. Mesos abans ja havia contactat telefònicament amb mi un parell de vegades més per saber com anava el projecte i jo li donava allargues, conscient que faltava encara bastant per posar el punt i final. Aquell parell o tres de mesos que li havia promès per enllestir el llibre s'estaven fent impossibles i al juliol va dir prou. Sense explicar-me per què volia sobtadament dinar amb mi, vam quedar un migdia al seu despatx i va afegir: “Suposo que portaràs alguna cosa per llegir, no?” Dels quinze capítols que té el llibre, ja estaven acabats i corregits onze, així que els vaig imprimir i els hi vaig portar. Deu dies després em trucava per dir que ja s’ho havia llegit tot i que tenia sobre el paper un munt de creus per matisar o ampliar aspectes que li semblaven que mereixien un retoc. També ens havíem de veure al setembre per fer unes quantes fotos amb què jo volia il·lustrar el text i per fer-li alguns suggeriments que ell havia de gestionar. Així que

encara teníem unes quantes hores per davant abans d’enllestir el llibre...

Mentre aquell dia dinàvem en un restaurant de la vora del seu despatx, al qual es va afegir al cap de poc el seu fill Daniel, vam seguir parlant, ara ja informalment, d’un munt de coses que també han servit per a la redacció final. En un moment determinat i enmig de la conversa em va dir: “Ja saps que se’m va morir una filla”. Jo ja ho sabia, perquè quan me’n vaig assabentar, ja fa molt temps, em va commoure especialment per aquestes relacions llunyanes que havia mantingut tant amb el Vicenç com amb la Maria Rosa i perquè aleshores jo ja tenia dos fills i em podia fer a la idea terrible del que això podia representar. En la conversa es va establir el silenci i no vam passar d’aquí. Conec alguns amics que han perdut fills i encara avui se’ls entortolliga la gola i no seré jo qui faci res per recordar-los el tràngol dramàtic i furgar en un fet tan punyent. L’única referència escrita que he trobat al respecte és la transcripció d’una entrevista que li va fer l’Arxiu Municipal de l’Hospitalet i on, a preguntes sobre l’estat civil i la descendència, confessa: “Casat, he tingut quatre fills: dos fills i dues filles, una d’elles, la gran, va morir als setze anys. El cop més fort de la meua vida”.

Amb la distància necessària, tampoc no vam parlar d'altres coses, com ara dels insistents rumors a la premsa que van produir-se als darrers anys de la Transició sobre la possibilitat que fos nomenat governador civil de Barcelona succeint en el càrrec José María Belloch Puig, el pare del jutge Juan Alberto Belloch Julbe —l'ex-ministre socialista i posterior alcalde de Saragossa— que va ser, curiosament, també alumne del Copem de Santa Eulàlia mentre el seu pare era jutge municipal a Barcelona.

El jutge Belloch Puig, proper a la UCD i molt amic de Martín Villa com el mateix Capdevila, va ser governador després de les primeres eleccions democràtiques i fins a l'octubre de 1980, justament quan es va elegir el primer delegat del govern a Catalunya que va recaure en el mallorquí Josep Melià i Pericàs. A Belloch Puig el va succeir Josep Coderch i a Coderch, després del 23-F, Jorge Fernández Díaz, el controvertit ministre de Rajoy i amb qui recordo un dinar, asèptic, avorrit i intranscendent, quan jo era redactor en cap de Diari de Barcelona cap allà el 1991.

Rodolfo Martín Villa, ministre de la Governació a finals dels setanta, havia deixat el govern a l'abril de 1979 quan ja s'especulava que Belloch podia abandonar el càrrec de governador civil. Sembla que Capdevila era el successor elegit pel ministre de la Governació malgrat que ja sabia per altres ocasions que Capdevila no tenia cap interès especial pel càrrec, però quan Martín Villa va abandonar la cartera, el seu nom va acabar perdent rellevància alhora que, segons els diaris, s'aixecaven veus discrepants a la UCD catalana, especialment per part de Joaquim Molins i de Joan Josep Folchi, que consideraven Capdevila portaveu del sector "azul" martinvil·lista —el sector més arrelat a l'antic règim— que ja en aquells moments semblava declinar.

Cap al setembre del mateix any, la premsa va començar a parlar de Capdevila com a primer delegat del govern a Catalunya —governador general de Catalunya afirmaven els diaris del moment—, però sembla que una reunió de diputats centristes catalans havia expressat la seva oposició rotunda al candidat. Que, no obstant això —o potser per això—, Capdevila passava pel seu moment més fulgurant ho posa de manifest el fet que es va arribar a afirmar que el mateix Tarradellas aspirava al càrrec de governador general o delegat del govern o virrei de Catalunya —com qualificava àcidament la premsa— després que Pujol fos elegit president de la Generalitat a l'abril de 1980. Al final, Capdevila va optar per presentar-se a les llistes al Parlament, tot renunciant, sembla ser, a la batalla interna i al càrrec, que finalment ocuparia Melià.

Quan jo li vaig deixar llegir el que està escrit més amunt sobre tot això del seu suposat nomenament com a governador civil, Capdevila es va quedar astorat. "No tinc ni idea d'on has tret tot això i no recordo cap diari que en parlés, però et puc garantir que no hi va haver res de res. I també desconec del tot les possibles oposicions interiors que desmenteixo del tot, perquè els mateixos que tu dius que discrepaven, em van elegir sense fissures com a portaveu parlamentari del grup". Té, probablement raó, però aquests fets van aparèixer en el seu moment a les pàgines dels diaris —que jo després li vaig mostrar. I de la mateixa manera que van sortir publicats, amb la mateixa celeritat van desaparèixer. "Ja saps com són els periodistes", va insistir. Sé com són, i per això penso que alguna cosa hi devia haver, com va ser ben palès, tot i que sense cap més conseqüència...

En relació amb això, Capdevila afirma que ell no va tenir en cap moment ni el més mínim

interès a ser governador civil, ni de Barcelona ni d'enlloc i no perquè no rebés propostes directes. En recorda dues de concretes, totes dues en el seu període d'alcalde —cosa ben plausible perquè era habitual iniciar la carrera política en aquests anys mitjançant un càrrec menor de governador civil a províncies, per després aconseguir rodatge a les grans capitals i fer el salt cap a estructures més potents de l'Estat. Una d'aquestes propostes la va rebre quan era ministre de la Governació José García Hernández (gener 1974-desembre 1975) i una altra quan ho era Manuel Fraga, amb qui es va entrevistar expressament sobre la qüestió. La conversa, reproduïda per Capdevila, deuria anar més o menys així. Fraga: “No voy a insistirle sobre el cargo, usted es suficientemente responsable y espero que se lo piense. Si me envía un currículum suyo entenderé que acepta el cargo y si no me lo envía será que no le interesa”. Capdevila: “De acuerdo, ministro, me lo pensaré y actuaré como usted dice”. I així ho va fer. Mai no va enviar cap currículum.

També van sorgir rumors, cap a l'any 1983 i també recollits a la premsa, sobre un suposat oferiment de la Conselleria de Sanitat per part de Jordi Pujol en el segon govern de CiU, però tampoc van prosperar més enllà dels diaris de Madrid. Per suposat que Capdevila ha desmentit ara l'oferiment i els fets ho van ratificar.

I parlant de les altres coses menors que es van quedar al tinter durant les llargues converses, tampoc no vaig gosar —em semblava que quedava lluny del meu propòsit— preguntar-li per què l'informe 134 de l'agència de detectius Método 3 que tan famosa es va fer arran de la conversa gravada al restaurant La Camarga entre Alicia Sánchez-Camacho i la que havia estat amant de Jordi Pujol Ferrusola, Vicky Álvarez, l'afectava directament a ell com a president

de GVC Gaesco Pensiones SGPP SA, l'any 2009. Les coses transcendents per als meus objectius en iniciar el projecte, estaven clares i la resta em va semblar anecdòtic.

Ja afirmava de bon començament que potser esperava més del protagonista. M'explico. Un periodista sempre espera més del personatge entrevistat i més si el personatge entrevistat ha estat en diverses primeres línies i ja fa molt de temps que se les mira de lluny. És ben possible que Capdevila no s'hagi guardat res important al pap —ell així ho testimonia. És ben possible que consideri que si alguna cosa no s'ha explicat prou és perquè no paga la pena de ser precisada o perquè divulgar-la distorsiona la història més que no pas l'enfoca. En qualsevol cas, és del tot respectable la seva posició i no hi ha res que jo li pugui retreure, ans al contrari. Aquest llibre, de fet, és una crònica temporal de fets viscuts, però també és un relat d'història que hauria de servir per posar les coses una mica més al seu lloc.

Ja estava el text quasi acabat quan, en la primera trobada després de l'estiu, em va repetir tot allò que ja he reproduït sobre l'aeròdrom de la Cerdanya i que havia publicat al maig a les pàgines de La Vanguardia. S'hi havia implicat tant des d'aleshores que, ara, a punt de fer els 80 anys però amb una activitat envejable i les mateixes ganes de servir la comunitat —pot moure de cara a l'exterior qualsevol persona als 80 anys alguna cosa més que el servei públic?—, l'han elegit president de Ceretània, una nova associació sense ànim de lucre, creada per gent del territori i d'altres de diferents indrets del país però amb forts lligams amb aquestes terres prepirinenques, que té com a objectius principals defensar els valors mediambientals tradicionals de la comarca i col·laborar en tots aquells projectes que garanteixin que aquests valors són a

Portada del primer número del setmanari independent *l'Estaca*, de l'any 1978. Primer intent de premsa professional a pocs mesos de les primeres eleccions municipals democràtiques funcionava com una cooperativa de redactors i activistes de la ciutat, que van fer una aportació econòmica per engegar el projecte. Va durar pocs mesos, per manca de finançament.

la base del seu desenvolupament. Això es va produir a començaments d'agost d'aquest 2016, o sigui que si alguna cosa sembla definitiva és que Capdevila no està gens cansat i que té corda per estona.³⁶

Acabo com havia començat. En aquesta ciutat obrera del Baix Llobregat, on el moviment obrer no va acabar de tenir mai el protagonisme que havia tingut a la comarca que la inclou geogràficament i tradicionalment, van ser, en aquells anys apassionants, l'activitat cultural, el moviment veïnal i la premsa el que va contribuir a empènyer-la decididament cap al futur, enmig del combat per la llibertat que es va desfermar al país quan el dictador moria al llit. La cultura i el moviment veïnal van ser ràpidament cooptats per la nova situació democràtica —tan aviat com els protagonistes de les accions populars van ocupar càrrecs institucionals—, però la premsa —aquesta modesta premsa local— va continuar jugant el seu paper rebel i autònom, mai reconegut com hauria calgut. És més, va ser

l'únic reducte de resistència contra l'aclaparador tsunami de l'establishment democràtic que va destil·lar la Transició. Durant anys i anys, els joves periodistes ens vam anar fent grans, abatuts per la incomprensió i abandonats a la nostra pròpia sort, com uns empestats, per defensar el mateix que havíem defensat en els anys durs. Ningú no va reclamar mai tractes especials —fóra en va, sabent com les gastaven—, però s'esperava en canvi un xic de respecte per la feina i pels instruments creats a base de sacrificis i incomoditats. Els instruments van ser els setmanaris independents que van créixer com bolets, l'un darrere l'altre, i que van ser enfonsats econòmicament i administrativament amb una constància que algun dia caldrà estudiar amb detall.

Abocant els mitjans de comunicació crítics a la desaparició, s'aconseguia laminar la informació incòmoda, però es feria de mort la qualitat democràtica. La crisi institucional, de credibilitat i de confiança en què ha entrat el règim de la Transició, el bipartidisme i la repre-

El asesinato de los señores Viola y Bultó

Detención de cuatro presuntos implicados

Por el momento no hay confirmación oficial

Cuatro personas pueden haber sido detenidas en Barcelona como presuntos implicados en los atentados terroristas que costaron la vida al industrial José María Bultó y al que fuera alcalde Joaquín Viola y su esposa Montserrat Ferragut. Estos atentados, realizados de manera silenciosa, fueron perpetrados los días 5 de mayo de 1977 y 25 de enero de 1978, respectivamente.

Los hechos denunciados serían dos homicidios: «José Montserrat Ferragut, Javier Alajón Masana Pérez, y dos mujeres —Guadalupe Juliá Pla, Montserrat Vall Pla—, aunque la última de ellas detenida no ha sido confirmada oficialmente por la policía. Se trata de la agencia Llops, que si bien en medios policiales no se han negado las detenciones oficiales, por el momento no se conocen ninguna otra información al respecto».

Paro en Institutos de Enseñanza Media

En contra de las pruebas de selectividad

Unos mil alumnos de Enseñanza Media de la provincia de Barcelona se han negado a presentarse a las pruebas de selectividad. Los estudiantes, que se han negado a presentarse a las pruebas de selectividad, se han negado a presentarse a las pruebas de selectividad.

Los presuntos asesinos del señor Bultó y del matrimonio Viola y Ferragut, más de dos horas y de dos mujeres que habrían que estar presuntamente en los 3000 cuatro presuntamente implicados en un principio.

Prácticamente una semana tras la noticia de que habían sido detenidos los cuatro presuntos implicados en los atentados de aquella época. La policía ha informado de la información de que se trataba de un atentado, realizado por un grupo terrorista, a una banda de atracadores. Pero ahora se ha dicho en contra de la noticia de que realmente habían sido detenidos cuatro implicados en estos casos. Hay que insistir en ello, ya que a medida que se va conociendo la información oficial por el momento.

Don Vicente Capdevila, probable gobernador civil de Barcelona

Según una información de la agencia Efe, Don Vicente Capdevila, que es el actual gobernador civil de Barcelona, ha sido nombrado gobernador civil de Barcelona.

El señor Capdevila, que es el actual gobernador civil de Barcelona, ha sido nombrado gobernador civil de Barcelona.

El señor Capdevila, que es el actual gobernador civil de Barcelona, ha sido nombrado gobernador civil de Barcelona.

«La Clau de les Rambles», a don Federico Marés

Le fue entregado por el presidente de Roda Espinós. La Clau de les Rambles, a don Federico Marés, le fue entregado por el presidente de Roda Espinós.

La Clau de les Rambles, a don Federico Marés, le fue entregado por el presidente de Roda Espinós.

La Clau de les Rambles, a don Federico Marés, le fue entregado por el presidente de Roda Espinós.

La Clau de les Rambles, a don Federico Marés, le fue entregado por el presidente de Roda Espinós.

La Clau de les Rambles, a don Federico Marés, le fue entregado por el presidente de Roda Espinós.

Temas y pe

Antio femem

El tema: La mujer y el feminismo. Antio femem, el tema: La mujer y el feminismo.

El tema: La mujer y el feminismo. Antio femem, el tema: La mujer y el feminismo.

El tema: La mujer y el feminismo. Antio femem, el tema: La mujer y el feminismo.

El tema: La mujer y el feminismo. Antio femem, el tema: La mujer y el feminismo.

El tema: La mujer y el feminismo. Antio femem, el tema: La mujer y el feminismo.

sentativitat democràtica, no serien tan freqüents, rellevants i impopulars, si l'espai reservat a la premsa autènticament lliure no s'hagués anorreat des del propi sistema.

És curiosa i significativa l'evolució dels mitjans de comunicació durant aquest intens període que ens ha tocat viure als periodistes en actiu. Quan era evident que el règim franquista periclitava i Europa i els Estats Units animaven la definitiva desaparició de les dictadures que la guerra freda successora de la Segona Gran Guerra havia incomprendiblemant mantingut, la premsa del país es va anar decantant —en un moviment progressiu que va del 1966 al 1978— per una informació favorable als canvis i naturalment crítica contra l'estat de coses imperant. Després de l'aprovació de la Constitució, de les primeres Corts democràtiques i sobretot de l'arribada de Felipe González al poder, s'observa un nou i radical gir cap a una tendència informativa decididament procliu al manteniment de l'estatus quo³⁷ que no trontollarà fins a l'aparició de la crisi econòmica del 2008-2010, que acaba simultàniament amb l'hegemonia del paper premsa i inicia una nova fase digital, afortunadament més lliure i més plural, en la qual estem avui immersos.

Aquest fenomen s'estableix a tots els nivells. En les grans operacions i en les més petites. Allà on no hi ha una premsa local autòctona i consolidada, les corresponsalies en els periòdics generalistes de Barcelona, activíssimes entre el 1971 i el 1982, s'eliminen progressivament, basant-se en una previsible excusa sobre el desinterès dels lectors. Molts d'aquells periodistes a tant la peça acaben a sou dels nous mitjans de comunicació de titularitat, més que pública, particular —i sotmesa— dels equips de govern res-

pectius. S'obren ràdios, gabinets de premsa, butlletins... després fins i tot alguna televisió local i algun setmanari de vocació comarcal, tot plegat sota el tamís amb mà de ferro dels que manen políticament i dels que tenen l'absoluta hegemonia social. En general, premsa poc creïble per cobrir l'àrea propagandística dels respectius poders locals, però que, en la part positiva, permet que una bona colla de periodistes joves puguin, gairebé sempre precàriament, professionalitzar-se.

Més enllà d'aquesta experiència apareixeran, sobre l'onada pròspera del nou consum massiu i de la febre constructiva, altres mitjans privats, la característica principal dels quals és el caràcter gratuït i la consideració subalterna de la informació, que malgrat tot aconseguiran fer-se un forat i omplir un cert buit informatiu de relativa qualitat. Els pocs exemples de mitjans directament professionals on el que priva

Pàgina de La Vanguardia de març de 1979, amb un titular que diu "Don Vicente Capdevila, probable gobernador civil de Barcelona".

és la informació, la producció pròpia i la llibertat informativa són abandonats deliberadament a la seva dissort, bloquejant-los les eines de finançament públic i obligant-los a mantenir-se en una competència del tot deslleial pel que fa a la publicitat local o comarcal.

L'Hospitalet és, en aquest àmbit, un exemple negatiu de tot plegat. Des de L'Estaca fins a El Nou Llobregat, passant per totes les experiències intermèdies —diverses i variades— s'explica el fracàs de la premsa crítica, professional i plural pel paper liquidador que, envers ella, han jugat els equips municipals des del 1979 fins ara mateix.

Del que van fer Capdevila i Perelló, els diaris en van poder explicar molt. Del que van fer Matías de España i Pujana, l'un abans i l'altre després, només una mica. Del que va fer Corbacho i fins ara mateix, pràcticament res.

Aquest llibre que acabeu de llegir pretenia reflexionar sobre tot plegat. Fer-ho conjuntament amb el lector haurà satisfet sobradament les expectatives.

Torrelles de Llobregat, octubre de 2016.

Epíleg

A començament del segle passat, Pío Baroja afirmava que “és difícil trobar res de tan vil, tan inepte i tan inútil com un polític espanyol”. Gràcies a persones com Vicenç Capdevila i Cardona, em sembla que avui dia s’hauria de matisar la desqualificació global de Baroja: continuem tenint polítics vils, ineptes i inútils, i sobretot polítics corruptes —i que cadascú hi posi els noms que vulgui, des dels de la “trama púnica” o les targetes black fins als dels ERE, passant pels del “tres per cent”, que aquí no som pas menys que ningú. Però també hem tingut, i tenim, polítics que han concebut la política com un servei a la col·lectivitat. És el cas del protagonista d’aquest llibre de Jesús Vila García *Capdevila i nosaltres*, en el qual es fa un balanç, crec que molt encertat, de la seva feina a l’Hospitalet de Llobregat, primer com a tinent d’alcalde responsable de Cultura (1964-1971) i després com a burgmestre de l’Ajuntament de la seva ciutat (1973-1977).

Quan es va fer càrrec de l’alcaldia, el seu pare li va recomanar: “Fill meu, recorda’t sempre dels més dèbils”. I crec que ha fet honor a aquest compromís no escrit: quan era vicepresident del Comitè Director per a Assumptes Locals i Regionals del Consell d’Europa, a Estrasburg, per exemple, va lluitar amb coratge,

com explica l’autor d’aquesta obra, perquè els residents en altres països poguessin votar en el municipi d’acollida. No ho va aconseguir, però anys més tard va arribar aquest reconeixement —i, per descomptat, ningú no va recordar el seu paper pioner.

Els gairebé quaranta anys de govern del general Franco —la llarga nit de la dictadura franquista que esmenta Rafael Ribó en el pròleg d’aquesta obra—, es va acabar sense que els seus enemics, de l’interior i de l’exterior, aconseguissin enderrocar-lo. El 20 de novembre de 1975, Santiago Carrillo, secretari general del Partit Comunista d’Espanya —“l’enemic públic número u” del règim franquista—, va declarar a París que la notícia de la mort del dictador li havia deixat “un regust agredolç”, perquè no havien estat capaços d’impedir —ni ells ni les altres forces de l’oposició— que Franco es morís al llit. I dos dies després de la seva mort, el flamant rei de l’antic Regne d’Espanya Joan Carles de Borbó i Borbó, en el seu primer missatge a la nació des de les Corts espanyoles, es va afanyar a fer un panegíric entusiasta de “l’insigne difunt” —ser agraïts és de benparits—, que suposo que molts ciutadans —sobretot els antifranquistes— difícilment oblidarem, encara que moltes vegades

em temo que la dita memòria històrica va perdent força. Entre altres coses, qui avui és rei emèrit va proclamar: “Una figura excepcional entra en la Història. El nom de Francisco Franco ja serà un moment crucial de l’esdevenir espanyol i una fita a la qual serà impossible deixar-s’hi de referir per entendre la clau de la nostra vida política contemporània [...]. Espanya mai no podrà oblidar a qui com a soldat i estadista ha consagrat tota la seva vida al seu servei”.

En el trànsit del règim franquista a una democràcia parlamentària, s’ha enaltit amb desmesura el paper de Joan Carles —“motor del canvi”, segons José Mª de Areilza; “pilot del canvi”, segons l’hispanista britànic Charles T. Powell—, el paper de Torcuato Fernández-Miranda —el de les “trampes saducees” — i el paper d’Adolfo Suárez —que es definia a si mateix com un “chusquero de la política”. Ningú no els treu mèrit. Però com ha escrit Rodolfo Martín Villa, i comparteixo les seves paraules, “el canvi democràtic que es va portar a terme a Espanya va ser fruit dels joves reformistes del franquisme i d’alguns vells de l’oposició”.

La Transició, en efecte, no la van fer els vells franquistes —Jose Antonio Girón de Velasco, Blas Piñar—, ni els joves de l’oposició —Felipe González, Jordi Pujol—: la van fer els joves reformistes del franquisme —Suárez, el mateix Martín Villa—, i els vells de l’oposició —Santiago Carrillo en primer terme, Josep Tarradellas—, tot i que en paraules de Jorge Semprún —que va ser un membre destacat del Partit Comunista i va acabar com a ministre de Cultura de la Corona—, “res no ha estat inútil, malgrat que res no ha estat tampoc com estava previst ni com estava somiat”. Però ja se sap que no hi ha més cera que la que crema.

I entre aquells joves reformistes del franquisme a què es refereix Martín Villa hi havia Vicenç Capdevila, que, com tants altres, va passar sense solució de continuïtat de les files del vell règim al reformisme de la Unión del Centro Democrático, “sense cap mena de mala consciència”, com apunta el seu biògraf, que afegeix que “Capdevila era un reformista a l’Hospitalet just en el moment en què el reformisme marca el camí del futur”. Això li va permetre, en nom del que Capdevila denomina les seves vel·leitats polítiques —una expressió que m’encanta—, culminar la seva trajectòria iniciada com a regidor a la seva ciutat natal: primer, com a diputat a les Corts constituents (1977-1979) i després com a diputat al Parlament de la Generalitat restaurada (1980-1984), sense oblidar el seu pas per la Direcció General d’Administració Local (1978-1980). Més endavant, dissolta la UCD, Capdevila podria haver trobat una altra organització política que li permetés continuar treballant per la comunitat, però al cap de vint anys li va semblar que ja n’hi havia prou i, segons les seves paraules, avui té la sensació de “no haver-se equivocat”.

En qualsevol cas, s’ha d’agrair a Jesús Vila García aquest treball tan digne, i a Vicenç Capdevila —i a tants joves d’aleshores com ell, que avui, ai las, ja tenen cabells blancs— el seu esforç, tantes vegades anònim, per un país plausible, en el qual deixem de demonitzar l’adversari polític com a enemic i tots estiguem disposats, sense abdicar de les nostres raons, a considerar que l’altre pot tenir raó.

Rafael Borràs Betriu

Novembre 2016

NOTES

1. S'entén com a teoria de les elits la que afirma que en qualsevol societat una minoria és sempre l'única que té el poder en les seves diverses formes enfront d'una majoria que no el té.

La teoria de les elit va néixer i es va desenvolupar en relació amb l'estudi de les elits polítiques. El pensador Mosca, que és qui primer va teoritzar sobre la classe política, va presentar aquesta tesi, que pretenia ser científica, basant-se en una observació neutra dels fets i va partir d'ella per reformular alguns conceptes de la teoria de la política tradicional, insistint en el fet que la classe política obté la seva força del fet d'estar organitzada. Cruz Martínez es va manifestar en diverses ocasions defensor d'aquesta teoria.

2. La instal·lació original a La Coruña encara es pot veure a Internet en una pàgina particular de facebook: <https://www.facebook.com/FotosAntiguasDeCoruna/photos/a.106344252748018.3902.106339979415112/573478252701280/>

3. I gairebé davant per davant d'on a mitjan anys setanta hi va haver la seu de l'Agrupació local de Centre-Sant Josep del PSUC, que jo recordo molt bé perquè m'hi vaig passar força hores de feina i de reunions en aquells dies de la Transició. Per cert que aquest mateix entresol que va ser la seu del PSUC de la barriada, el llogaria com a residència seva, passat el temps, l'amic Alfons Flores, un dels més brillants escenògrafs de l'escena catalana i amb el qual vaig coincidir també, força anys, al Grup de Teatre Popular del Casino de Santa Eulàlia, precedent del GAT.

4. En tot el terme, però, hi vivien unes 25.000 persones i ja era ciutat des que el 15 de desembre de 1925 el rei Alfons XIII li n'havia concedit

el títol. Les casualitats històriques van fer que l'Ateneïllo estigui costat per costat de l'edifici on es va instal·lar la millor llibreria que ha tingut l'Hospitalet Centre, si descomptem la Perutxo: la llibreria Els Pins, fundada pel meu amic Germán Funes als anys vuitanta. Justament als baixos de l'edifici de l'Ateneïllo —que li cedien al Germán en l'època de Sant Jordi de cada any quan hi havia força feina amb les comandes de llibres— recordo haver manipulats caixes de llibres preparades per portar als tenderols de venda que aleshores les entitats instal·laven al carrer. Jo vaig treballar uns mesos a la llibreria als anys 80, gràcies a la seva generositat, en un moment complicat en que em vaig quedar a l'atur.

5. I sense moltes altres persones que destaquen per la seva implicació desinteressada en una colla d'entitats. Recordo, per exemple, al Centre Catòlic, el pare dels germans Flores, que va ser el director de la companyia de teatre durant molts anys, i l'Andreu Trias, rapsoda i alhora poeta, fundador amb altres del reconegut Grup Verba. L'Andreu Trias, que tenia una veu greu, potent i molt modulada, era una persona inquieta, assequible i amable de la qual també guardo un bon record. De gent com aquesta, n'hi havia a la majoria de barris. Una altra persona que recordo amb simpatia és l'inefable Ramon Santa Rosa, de Collblanc, guitarrista fàcil de molt bona entonació vocal, organitzador de tants festivals com la seva ingènua imaginació li permetia.

6. Conservo una bona part d'aquesta col·lecció, entre els números 51 i 84 (1966-1974), editats amb paper de bon gramatge i una enquadernació acurada i amb més de 60 pàgines de contingut per número. S'editava trimestralment —en ocasions semestralment com a números dobles— i, a part de l'Editorial i el recull d'acords de plens i de comissions permanents, incorporava un apartat ben nodrit de crònica local i de vida ciutadana i un apartat, ben elaborat per tractar-se d'una publicació oficial, sobre història de

la ciutat, en moltes ocasions signat pel mateix Francesc Marcé que s'encarregava, a més, segons informació de Vicenç Capdevila, de la coordinació i de bona part de la redacció de la revista.

7. L'Hospitalet, en la meua modesta opinió, ha tingut en aquest segle, almenys, tres grans poetes: l'un era Pere Vives i Sarri, massa desconegut encara avui; el segon, Josep Janés i Olivé, l'editor, i l'altre, sens dubte, Francesc Marcé. Algun dia es farà justícia també, en aquest àmbit, al meu amic Joan Casas.

8. Valentí Julià va començar a col·laborar amb el setmanari *El Llobregat*, que editava Dispersa a l'Hospitalet, quan jo el vaig començar a dirigir, oficialment, al setembre de 1987. Al novembre d'aquest any, just quan aquest mitjà complia el primer any accidentat de vida —el primer director, Joan Carles Valero, ja havia dimitit al maig d'aquest any per enfrontaments amb l'editora—, Dispersa va impedir la publicació d'una informació llarga sobre l'adquisició d'un local de l'antiga Vanguard per part del PSC de l'Hospitalet a un preu molt inferior al de mercat. Acte seguit vaig presentar la dimissió i, amb mi, la totalitat de la redacció. El setmanari, sense director ni redacció i amb escàs interès per part de l'editor, es va tancar definitivament. Quan al març de l'any següent vam obrir *El Nou Llobregat* pràcticament amb la mateixa plantilla, Valentí Julià es va mantenir com a col·laborador fins a la desaparició del nou setmanari l'estiu del 1988.

9. Capdevila em va insistir que esmentés en un lloc o altre la importància cabdal que per al manteniment de les tradicions i de la cultura van tenir els rectors de les parròquies de la ciutat. El rector de Sant Isidre d'una manera especial, però també Jaume Busquet de la parròquia de la Mare de Déu dels Desemparats de la Torrassa, Florenci Baucells a Sant Ramon, Leandre Gassó a Sant Josep, Jaume Botey a Can Serra o Antón Raventós a Bellvitge. Al respecte, hi ha un completíssim tre-

ball de Jaume Botey a *Quaderns d'Estudi*, núm. 21 del CEL'H, titulat "Les parròquies de l'Hospitalet a partir dels anys 60", que explica, amb detall i rigor, el paper dels representants eclesiàstics a l'Hospitalet durant aquests anys.

10. El retaule de les Ànimes era format per les taules que representen els Pares de l'Església Llatina (Sant Ambrós, Sant Geroni, Sant Pere, Sant Agustí, Sant Gregori i el Judici Final) i estava situat a l'antiga església, a la banda de l'Epístola. El retaule de Sant Roc, amb les taules del naixement de Sant Roc, Sant Roc repartint els seus béns entre els pobres, Sant Roc guarint malalts de pesta, martiri de Sant Roc, Sant Jaume i Sant Cristòfol, era a la banda de l'Evangeli. Vegeu Joan Sutrà Viñas, *BIM*, any XIII núm 49-50, els treballs sobre el retaule d'Alicia Suárez Serrano i Joaquím Garriga i Riera i l'article més recent de Roberto Díaz Besteiro "El retaule de Sant Roc". *Quaderns d'Estudi*, 21 CEL'H, març 2009.

11. No cal insistir en els detalls. Els podeu consultar exhaustivament a: GONZÁLEZ, Francina; AMAT, Albert. "La música a l'Hospitalet, 1940-1976 (L'Agrupació d'Amics de la Música)", dins *Quaderns d'Estudi*, núm. 1. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, març, 1987. I també a TORIL, Núria; GARCÉS, Oscar. "El cinema a l'Hospitalet. De l'espectacle de fira a la multisala (1907-1996)", dins *Quaderns d'Estudi*, núm. 13 i 14. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, juliol, 1996. I a BOTEY, Jaume. *Alpha 63: fets i llegat*. L'Hospitalet: CEL'H, 2010. Col·lecció JGO, núm. 1.

12. Es parla aquí de possibilistes amb una pura connotació descriptiva. És veritat que durant la Transició, la col·laboració històrica amb el franquisme va ser especialment estigmatitzada, però és evident que ser possibilistes durant el franquisme no volia dir combregar estrictament amb els seus postulats, sobretot en la fase final entre mitjan anys seixanta i la mort del dictador. Els possibilistes d'aquesta època sovint eren gent d'ordre que volien veure una oportunitat en les estructu-

res del règim per canviar alguna cosa sense ultra-
passar, però, els límits complicats de la legalitat vi-
gent. En tot hi havia graus i molts dels que van
participar del règim i hi van col·laborar d'alguna
manera van ser després impulsors de la democrà-
cia municipal i fins i tot dirigents de partits polítics
del nou sistema. Això es va produir a l'Hospitalet i
a molts altres municipis.

13. Pàg. 78 del llibre esmentat de BOTEY,
Jaume. *Alpha*, 63: fets i llegat.

14. Són els germans Enric i Joaquim Com-
pany, Enric Flores, Jaume Edo i Josep Parera que
es convertiran, tot seguit, en els fundadors del
Grup de Teatre Popular del Casino de Santa Eulàlia
i aglutinaran al seu entorn una nova fornada, en-
cara més heterogènia, d'activistes culturals.

15. Íntegre a *Hospitalet. Boletín de Informa-
ción Municipal*, núm. 78. 2n trimestre 1973.

16. L'acord del Col·legi, reproduït al *BIM*
núm. 91, diu així: "La Junta de Gobierno del Co-
legio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Balea-
res ha tenido conocimiento del proyecto de
revisión del planeamiento de Bellvitge, elabo-
rado por el Ayuntamiento de Hospitalet, y en su
vista ha hecho las alegaciones pertinentes den-
tro del período de información pública. La Junta
de Gobierno quiere hacer constar su felicitación
a la Corporación Municipal de Hospitalet de Llo-
bregat por la línea de responsabilidad urbanís-
tica que ha emprendido y que inició en su día
con la remodelación del Plan Parcial Can Serra y
ahora aplica al caso de Bellvitge actuando deci-
dida y enérgicamente, impidiendo la colmata-
ción de un núcleo urbano con un volumen de
población y déficit de equipamiento que rebasa
todo límite asumible. Esto representa, en el con-
texto de la conurbación metropolitana de Bar-
celona y, en general, el del planeamiento del
país, un logro importante en la defensa de los in-
tereses públicos".

17. L'article d'Antonio Figueruelo es titulava
"Aplauso al alcalde de Hospitalet" i entre els seus
paràgrafs es destaca: "El alcalde de Hospitalet —
¡ojalá fuera secundado por todos los alcaldes de la
comarca— ha decidido, según parece, prohibir a
los constructores rebasar cierta altura en las edifi-
caciones. Propósito razonable y muy en defensa
de su Ciudad. Si fuese secundado como debe no
tendría razón de ser el edificaremos más allá de los
lindes del Municipio con que parecen haberlo tra-
tado de intimidar [els promotors]; y también con
el socorrido argumento de que en un mañana no
muy lejano, la vivienda hospitalense será la más
cara de la región. ¿Ven? Esto es parte de cuanto
puede ocurrirle a un alcalde solitario en lucha por
lo que estima el bien de su ciudad: que le demues-
tren la imposibilidad de salirse de la cadena, de en-
frentarse con los poderosos intereses empeñados
en seguir la carrera del caos".

Antonio Figueruelo Almazán, un gat vell del
periodisme de reportatges barceloní, havia mili-
tat al PSUC en la seva joventut i va ser molt crític
amb l'alcalde Porcioles des de les pàgines del seu
rotatiu de sempre, fins que l'any 1978 va ser no-
menat per l'aleshores alcalde Socías Humbert de-
legat de la Guàrdia Urbana de Barcelona, on va
tractar d'imposar la figura propera de l'agent de
barri. Narcís Serra el va mantenir en el càrrec i li
va ampliar les funcions com a responsable del cos
de bombers i de Protecció Civil. L'any 82, Felipe
González el va fer director general de Protecció
Civil a nivell estatal. Va morir l'any 1994 mentre
anava en bicicleta per Vinuesa (Soria), quan es-
tava de vacances, als 91 anys.

18. Espanya va ser procurador en Corts fins
l'any 1971.

19. Vegeu el primer volum (l'original inclou
dos volums) de l'exemplar mecanografiat que es
conserva a l'Arxiu del Centre d'Estudis de l'Hospi-
talet *L'Hospitalet, deu anys després*, VILA, Jesús A.
inèdit.

20. Vegeu: *Por qué fracasó la democracia en España. La Transición y el régimen del 78*. RODRÍGUEZ, Emmanuel. Madrid: Traficantes de sueños, 2015.

21. Vegeu: GRIMALDOS, Alfredo. *Claves de la Transición 1973-1996 (para adultos)*, Madrid: Península, 2013.

22. El mateix Capdevila recordava una justificació que va ser exposada aquells dies sense gaires complexos: “Atès que l’Ajuntament ha estat elegit pel poble, no seria comprensible que el poble (a través de les associacions de veïns) vagi contra el propi poble a les institucions”.

23. En plena redacció final d’aquest llibre vaig publicar un article a *El Llobregat* sobre la qüestió. “Construir, construir...”. *El Llobregat*, núm. 115. Setembre, 2016.

24. La bona oferta econòmica no només era evident en els barris de nova parcel·lació dels anys vint i trenta com podien ser Collblanc, la Torrassa, Sant Josep o Santa Eulàlia, per exemple, on dominava l’autoconstrucció. També resultaven econòmics els lloguers d’habitatges del Centre. Aquests lloguers van actuar també de reclam de la dèbil economia del pintor Barradas, del qual hem parlat anteriorment.

25. El 5 de juliol de 1974 es va publicar al BOE l’Ordre Ministerial per la qual es creava la xarxa nacional d’Aules de Cultura de l’Estat. IBÁÑEZ, Juana. *Producción Cultural e Instituciones Públicas*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Inèdita.

26. Docilitat provada en el sentit que ben aviat s’incorporen a la gestió tècnica municipal sense que se’ls conegui cap posició crítica, força extranya en el context dels primers anys de la Transició. Els moments més controvertits d’aquesta incorporació d’elements culturals joves es viu com a conseqüència de la creació de l’Escola d’Estudis Artístics i el seu paral·lelisme funcional amb la regi-

doria de Cultura, que s’allargarà fins al període 1979-1983.

27. És la primera vegada que es produeix una síntesi entre la joventut inquieta del centre i la perifèria —per dir-ho de manera fàcil— a l’Hospitalet. S’incorporen en aquest període al mateix grup gent del Centre i Santa Eulàlia, alhora que gent provinent de la Florida o Pubilla Casas, d’origens menestrals autòctons i obrers immigrants. D’aquesta barreja sorgiran les principals iniciatives culturals autònomes d’aquests anys: una part dels Cineclubs, el GAT, el Club de Premsa, etc.

28. S’arriben a reservar càrrecs de director d’aula a persones de confiança que mai havien estat afiliades al PSUC, molt poc temps després que el propi comitè local dels comunistes veti, en votació oberta, un membre d’aquest mateix comitè local perquè representi el partit en el Patronat Municipal de Cultura.

29. Cal descomptar per suposat en aquest recompte el seu successor a l’alcaldia, Joan Perelló, que no va tenir temps ni possibilitats reals d’intervenir ni positivament ni negativament en l’extensió de l’urbanisme a la ciutat. Pensem, però, que combregava absolutament amb Capdevila a l’hora de defensar la racionalitat del creixement urbà.

30. Capdevila va tenir un especial interès que aquestes paraules sortissin subratllades al text.

31. No cal esforçar-se gaire a l’hora de valorar el pes de les reivindicacions quan recordem que el lema principal de les eleccions de 1983 en què el PSUC local va perdre vuit dels onze regidors que tenia era: “Aquí lo que hace falta es un alcalde”. El cap de llista aleshores era Joan Saura. Saura fa una reflexió al respecte a *El Llobregat*, setembre de 2016.

32. Es curiosa la influència de la seva experiència hospitalenca sobre el pes del moviment

social en la lluita antifranquista i l'adveniment de la democràcia, perquè parla en la seva intervenció d'associacions de veïns i de centres socials. A l'Hospitalet és ben sabut el pes que el Centre Social de la Florida va tenir, al costat de les associacions de veïns dels barris, en l'articulació del moviment reivindicatiu. Però el cas del Centre Social de La Florida és un cas molt particular. A la resta de Catalunya són les associacions de veïns, els sindicats i les organitzacions de cristians de base les que gairebé monopolitzen els moviments socials. Després s'hi afegeix ben aviat el moviment feminista i altres.

33. És la llei coneguda com Llei Aznar, que pretenia abaixar el preu del sòl sobre la base d'alliberar el màxim de sòl possible per a la urbanització. A diferència de les lleis anteriors on calia argumentar per què s'havia d'urbanitzar un sòl fins aleshores lliure, la llei Aznar proclama que tot el sòl és urbanitzable tret d'aquell que cal preservar. Això, en virtut de la facilitat de requalificació, va provocar una frenètica carrera de corrupció a l'Administració i, gràcies a les llicències d'edificació, uns ingressos exuberants per a les arquitectures municipals, que mai van viure una època tan daurada.

34. Aquesta qüestió de La Remunta té Capdevila veritablement amoïnada (setembre de 2016). Considera que el que s'està fent en aquest espai és exactament "l'antillibre", en referència al que hem volgut pretendre amb la publicació del que teniu a les mans. És a dir, en paraules seves, "es tracta d'un projecte inexplicable, injust i incompreensible. No solament no s'hauria d'haver construït mai en aquest espai sinó que, a més, es fa amb una voracitat inacceptable. A qui beneficia aquesta manca d'intel·ligència i sensibilitat?" —s'interroga. I afirma: "És una autèntica tragèdia que es malmeti una de les escasses zones lliures que encara ens queden. Tinc por que passi el mateix amb el tàlveg que, des de Can Serra i Can Vidalet, puja fins a Sant Pere Màrtir i que presenta una clara vocació de gran parc metropolità, o que

s'acabi amb el mínim terreny lliure al costat del riu i a la zona sud de l'Hospital Duran i Reynals. Alguna cosa hauríem de fer perquè els que ho van promoure rectifiquin i s'adonin que la via de saturar el territori, lluny de resoldre problemes, els crea". No cal afegir res més.

35. No vull contradir les mestres de l'antiga escola Perú sobre l'existència del vaixell-presó d'aquest nom al port de Barcelona durant la Guerra Civil del 36-39, però no l'he pogut documentar convenientment. Era molt conegut en canvi, el vaixell fondejat al port de Barcelona Uruguai, que funcionava com a presó flotant.

36. L'argumentari d'aquesta nova associació és prou eloqüent: "De moment, amb algunes notòries excepcions, el planejament urbanístic de la vall, una de les més amples i majestuoses d'Europa, ha posat l'accent en la preservació dels valors naturals, tan marcats al territori, com són el paisatge, el sòl agrícola protegit que configura el seu característic mantell verd, els boscos, les riberes del Segre i la morfologia autòctona dels seus pobles. No és casualitat que 9 dels 18 espais d'interès comunitari (d'especial interès ambiental) de la Unió Europea que es troben a Catalunya estiguin a la Cerdanya. Es tracta d'un tresor natural que cal preservar.

Però aquesta realitat, de tant en tant, es veu amenaçada per projectes especulatius, immobiliaris, d'infraestructures, turístics i d'altres tipus, que sota l'enganyós i malentès argument del progrés econòmic de la comarca, pretenen grans transformacions que comporten trencar l'equilibri econòmic ambiental, trastocant la fragilitat d'alguns dels més importants elements naturals; elements que, si es malmeten, donaran pas a un procés de degradació imparable que malauradament ja hem vist en altres parts del nostre país.

A Ceretània volem evitar que això passi. I per aquest motiu hem posat en marxa aquest projecte associatiu, que pretén d'una forma continuada i professional vetllar pel desenvolupament racional

i sostenible de la Cerdanya, i perquè els projectes que es plantegin i es desenvolupin, tant des de la iniciativa privada com des de les institucions públiques, tinguin una relació responsable amb els recursos naturals, i perquè contribueixin a minimitzar (i no a augmentar) el canvi climàtic.

Des de Ceretània creiem que és possible l'impuls econòmic del territori ceretà sense malmetre el seu equilibri natural, que és el seu patrimoni més important i el nostre. Ceretània neix, doncs, amb la il·lusió i l'objectiu de defensar aquest patrimoni natural que és de tots.”

37. Vegeu: VILA GARCÍA, Jesús A. *Els mitjans de comunicació a Catalunya entre la reforma i la ruptura (1975-1977)*. Treball del Diploma d'Estudis Avançats, inèdit. IUHJVV. Universitat Pompeu Fabra, 2005.